

Andet Afsnit.

Realskolevæsenet.

Realskolevæsenet.

I.

Realskolevæsenets offentlige Stilling.

Medd. 1849—56 p. 134—215; 1857—78 H. 1—2 p. 493—681; 1879—81 p. 104—204; for Sorø Ak. 1849—56 p. 3—26, 38—43.

§ 64.

Almindelige Forhold.

Først i en forholdsvis sen Tid ere de Former af Skoleundervisningen, der gaa ud over den elementære obligatoriske Undervisning uden at have Forberedelse til Universitetet til Formaal, blevne indordnede under en fælles offentlig Organisation med den deraf betingede Forsorg og Kontrol fra Statens Side. I Lovgivningen fra dette Aarhundredes Begyndelse om Ordningen af det lærde Skolevæsen og Almueskolevæsenet indeholdes tillige Bestemmelser om Realundervisningen; men bortset fra, at disse Bestemmelser snarere maatte betragtes som et Fremtidsprogram end som en Ordning af eksisterende Forhold, ere de efter deres Indhold ikke beregnede paa at skabe nogen almindelig og ensartet Form for Realundervisningen. Denne forblev faktisk endnu i en lang Tid overladt til de bestaaende private Skolers Omsorg; og de fra 1838 af paabegyndte, til Dels alt for vidtgaende Forsøg paa ved Statshjælp at fremme Sagen bleve foreløbig resultatløse, da den indre Betingelse for en planmæssig og praktisk Ordning, nemlig Indretningen af en hensigtssvarende Realskoleleeksamen, ikke var tilvejebragt. Den nuværende Lovgivning, hvorved Realundervisningen, baade den offentlige og private, har faaet Karakteren af et selvstændigt og regelbundet

Led i den højere Skoleundervisning, i nær Tilslutning til den lærde Skoles lavere Trin, har ingen umiddelbar Tilknytning til hine ældre Bestemmelser.

Det er tværtimod betegnende for den ældre Lovgivning, at de Regler, der endnu finde Anvendelse paa Realskolerne, stille disse i administrativ Forbindelse med det lavere Skolevæsen, hvilket hænger sammen med, at disse Regler kun angaa det stedlige Tilsyn med Realskolerne og disses Indretning under visse stedlige Forhold. Ganske vist blev der ved Forordningen af 7. Nov. 1809 givet ikke-studerende Disciple en almindelig Adgang til Deltagelse i de lærde Statsskolars Undervisning, jf. især §§ 1 og 60, men kun paa Vilkaar af, at Undervisningen ikke maatte lempes efter saadanne Disciples Fornødenhed. Om en egentlig planmæssig Realundervisning var her altsaa ikke Tale, og hvis der endnu kan tillægges de nævnte Bestemmelser nogen Betydning, kan det kun være som Hjemmel for, at det ved tilfældige Anledninger kan tillades Realdisciple at deltage i Undervisningen for Skolernes øverste studerende Klasser. Derimod ere de almindelige Regler om Tilsynet med Skoletvangens Overholdelse, der følge af de tvende Anordninger af 29. Juli 1814 om Almueskolevæsenet, henholdsvis i Købstæderne og paa Landet, saa vel som den første Anordnings udførlige Regler om borgerlige Realskoler endnu af Vigtighed for den private og kommunale Realundervisning. Ligeledes har Anordningen af 20. Marts 1844 angaaende Skolevæsenet i København indbefattet alle egentlige Realskoler under sit Omraade, idet kun Skoler med lærd Undervisning (ved §§ 1 og 36) udtrykkeligt ere undtagne fra de her givne Bestemmelser om Tilsynet med private Skoler.

Realeksamens Indførelse ved Skolerne.

Hvad der nu gør Realskolevæsenet over hele Landet til en administrativ Enhed, er Reglerne om den fælles Eksamen; herved er alle Skolars Virksomhed koncentreret om samme Plan og samme Formaål. Tyngdepunktet i den nuværende Ordning er følgelig givet ved de Bestemmelser, der have indført en Realafgangseksamen ved Skolerne, stillet under Statens Kontrol og udstyret med bestemte Retsvirkninger som Adgangsbetingelse for videre Uddannelse i forskellige Retninger. Dette for Realundervisningens Fremme afgørende Fremskridt skete ved kgl. Resolution af 2. September 1855, jf. Bekendtgørelse af 18. s. M. Herved fastsattes for første Gang en almindelig Plan for en Realundervisning, bestemt til at afsluttes med en Eksamen af praktisk Værd, idet der gaves Ministeriet

for Kirke- og Undervisningsvæsenet Bemyndigelse til efterhaanden at lade denne Eksamen afholde saa vel ved Statens Skoler som ved de private Skoler, der fyldestgjorde Undervisningsplanens Fordringer. Denne Plan blev straks bragt til Anvendelse ved flere offentlige Skoler, ogsaa ved de Skoler (i Sorø og Rønne), hvor der i Forvejen var indført Realundervisning. Realdisaiples Undervisning blev i Følge Bekendtgørelsens § 2 saa vidt som muligt forenet med de tilsvarende studerende Klassers. At dette sidste i det væsentlige lod sig gennemføre, skyldtes de i 1850 trufne nye Bestemmelser om Undervisningen i de lærde Skoler.

I det herved angivne Spor er den senere Udvikling efterhaanden naaet til en ensartet Ordning af Undervisningen og Eksamensvæsenet, som i 1855 endnu ikke kunde fuldt ud tilstræbes. Under de tidligere Forhold, da der ikke var anordnet nogen Eksamen for Realskolerne, var der som nødvendig Foreksamen for Adgangen til visse højere Fagprøver blevet indrettet en saakaldet Forberedelseseksamen ved Universitetet, i Henhold til Bekendtgørelse af 14. Sept. 1838. Denne temmelig elementære Eksamens fortsatte Bestaaen, i Forbindelse med Tidens øvrige Forhold, gjorde det nødvendigt ved Bekendtgørelse af 28. Mai 1859 at anordne en ny Realafgangseksamen af lavere Grad for de Skoler, hvor der ikke var tilstrækkelig Tilgang til den videregaaende Undervisning efter Planen af 1855, men dog fandtes Trang til en Realundervisning med et praktisk Resultat. Endvidere oprettedes der under 1. August 1857 en Forberedelseseksamen af højere Grad ved Universitetet, i Fordringer og Retsvirkning svarende til Realafgangseksamen af 1855. De tvende Universitetseksaminer stod ikke i nogen organisk Forbindelse med Skolernes Eksamensvæsen, og den lavere Forberedelseseksamen var ved sine forholdsvis ringe Fordringer egnet til at skabe en uheldig Konkurrence for Skolerne.

Ved Anordningen af 30. August 1881 ophævedes alle de her nævnte fire Eksaminer, og i Stedet derfor indførtes en almindelig Forberedelseseksamen, bestemt til at afholdes dels ved Skolerne, dels ved en særlig Kommission for privat forberedte Eksaminander. Denne Eksamen er nu den eneste Norm for Realundervisningen, for saa vidt denne gaar ud paa Erhvervelsen af Rettigheder overfor det offentlige. En Gradation i Eksamensfordringerne og dermed ogsaa i Eksamens Retsvirkning er bibeholdt, men indskrænket til det mindst mulige, nemlig saaledes, at Eksamen kan tages enten med to eller tre fremmede Sprog.

Realundervisningens
Enhed.

I sin videre Form slutter den almindelige Forberedelseseksamen sig, vel ikke i alle Enkeltheder, men dog hvad Summen af Fordringerne angaar, paa det nærmeste til den tidligere Realafgangseksamen af højere Grad, og giver de samme Rettigheder som denne, saa vidt dette har kunnet fastsættes igennem Kultusministeriet. Det Maal af Fordringer til almindelig Skoledannelse, som fra Statens Side er opstillet ved at gøre visse Stillinger betingede af Realeksamen, er følgelig i betydelig Grad hævet, sammenlignet med den før 1881 herskende Tilstand i det hele. Derhos har Realskolevæsenet faaet en betydningsfuld Udvidelse, idet der ved Anordning af 12. Mai 1882 gaves Kvinder Ret til at underkaste sig den almindelige Forberedelseseksamen og derved erhverve sig Adgang til de af denne Eksamen betingede Fagprøver. Nu for Tiden er et stort Antal af kvindelige Skoler baseret paa den nævnte Anordning.

Tilslutning til den lærde Undervisning.

Imidlertid er Realundervisningen allerede som Følge af Loven af 1871 om Undervisningen i de lærde Skoler bleven stillet i en nøjere organisk Forbindelse med Statsskolerne end hidtil, hvilket nærmere vil blive paavist i det følgende. Ligeledes blev der ved Bkdtg. 28. Marts 1876 aabnet Adgang for de højere Realskolers Dimittender til gennem en Tillægsprøve i Latin at indstille sig til Afgangseksamen for studerende. Hvorledes Overgangen fra Realskolerne til Universitetet, dels herved, dels ved Bkdtg. 22. Mai 1874 om Tillægsprøver til Erhvervelse af akademisk Borgerret, er bleven lettet, derom maa, hvad de nu-gældende Regler angaar, henvises til Udviklingen i §§ 34 og 36. Her skal kun i Almindelighed fremhæves, at Realundervisningen og de med denne mere eller mindre ligestillede Undervisningsformer ved de nævnte Tillægsprøver ere satte i den nærmest mulige Forbindelse med Universitetet.

Indretningen af Realskoleeksamen har, ved at imødekomme Befolkningens Trang til en praktisk tilfredsstillende Afslutning af Undervisningen, givet Impulsen til en stærk Forøgelse af Realskolernes Antal, navnlig efter Reformen af 1881. Paa dette Omraade er det Kommunernes og Privatmænds Bestræbelser, som Fremskridtet i det væsentlige skyldes. Statens direkte Understøttelse har i denne Periode stedse været begrænset til at fremhjelpe de allerede bestaaende og af den stedlige Befolkning støttede Skoler. Det er en Selvfølge, at Kravene til Statshjælp ere stegne sammen med Skolernes Antal.

Statsligt og kommunalt Tilsyn.

I Medfør af den Udvikling, hvis Hovedtræk her ere angivne, falder Realskolevæsenet som offentlig Institution ind under

to forskellige Synspunkter. Det fælles og almindelige er betinget af Statens Virksomhed for Realundervisningen, der ad tre Veje gør sig gældende, ved Kontrollen med Eksamen, ved Realundervisningen i Statsskolerne og ved Fordelingen af pædagogiske Tilskud til de andre Skoler. Det særlige og stedlige i Realskolernes Retsforhold knytter sig til deres Indordning under det kommunale Skoletilsyn og under Kommunernes Forsorg. Dette Forhold vil nærmere blive belyst ved Omtalen af de forskellige Tilsynsmyndigheder og de forskelligartede Skoler; her maa imidlertid først gøres Rede for den Inddeling af Realskolerne, som ligger til Grund for de nærmest følgende Paragraffer.

Det følger af de indledende Bemærkninger til nærværende Fremstilling, at Opgaven her kun er at behandle den Form af Realundervisning, hvis Formaal er givet ved den almindelige Forberedelseseksamen. Statens Medvirkning paa dette Omraade er begrænset ved samme Norm. Der ydes ganske vist Understøttelse til et ikke ringe Antal Skoler, som ikke kunne afholde Eksamen, men dette sker kun paa Betingelse af, at Undervisningen ledes i samme Retning som i de eksamensberettigede Skoler, og kun i den Hensigt at fremme de understøttede Skolers Virksomhed saa vidt, at Eksamensretten kan meddeles dem. De Skoler, der ikke have naaet dette Maal, ere kun indbefattede under de almindelige Bemærkninger i det følgende, for saa vidt som deres Ligestilling i visse Retninger med de andre Realskoler kræver det; paa den anden Side ville de særlige Regler, som følge med Erhvervelsen af Eksamensret, blive at omtale særskilt.

Almindelig Norm for Realundervisningen.

Her skal kun i Forbigaaende nævnes Bekendtgørelsen af 4. Marts 1891 om Indretning af en Borgerskoleeksamen og den derved ordnede lavere Realundervisning, som nærmest er beregnet paa, at Elever i Konfirmationsalderen med et passende Modenhedsbevis kunne gaa over i praktisk Gerning, f. Eks. som Handels- og Haandværkslærlinge. Denne Eksamen betegner intet Tilbageskridt fra den i 1881 opnaaede Enhed paa det højere Realskolevæsens Omraade, men fremtræder ved sin hele Indretning som en Udvidelse af den kommunale Almueundervisnings Formaal og slutter sig saaledes nøje til Tanken i Bestemmelserne af 1814 om de borgerlige Realskoler. Den giver nemlig ikke, som de tidligere lavere Realeksaminer, nogen som helst offentlige Rettigheder, navnlig ingen Adgang til bestemte Fageksaminer, og er heller ikke ved Tillægsprøver sat i Forbindelse med Forberedelseseksamen eller andre højere Skoleeksaminer.

Lavere Realundervisning.

Blandt de Skoler, der ere berettigede til at afholde Eks-

Realundervisning i
de lærde Skoler.

amen, give de kongelige Skoler Anledning til en særlig Redegørelse for Realklassernes Stilling overfor de studerende Klasser, endskønt de i det foregaaende Afsnit fremstillede Regler i det væsentlige ere fælles. Derimod maa de øvrige — private, kommunale eller særligt organiserede — Skoler, der forbinde Realundervisning med Forberedelse til Eksaminer for studerende, i eet og alt betragtes som indbefattede under de foran udviklede Regler om private lærde Skoler. Tilladelsen til Oprettelse af Latinklasser bevirker nemlig, at Skolen i alle offentlige Forhold bliver at betragte som «lærd Skole»; jf. Bkdtg. 1. Dec. 1890 § 6 og den foran citerede Anordning af 1844.

Egentlige Realskoler.
Inddeling.

De ublandede Realskoler, som i den administrative Sprogbrug sammenfattes under Betegnelsen «kommunale og private Realskoler», og hvis Indordning under Statskontrollen er betinget af deres Eksamensret, falde i Virkeligheden i tre Grupper: de egentlig kommunale, de private og de som selvstændige juridiske Personer konstituerede Skoler. Disse sidstnævnte Skoler ere fremkomne paa forskellig Maade, ved Samvirken enten af Stat eller Kommune — navnlig ved Nedlæggelsen af forskellige lærde Skoler — eller af Kommunerne og private Bidragydere, eller ved alle tre Faktors Medvirkning; enkelte Skoler ere til Dels legatmæssig funderede. I Overensstemmelse hermed ere Bestyrelsesforholdene højst forskelligt organiserede, men alt hvad der angaar Undervisningen, Klasseantal, Lærersonale og andre vigtige Forhold er reguleret ved en af Ministeriet fastsat Plan; jf. som en Særegenhed Lov 16. Febr. 1856 om Thisted Realskole, i Henhold til hvilken Skolens Plan er nærmere ordnet. I Almindelighed er der givet Kommunerne en større eller mindre Andel i Bestyrelsen, ofte under et Overtilsyn af Ministeriet, som viser sig i, at ikke blot Forandringer i Planen, men ogsaa Valg af Bestyrere og Lærere udkræve ministeriel Sanktion. Om disse Forhold maa henvises til de i Medd. 1857—78, 1. —2. H., p. 546 ff. og i de sidste Aars «Meddelelser» givne udførlige Oplysninger; disse Skoler egne sig derimod ikke til særlig Fremstilling her, da de Ejendommeligheder, der kunne forefindes i Ordningen af det stedlige Tilsyn, Lærernes Stilling m. m., alene bero paa de enkelte Skoleplaner og ikke paa nogen almindelig Regel. Overfor Statskontrollen ere de stillede som de øvrige Realskoler; og i Mangel af særlige Bestemmelser falde de ind under samme lokale Tilsyn som de private Realskoler.

De egentlige kommunale Realskoler ere som saadanne undergivne de almindelige Regler for Kommunernes Skolevæsen

og særligt, hvad Købstæderne angaar, de forannævnte Bestemmelser om borgerlige Realskoler. Paa den anden Side ere de private Realskoler kun med større eller mindre Begrænsning underlagte det stedlige Tilsyn. Disse Skolars forskellige offentlige Stilling maa derfor nærmere omtales, forinden der gaas over til Fremstillingen af de til Eksamensretten knyttede fælles Regler. I øvrigt kan der her kun være Tale om i al Korthed at gaa ind paa Skolernes Forhold til de kommunale Bestyrelser og tilsynshavende Autoriteter eller disse Myndigheders Kompetence og Virksomhed; herom maa i øvrigt for Købstædernes og Landets Vedkommende henvises til Overretsassessor Skibsteds Fremstilling af Almueskolevæsenet i de danske Købstæder og Landdistrikter og til den indtil nylig af samme Forfatter udgivne aarlige Samling af Afgørelser vedkommende Kirke- og Skolevæsenet.

Efter det her anførte vil, næst efter Omtalen af de forskellige Tilsynsmyndigheder, Realskolevæsenets Forhold til det offentlige blive belyst ved Bemærkningerne i §§ 66—70, nemlig om Statsskolerne, om de kommunale Realskoler og om de private Realskoler, under hvilke de særligt stillede Skoler efter Omstændighederne ere indbefattede; samt om de for Skolernes Eksamensret og for Uddelingen af Statstilskud gældende Regler. Især ved de to sidstnævnte Paragraffer maa tillige de private lærde Skoler mere eller mindre have for Øje paa Grund af Fællesskabet i Reglerne.

Hvad der i de senere Kapitler vil blive anført om Undervisning og Eksamensordning, er ifølge det foran anførte fælles for alle Skolerne.

Realskolevæsenets Ordning beror helt igennem paa administrative Bestemmelser; til Gengæld ere Undervisningens Enkeltheder i noget større Udstrækning regulerede ved den kongelige Anordningsmyndighed, end Tilfældet er med den lærde Undervisning. Uagtet Ophævelsen af de tidligere Eksamensbestemmelser slutter den i 1881 indførte Ordning sig saa nøje til den i Forvejen paa Grundlag af Bekendtgørelsen af 1855 etablerede Tilstand, at der endnu tilkommer de ældre specielle Regler og praktiske Afgørelser reel Betydning paa mange Punkter. Selvfølgelig ville ogsaa de tidligere Eksaminer blive omtalte med Hensyn til deres endnu bestaaende Retsvirkninger.

§ 65.

Overbestyrelsen og Tilsynsmyndighederne.

Delingen af Over-
bestyrelsen.

Overbestyrelsen af Realskolevæsenet er samlet under Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet, men efter sin Beskaffenhed delt imellem tvende Afdelinger af Ministeriet. Denne Deling falder sammen med den foran fremhævede Dobbeltsidighed i Realskolernes Forhold til det offentlige, og af samme Grund tillige med Forskellen mellem den ældre og den nyere Retning i Lovgivningen. De Afgørelser, der angaa Realskolerne som kommunale Institutioner eller deres Forhold til de stedlige Myndigheder, træffes gennem Ministeriets Kontor for Borger- og Almueskolevæsenet; Organisationen af Eksamensvæsenet og af Statens direkte Virksomhed gennem Tilsyn og Fordeling af Understøttelser er knyttet til Bestyrelsen af det lærde Skolevæsen under Ministeriets 3dje Ekspeditionskontor. For de eksamensberettigede Realskoler er denne sidstnævnte Side af Overbestyrelsen ubetinget den praktisk vigtigste, og der er derfor Anledning til at fremhæve, at den nyere Statskontrol i ingen Henseende har ophævet de ældre Regler om Skolernes Underordning under det lokale Tilsyn.

Undervisningsinspek-
tøren for Realsko-
lerne.

Tilsynet med Undervisning og Eksaminer er ordnet i nær Overensstemmelse med, hvad der gælder for de lærde Skoler. Som foran bemærket, ere alle private eller offentlige lærde Skoler, ogsaa hvad Realklasserne angaar, underlagte Undervisningsinspektionen for de lærde Skoler. Tilsynet med de ublandede Realskoler med Eksamensret var ogsaa tidligere henlagt under samme Inspektion, men blev ved Skr. 24. April 1886 overdraget til en særlig Undervisningsinspektør for de kommunale og private Realskoler, der under 28. Marts 1887 erholdt formel Ansættelse som saadan og tillige beskikkedes til Formand i Eksamenskommissionen for privat forberedte Realelever.

Undervisningsinspektøren vil herefter være at ansætte af Ministeriet uden nogen Begrænsning af Funktionstiden. Hans Forretninger ere for Realskolernes Vedkommende ganske de samme som de, der paahvile Inspektionen for de lærde Skoler, og bestaa altsaa væsentligt i Ordningen af Skolernes mundtlige Afgangseksaminer, personligt Tilsyn med disses Afholdelse, Afgivelsen af aarlige Indberetninger samt af Indstillinger og Betænkninger over Undervisnings- og Eksamensspørgsmaal, Undersøgelse af Skoler, der attraa Dimissionsret, og i det hele i Udøvelsen af

et stadigt, til personlig Erfaring støttet Tilsyn med Skolernes Virksomhed.

Paa Grund af Realskolernes store Antal er det nødvendigt for Inspektøren at benytte Assistance baade til Overværelse af Eksaminer og til Undersøgelse af Skolerne. Det er derfor Regel, at de af Undervisningsinspektøren beskikkede Censorer paa hans Vegne møde ved de Skoler, som han ikke kan overkomme at besøge under den mundtlige Eksamen, og afgive Beretning til ham om deres Iagttagelser over Undervisningens Tilstand. Derhos er der ved Skr. 27. Juli 1889 midlertidigt beskikket en Medhjælper for Inspektøren med det Hverv at deltage dels i Undersøgelsen af de Skoler, der ansøge om Dimissionsret, dels i Inspektionen af de eksamensberettigede Skoler, naar som helst Anledning dertil gives. Denne Medhjælper lønnes med et aarligt Honorar af 1200 Kr. Om Beskikkelse ved Ministeriet af de i Skr. 29. April 1875 omhandlede Eksamenskommissærer bliver der nu ikke mere Spørgsmaal, idet Undervisningsinspektøren, for saa vidt han ikke personlig overværer Eksamen, i det hele erstattes af de offentlige Censorer, saaledes som ovenfor omtalt; jf. herved Cirk. 28. Marts 1887 til Realskolerne.

Affattelsen af de skriftlige Opgaver til Forberedelseseksamen, der i de fælles Fag ogsaa gælde for 4de studerende Klasses Eksamen, sker altid under Samvirken mellem bægge Undervisningsinspektionerne i Forbindelse med de i § 2 omtalte tilfornordnede Skolemænd; jf. p. 8.

Undervisningsinspektøren oppebærer et aarligt Honorar (uden Pensionsret) af 5000 Kr., heraf dog 1000 Kr. som personligt Tillæg; i øvrigt Diæter og Rejsegodtgørelse ligesom Undervisningsinspektionens Medlemmer.

Den almindelige Gymnastik- og Sanginspektion og det ved Cirk. 3. Marts 1890 oprettede Tilsyn med de fysiske Apparatsamlinger omfatter alle eksamensberettigede Realskoler; jf. i førstnævnte Henseende Cirk. 21. Jan. 1889 og i øvrigt § 73.

Medens de Skoler, der ikke afholde Eksamen, i det hele staa udenfor det her omtalte Statstilsyn, er de stedlige Myndigheders Kontrol fælles for alle Skoler.

Ifølge Anordningerne af 29. Juli 1814 er udenfor Kjøbenhavn det nærmeste Tilsyn med Skolerne paalagt Skolekommissionen i hver Kommune. Paa Landet bestaar Skolekommissionen af Sognepræsten som Formand og to af Sogneraadet for 3 Aar valgte Mænd, af hvilke mindst een vælges af dets egne Medlemmer, Lov 6. Juli 1867 § 16. Kommissionens Virk-

somhed er nærmere bestemt ved Lov 18. Marts 1871. I Købstæderne er Skolekommissionen sammensat af Byens Sognepræst eller Sognepræster og dobbelt saa mange af Byraadet for 3 Aar valgte Medlemmer, af hvilke ligeledes mindst Halvdelen skulle være Medlemmer af Byraadet; Lov 26. Mai 1868. For Frederiksberg og flere andre større Landkommuner samt for de Kommuner, der betegnes som Handelspladser, er Forholdet særligt ordnet, tildels ved specielle Love, men i nær Overensstemmelse med de citerede Loves Grundsætninger.

Skoledirektioner og
Biskopper.

Som overordnet Autoritet for Skolekommissionerne fungere Skoledirektionerne for de enkelte Provstier, bestaaende af Distriktsprovsten, Amtmanden og eventuelt et af Amtets Skoleraad valgt Medlem; Anordn. 1814, Lov 8. Marts 1856. Endelig er der tillagt Biskopperne en almindelig Tilsynspligt med Skolerne i de dem betroede Stifter, med Rettighed til gennem Skoledirektionerne at indhente de Efterretninger, som de maatte finde fornødne.

Kjøbenhavns Skole-
direktion.

I Kjøbenhavn er Tilsynet med det kommunale og private Skolevæsen organiseret under den kongelige Direktion for Almue- og Borgerskolevæsenet; jf. Forordning af 20. Marts 1844. Denne Direktion er der tillagt en saa udstrakt Myndighed, at Ministeriets Overbestyrelse kun i forholdsvis ringe Grad gør sig gældende med Hensyn til Hovedstadens Skoler. Under Direktionen føre Skolekommissionerne i hvert Kirkesogn det specielle Tilsyn. I Følge Lov 29. Dec. 1857 bestaar Direktionen af Overpræsidenten som Formand, af den Borgmester, under hvem Skolesagerne ere henlagte (for Tiden Borgmesteren for Magistratens 1ste Afdeling) og en af Stadens Provster eller Sognepræster, der beskikkes af Ministeriet. Som Forretningsførere for Direktionen og med Sæde i denne uden Stemmeret fungere ifølge de nævnte Bestemmelser og den ved Skr. 19. Febr. 1886 nærmere trufne Anordning to af Ministeriet ansatte Skoledirektører, af hvilke den ene varetager Tilsynet med de private Skoler. Skolekommissionerne bestaa af en gejstlig Embedsmand, et af Borgerrepræsentationen og et af Direktionen valgt Medlem; under hver Skolekommission fungerer en Inspektør, hvis Stilling og særlige Forretninger bestemmes af Direktionen.

§ 66.

Statsskolernes Realklasser og Realskolen i Rønne.

(Medd. 1849—56 p. 134—215, 384—420, for Sorø p. 37—43; 1857—78 H. 1—2. p. 487 ff., 527 ff.

Realundervisningen er forlængst bleven indført ved alle offentlige lærde Skoler med Undtagelse af Metropolitanskolen, hvor de stedlige Forhold have gjort denne Foranstaltning baade unødvendig og af Hensyn til Pladsforholdene utilraadelig. Tilladelsen til at afholde Realafgangseksamen blev efter den i 1855 truffe Anordning efterhaanden tilstaaet de fleste Skoler, dog saaledes, at nogle kun kunde afholde Eksamen af lavere Grad i Medfør af Bkdtg. 28. Maj 1859. Undervisningen skulde saa vidt som muligt være fælles for de studerende og Realdisciplene; jf. Bkdtg. 18. Sept. 1855 § 2. Loven af 1. April 1871 om Undervisningen i de lærde Skoler berørte ved sine Bestemmelser om Klasse- og Timeantallet ogsaa Realundervisningen ved disse Skoler og gav tillige af andre Grunde, blandt andet ved at der tillagdes 4de Klasses Hovedeksamen samme Retsvirkning som den højere Realafgangseksamen, Anledning til Forandringer i Planen for Realklasserne.

Realundervisningens
Indførelse.

Ved kgl. Resolution af 25. August 1871 bragtes Fordringerne ved den højere Realafgangseksamen i den nærmest mulige Overensstemmelse med 4de Klasses Eksamen, og i Henhold til den givne Bemyndigelse gennemførte Ministeriet samtidig en tilsvarende Ordning med Hensyn til Karakterberegningen og Undervisningens Indretning. Som en Følge af de herved truffene Bestemmelser blev det ved given Anledning udtalt i Skr. 22. Aug. 1873 til Horsens Sk., at ogsaa de lærde Skoler, som hidtil ikke havde haft særskilte Realklasser, fremtidig kunde afholde Realafgangseksamen af højere Grad, da denne Eksamen sluttede sig nær til 4de Klasses Eksamen, og da den Realundervisning, der maatte gives særskilt, uden Vanskelighed vilde lade sig ordne.

Den højere Realundervisning med tilhørende Eksamen er saaledes bleven anerkendt som en fast Bestanddel af de offentlige Skolers Virksomhed, og Anordningen af 1881 har paa dette som paa andre Omraader stiltiende givet Hjemmel for en Fortsættelse af den bestaaende Tilstand. Da det tilmed for de private Skolers Vedkommende blev fastslaaet, jf. Skr. 30. Sept. 1881, at de givne Tilladelser til at afholde den højere Realafgangseksamen indtil videre kunde overføres paa den nye Forberedelseksamen, maatte det saa meget mere være forudsat, at de

Statsskolernes
Eksamensret.

kongelige Skolers Ret og Pligt til at afholde Realeksamen blev staaende ved Magt, med den Forskel fra de private Skoler, at Eksamensretten her er knyttet til Skolerne som saadanne og ikke afhængig af nogen udtrykkelig Fornyelse.

Forbindelsen med den lærde Undervisning.

Realundervisningens ydre Anordning er fastsat ved Cirkulæret af 26. August 1870, nemlig saaledes, at Bestemmelserne i Loven af 1871 om Nedlæggelsen af de lærde Skolers to laveste Klasser samt om Undervisningens Indskrænkning til 30 ugentlige Timer ogsaa finde Anvendelse paa Realdisciplene; at den øverste toaarige Realklasse deltes i to eetaarige Klasser; at Optagelsesprøven for Realdisciple blev den samme som for studerende Disciple; og at i alle Fag, som ere fælles for bægge Slags Disciple, skal, for saa vidt Discipeltallet ikke lægger nogen Hindring i Vejen derfor, ogsaa Undervisningen være fælles.

Det 6aarige Realkursus, som var anordnet ved Bekendtgørelsen af 1855, er saaledes blevet indskrænket til et 4aarigt, og da alle Klasser nu ere eetaarige, er der intet til Hinder for, at en ny Discipel kan optages i øverste Klasse (Skr. 19. Juni 1875 til Odense Sk.), uanset at han ved Eksamen i Reglen vil blive at betragte som Privatist og efter de nugældende Regler ikke kunne indstille sig ved Skolen. En anden Følge af de almindelige i 1871 fastsatte Bestemmelser er den, at Realdisciple, som have gennemgaaet 3dje og 4de Klasse, have Ret til at indstille sig til den afsluttende Eksamen; jf. Skr. 10. Mai 1875 til Odense Sk., hvorved der er givet Skolerne Anvisning paa at holde de Disciple, der ikke kunne ventes at ville bestaa Eksamen, tilbage ved Opflytningen til øverste Klasse.

Rektorenes Bemyndigelse til undtagelsesvis at optage Disciple under 11 Aars Alderen gælder ogsaa for Realdisciplene, endskønt disse ikke uden særlig Dispensation af Ministeriet kunne tage almindelig Forberedelseseksamen før 15 Aars Alderen; jf. Skr. 28. Sept. 1881 til Aarhus Sk., hvor det tillige er bemærket, at en Discipels unge Alder kan give Anledning til at holde ham to Aar i samme Klasse.

Fællesskabet i Undervisningen.

Efter det anførte skal Undervisningen være fælles med de studerende Disciple i alle Fag, undtagen Latin og Græsk paa den ene, Engelsk og praktisk Regning paa den anden Side. Denne Ordning kan kun medføre Vanskeligheder, for saa vidt som Fordringerne i de fælles Eksamensfag ere forskelligt bestemte henholdsvis for studerende og Realdisciple af 4de Klasse. Herom maa i Almindelighed bemærkes, at den tidligere formelle Overensstemmelse mellem de to Eksaminer ikke mere er til

Stede, efter at Anordningen af 1881 har givet selvstændige og udførlige Regler om Forberedelseseksamen; imidlertid er der, dels ved traditionel Praksis, dels ved de Lempelser i sproglige Pensa, som ere tilstaaede Skoledisciple ved denne Forberedelseseksamen, dels ved Adg. 16. Juni 1882, der med Hensyn til enkelte Fag henviser til de i 1881 givne Regler (jf. p. 109—110), tilvejebragt væsentlig reel Overensstemmelse. En Forespørgsel angaaende Undervisningen i Tysk, i hvilket Fag der ved 4de Klasses Eksamen ikke fordres opgivet noget bestemt Pensum saaledes som ved Realeksamen, har Ministeriet (jf. Skr. 29. Juni 1882 til Odense Skole) besvaret saaledes, at den fælles Undervisning bør søges opretholdt, selv om de studerende Disciple komme til at lempe sig efter Realisterne. I øvrigt vil Spørgsmaalet om Klassedeling i Følge samme Skrivelse være afhængigt af de ved den enkelte Skole foreliggende Forhold og navnlig af Discipelantallet. Det maa altsaa staa Skolerne frit for ved Udkastet til den aarlige Timefordeling at gøre nærmere Forslag om, hvorvidt Undervisningen for de to Slags Disciple hensigtsmæssigst bør adskilles eller holdes samlet. I det hele maa her ved henvises til Kap. II om Realundervisningen; angaaende Matematikundervisningen særligt til Skr. 14. Nov. 1890 til Odense Sk.

Saa vel af de her citerede Udtalelser som af selve Ordlyden i Cirk. 26. Aug. 1871 følger, at naar Klasseinddeling paa Grund af Disciplenes Antal overhovedet bliver nødvendig i de fælles Fag, bør Delingen ske saaledes, at de studerende og Realdisciplene holdes adskilte i disse ligesom i de særlige Fag, uden Hensyn til det indbyrdes Forhold mellem Antallet af Disciple paa hver Side.

Anordningen af 1881 foreskriver intet om, hvilke bestemte Fag der skulle være Genstand for Undervisning i de enkelte Klasser, saaledes som dette for de studerende Klassers Vedkommende er angivet ved Anordn. 5. Aug. 1871. De her givne Regler maa imidlertid, som Følge af Reglen om den fælles Undervisning, ogsaa gælde for Realdisciplene, hvad Fællesfagene angaar; og den Stilling, som Engelsk indtager ved Forberedelseseksamen, gør det nødvendigt at lade Undervisningen i dette Fag begynde i 1ste Klasse.

Det lovbestemte ugentlige Timeantal kan ikke overskrides, fordi det af Eksamenshensyn kan findes ønskeligt at forstærke Undervisningen for de øverste Klasser i visse Fag; jfr. Skr. 28. Sept. 1881 til Aarhus Sk.

En Deling af Realundervisningen, i Overensstemmelse med

den p. 285 berørte Organisering af den lavere Realundervisning, er bleven tilladt ved den p. 86—87 nærmere omtalte Skr. 9. Sept. 1889 til Frederiksborg Sk.

Realskolen i Rønne.

Realskolen i Rønne var ved Planen af 5. Juli 1852 begrænset til at give et 4aarigt Realkursus, idet der alene for de studerende Disciple, der vilde tage Afgangseksamens 1ste Del ved Skolen, oprettedes en 5te toaarig Klasse. Ved Skr. 9. Aug. 1856 fik Skolen Tilladelse til at afholde Realafgangseksamen og udvidedes derfor med en tilsvarende toaarig Klasse for Realister. I sin Egenskab af Realskole er den forbleven uberørt af Loven af 1871 og har derfor beholdt sine to laveste Klasser; Skr. 19. Febr. 1872. Med Undtagelse heraf er Cirk. 26. Aug. 1871 bragt til Anvendelse paa Skolen, saaledes at Skolen nu har 6 eet-aarige Klasser. For at undgaa Forvirring ved Sammenligning med andre offentlige Skoler betegnes de to laveste henholdsvis som 1ste og 2den Fællesklasse, og de 4 øverste henholdsvis som 1ste, 2den, 3dje og 4de Klasse; Skr. 19. Juli 1873. Den almindelige Regel om det ugentlige Timeantal er for 1ste Fællesklassens Vedkommende modificeret ved Skr. 21. Sept. 1888, saaledes at det ugentlige Timeantal, deri indbefattet Timerne i Sang og Gymnastik, er indskrænket til 32 Timer.

Optagelsesregler.

Betingelserne for Optagelse i Skolens laveste Klasse ere fremdeles bestemte ved Planen af 1852, ganske i Overensstemmelse med de almindelige Regler i Bekendtg. 13. Mai 1850 § 3. Ifølge Bekendtg. 30. Nov. 1864 fordres dog kun en Alder af 9 Aar, og den Beføjelse til at dispensere fra Aldersbetingelsen, som ved Lov 1871 § 3 er tillagt de øvrige Skolers Rektorer, anvendes i Praksis ogsaa ved Realskolen i Rønne.

Om de andre Forskelligheder mellem denne Skoles og de andre Statsskolers Ordning — med Hensyn til Lærerpersonale og Lønninger, Mangel af Pengestipendier, Forbindelsen med den private lærde Skole etc. — maa henvises til det foregaaende; jf. p. 12—13, 37, 191, 209, 221, 269—270.

§ 67.

Kommunale Realskoler.

Som foran anført, har Anordningen af 29. Juli 1814 om Skolevæsenet i Købstæderne givet nærmere Regler om Indretningen af borgerlige Realskoler; jf. §§ 2—3 og Kapitel IV i det hele. Det er her udtalt, at i de folkerige og større Købstæder, hvor et tilstrækkeligt Antal af Drengbørn findes, hvis Forældre have Evne og Vilje til at bidrage til, at borgerlige Realskoler der i Stæderne kunne bestaa, skulle saadanne Skoler oprettes; og disse Skolers Øjemed skal være, at de Børn, der vel ingen lærd Dannelse behøve, men dog bestemmes til en saadan Virkekreds, der fordrer særegne Kundskaber, kunne deri blive oplærte. Ved en Anordningen tilføjet Instruks for Lærerne ved de borgerlige Realskoler er der givet forskellige nærmere Bestemmelser om Undervisning og Skoledisciplin. Senere blev ved kgl. Resolution af 17. Januar 1838, bekendtgjort ved Kancelliets Cirkulære af 10. Febr. s. A., givet en yderligere Opfordring til Udvidelse af Købstædernes kommunale Undervisning i samme Retning, nemlig ved Indretningen af højere Borgerskoler for Børn af begge Køn. Det kan herefter ikke formentes de Kommuner, som ønske det, at oprette Realskoler, om endog Udgifterne herved ikke kunne dækkes af Skolekontingenterne; jf. nærmere Skibsted l. c. p. 105—6.

Lovbestemmelser.

Det af Regeringen tilsigtede Formaal er nu i alle de betydeligere Købstæder naaet, i de fleste Tilfælde ved Oprettelsen af private eller selvstændigt organiserede Realskoler med kommunalt Tilskud. Adskillige Steder er dog Realundervisningen ordnet som en rent kommunal Sag, under samme Bestyrelse og Tilsyn som Almueskolevæsenet; og denne administrative Ordning medfører særlige Virkninger for Realskolernes offentlige Stilling, om der end faktisk kan være forholdsvis ringe Forskel mellem de egentlig kommunale og de særligt stillede eller «halvkommunale» Skolers Bestyrelsesmaade. Fælles for alle kommunale og private Realskoler er, at der i Følge Lov 8. Marts 1856 § 5 kan ydes Bidrag til dem af Amtets Skolefond og at de tilige, som foran berørt, kunne vente Understøttelse af Staten.

De kommunale Realskolers Særstilling.

Efter Omstændighederne er den kommunale Realundervisning enten sat i umiddelbar Forbindelse med den almindelige Borgerskole, nemlig ved Borgerskolens Udvidelse med Realklasser, eller stillet i en vis Afsondring ved Oprettelsen af en særlig Realafdeling under Kommunens Skolevæsen. Planen for saadanne mere eller

Skoleplaner.

mindre fuldstændige Realskoler maa forud approberes af Ministeriet som en Tilføjelse til vedkommende Købstads almindelige Skoleplan. Forslaget hertil udarbejdes af Skolekommissionen og skal udførligt motiveres, blandt andet med en Forklaring over de Bekostninger, som derved paalægges Kommunen; Cirk. 10. Febr. 1838. Som det nærmere er udtalt i Cirkulæret, skal Planen indeholde nøjagtige Bestemmelser om Undervisningsfagene, Skolebetalingen, Antallet og Lønningen af Lærerne m. m.

Lærernes Stilling.

I øvrigt komme Reglerne i Adg. 1814 og den allerede citerede kommunale Skolelov af 8. Marts 1856 til Anvendelse paa de egentlige kommunale Realskoler, bortset fra de specielle Bestemmelser angaaende Undervisningen, der nu ved de eksamensberettigede Skoler selvfølgelig maa ledes efter de nyere Regler. Lærerne ansættes altid af Skoledirektionen efter Skolekommissionens Forslag, med Undtagelse af Førstelæreren, der udnævnes af Kongen; jf. Adg. 1814 § 11. Anordningens Regel om, at Førstelæreren skal være teologisk Kandidat, er ophævet ved Loven af 8. Marts 1856 § 14. I Reglen vil Førstelæreren tillige være ansat i samme Egenskab for hele Kommunens Skolevæsen, men for saa vidt der ansættes en særlig Bestyrer (eller Forstander) for Kommunens Realskole, har denne i enhver Henseende samme Stilling og samme Pligter overfor Skolekommissionen og andre Tilsynsmyndigheder som den almindelige kommunale Førstelærer. At Skolen faar Ret til at afholde Forberedelseseksamen og derved kommer ind under Statens Tilsyn, gør ingen Forandring heri, hvilket ved given Anledning er udtalt i Skr. 20. April 1888 angaaende Nyborg Realskole. Skolekommissionen kan til enhver Tid overvære Undervisningen; dens Skrivelser om enkelte Lærere rettes til Bestyreren, som er forpligtet til at besørge den videre Meddelelse.

Specielle Forskrifter.

Ved Oprettelsen af nye kommunale Realskoler maa de i Loven af 1856 § 2 indeholdte Forskrifter om Indretningen af Bygninger og Lokaler m. m. iagttages, deriblandt, at der i Skolestuen er mindst 90 Kubikfod Rum for hvert Barn. De i samme Lovs § 13 indeholdte almindelige Regler om kommunale Købstadlæreres Lønning komme ligeledes til Anvendelse efter de derom ved Skoleplanen nærmere trufne Bestemmelser. Ifølge Adg. 1814 § 78 skal Skolebetalingen være stigende for de højere Klasser og forholdsmæssig nedsættes for de Forældre, der have flere Børn i Skolen, saa at der betales mindre for det andet og tredje, men intet for det fjerde Barn. Med Hensyn til Skolestraffene gælde samme Regler som for de almindelige

Borgerskoler; Skr. 20. April 1888, som henviser til Instruksen for Borgerskolelærerne (Bilag A. til Adg. 1814) § 27. Bestemmelserne om det daglige Timeantal og om Tiderne for Eksamens Afholdelse (Anordn. §§ 71 og 76) ere for de eksamensberettigede Realskolars Vedkommende forandrede ved de nyere Regler; hvad der i § 73 er fastsat om Ferierne, maa ligeledes betragtes som forældet.

I Henhold til Cirk. 10. Febr. 1838 er der altid givet kvindelige Disciple Adgang til de kommunale Realskoler.

Særligt er at fremhæve, at der i Følge Adg. 1814 § 79 bør være nogle Fripladser i de borgerlige Realskoler, som bortgives af Skoledirektionen efter Skolekommissionens Indstilling. Ministeriet har udtalt, at der bør gives Børn af Skolens Lærere et vist Fortrin ved Fordelingen af Fripladserne, samt at de til Børn af Lærere skænkede Fripladser kunne holdes udenfor det Antal, der i øvrigt er bestemt ved Skoleplanen, i Analogi af de ved de kongelige Skoler gældende Regler; jf. Skr. 21. Mai 1850. De Fripladser, der oprettes ved Hjælp af de dertil særlig bestemte Statstilskud, falde ikke ind under Anordningens Regler, og de tilsynsførende Myndigheder have derfor intet Krav paa at tage Bestemmelse om deres Fordeling; Skr. 13. April 1889 til Skoledirektionen for Ærø. Faktisk fordeles disse Fripladser af Byraadet, som modtager Statstilskuddet. Ved den citerede Skrivelse er i øvrigt forudsat, at Anordningen af 1814 i det hele ikke er direkte anvendelig paa Handelspladsernes kommunale Realskoler; det er dog med Hensyn til Realskolen i Marstal tillige udtalt som en almindelig Regel, at ogsaa de for Statens Regning oprettede Fripladser fortrinsvis bør komme Børn af Lærerpersonalet til gode.

Fripladser.

I Konsekvens af, hvad der gælder om den økonomiske Bestyrelse af alle kommunale Realskoler, har Ministeriet i Skr. 20. Mai 1889 angaaende Marstal Skole tilkendegivet, at Skolekommissionen ikke er berettiget til at bevilge Henstand med Betalingen af Skolepenge, og at det maa anses for rettest, at Kommissionen ved den maanedlige Indlevering af Skoleforsømmelseslister ogsaa giver Kommunalbestyrelsen Underretning om eventuelle Restancer af Skolekontingenter.

For saa vidt der i Landsognene oprettes egentlige kommunale Realskoler, hvilket hidtil kun er sket i Odder Sogn, vil Indretningen af disse, i Mangel af særlige Lovbestemmelser, ganske bero paa Skoleplanen i Forbindelse med den almindelige Lovgivning om Skolevæsenet paa Landet; med Hensyn til Odder

Kommunale Realskoler udenfor Købstæderne.

Realskole, der nu har Eksamensret og aarligt Statstilskud, kan henvises til Medd. 1857—78 p. 636 ff. Om de særligt stillede Landkommuner og Handelspladser gælde lignende Bemærkninger; jf. de foran anførte Skrivelser angaaende Marstal Realskole og Frederiksberg Skolevæsen. Paa Færøerne er ved Lov 1. Marts 1854 oprettet en væsentlig kommunal Realskole i Thorshavn (uden Eksamensret).

I Kjøbenhavn har den private Virksomhed i Forbindelse med særlige Stiftelser indtil den seneste Tid afhjulpet Savnet af et kommunalt Realskolevæsen; og for saa vidt Organisationen af et saadant nu kan siges at være paabegyndt, giver det ikke her Anledning til Omtale.

§ 68.

Private Realskoler.

Frihed til Oprettelsen
af Skoler.

Bortset fra Bestemmelserne om Skolevæsenet i Kjøbenhavn og om Oprettelsen af lærde Skoler, har den nugældende Lovgivning kun i ganske enkelte Henseender — nemlig ved Lov 30. Sept. 1864 — givet Regler om private Skoler; disse nævnes i det hele ikke i Hovedlovene om det almindelige Skolevæsen.

Under Lovens Tavshed har det stedse været antaget, at enhver kan oprette private Skoler uden at indhente nogen offentlig Tilladelse (Skr. 18. Juli 1854, 14. April 1864, 26. Febr. 1873), og at der ikke af det offentlige kan stilles nogen Fordring i Henseende til Skolens Lokaler eller udøves noget direkte Tilsyn med Undervisningen. De private Skoler ere overhovedet kun for saa vidt underkastede de stedlige Myndigheders Tilsyn, som dette er en nødvendig Følge af de almindelige Regler om Skoletvangen.

Skoletvangen og det
stedlige Tilsyn.

I Kraft af de Grundsætninger, der tydeligst ere udtalte i Lov 2. Mai 1855 § 1, skal Skolekommissionen vaage over, at alle Børn i Alderen mellem 7 og 14 Aar modtage en Undervisning, der stemmer med Almueskolens Fordringer. Til dette Øjemed skulle i Almindelighed alle privat underviste Børn efter Tilsigelse møde ved de halvaarlige Eksaminer i den kommunale Skole.

Det medfører kun en Modifikation i Udøvelsen af dette Tilsyn, naar en Skolebestyrer i Medfør af Lov 30. Sept. 1864 fordrer Eksamen afholdt ved Skolekommissionen i den private Skole, eller naar den private Undervisning under visse nærmere Betingelser anerkendes af Skoledirektionen som tilstrækkeligt betryggende; Adg. 1814 for Købstæderne § 25, for Landet § 18, jf. herved Skibsted l. c. §§ 3 og 8.

Tilsynet med Skoletvangens Overholdelse omfatter ikke blot enhver Art af lavere Realskoler, men ogsaa de eksamensberettigede Realskoler, og udøves overfor disse paa sædvanlig Maade af Skolekommissionen uden at staa i nogen Forbindelse med Undervisningsinspektørens Kontrol. I et Tilfælde, hvor en privat Skolebestyrer havde nægtet Sognepræsten (som Formand i Skolekommissionen) Adgang til at overvære en Eksamen paa Skolen, udtalte Ministeriet i Skr. 18. Sept. 1889 til vedkommende Skoledirektion, at den Omstændighed, at der var meddelt en Skole Ret til at afholde almindelig Forberedelseseksamen, ikke betog Skolekommissionen dens Ret til i Henhold til Lov 2. Mai 1855 at lade afholde de befalede halvaarlige Eksaminer over Børnene; og Bestyrerens Adfærd mod Sognepræsten maatte derfor anses for uberettiget, saa meget mere som Eksamen i den private Skole bør være indrettet paa samme Maade som i den offentlige Skole, saaledes at Adgangen til at overvære samme staar aaben for enhver.

Som en Konsekvens af samme Grundsætning er det overfor en anden eksamensberettiget Skole statueret, at Skolekommissionen kan fordrer sig tilstillet de almindelig foreskrevne Indberetninger, som ere nødvendige for at kontrollere Overtrædelserne af Skolegangspligten; jf. Skr. 21. Juni 1890 og særligt Skr. 27. Okt. s. A., hvorved det efter Forespørgsel fra Frederiksbergs Skolekommission er blevet udtalt som en Følge af den almindelige Lovgivning, at Skolekommissionen kan paalægge Bestyrerne af Privatskoler at føre Dagbog over Børnenes Skolegang og kræve sig disse foreviste eller fordrer maanedlige Forsømmelseslister indsendte ligesom ved de offentlige Skoler.

Hvor vidt de her nævnte Forholdsregler, Tilsigelse til Børnene til at møde ved Kommuneskolernes Eksaminer eller Affordring af Indberetninger fra Skolerne, skulle anvendes, beror i hvert Tilfælde paa Skolekommissionens og eventuelt paa de overordnede Myndigheders Bestemmelse. Naar det ad den sidst nævnte Vej eller ved lignende Midler, som foran omtalt, konstateres, at enkelte Børn i utilbørlig Grad have forsømt Skolen,

vil der selvfølgelig være Anledning til at paalægge deres foresatte at lade dem møde ved den offentlige Eksamen. Først naar de ved Kommuneskolens Eksamen findes utilstrækkeligt forberedte efter deres Alder, kan Skolekommissionen indskrive dem i vedkommende kommunale Distriktsskole, og først naar dette er sket, kan den for Skoleforsømmelser ved Lov 1855 nærmere fastsatte Tvang af Mulkter for deres Forældre eller andre foresatte bringes til Anvendelse; jf. den citerede Skr. 27. Okt. 1890.

Begrænsningen af det stedlige Tilsyn.

Det stedlige Tilsyn med de private Realskoler har altsaa det samme Omfang som overfor enhver anden Art af privat Undervisning, men er begrænset paa samme Maade. Det indbefatter Anvendelsen af alle saadanne Foranstaltninger, som det maatte findes nødvendigt at anvende for Gennemførelsen af regelmæssig Skolegang og passende Undervisning efter Almueskolens almindelige Regler. Tilsynet er indskrænket til Børn i den skolepligtige Alder og medfører ingen Ret for det offentlige til Indblanding i Skolernes daglige Virksomhed. I sidstnævnte Henseende har Statens Inspektion en videregaaende Myndighed, hvad de eksamensberettigede Skoler angaar; men da Undervisningsinspektionens Opgave bestaar i at føre Kontrol med Skolens almindelige Ledelse og med Undervisningens Beskaffenhed, set fra Eksamenssynspunktet, kan ingen Konflikt opstaa mellem den og Skolekommissionen, der kun har at varetage, at de enkelte Elever i Skolen faa den obligatoriske elementære Undervisning.

Særlige Tilsynsregler i Kjøbenhavn.

For Kjøbenhavns Kommune gælde særegne Regler om de private Skoler, under hvilket Begreb indbefattes alle, som «Sel-skaber eller enkelte Personer have oprettet eller herefter oprette uden Bekostning for det offentlige»; jf. Fdg. 20. Marts 1844 Kap. IV. I øvrigt skelnes her mellem Skoler, der have egne autoriserede Bestyrelser, og andre, saaledes at de første staa umiddelbart under Skoledirektionen, de andre under vedkommende Sogns Skolekommission. Før en privat Skole kan oprettes, maa der forelægges Skoledirektionen en Plan for Undervisningen til Bedømmelse og Direktionens Tilladelse erhverves til at iværksætte Planen paa de nærmere foreskrevne Vilkaar. Direktionen og Skolekommissionerne skulle stadigt føre Tilsyn med de private Skoler og have Indseende med, at de Personer, hvem Tilladelsen til at oprette eller holde saadanne er meddelt, vedblive at vise en saadan Opførsel og saadanne personlige Egenskaber, som ere fornødne, for at Undervisningens Ledelse kan betros

dem. Valget af Timelærere skal ved de Skoler, som ikke have egne autoriserede Bestyrelser, approberes af Skolekommissionen, og ved alle Skolerne maa Religionsundervisningen kun meddeles af teologiske Kandidater eller dimitterede Seminarister. Skolekommissionerne føre Tilsyn med, at intet ulovligt Skolehold finder Sted, hvorom i fornødent Fald Anmeldelse skal gives til Direktionen. Skolepligtens Overholdelse (Kap. V) kontrolleres ved Skolekommissionernes personlige Tilsyn med de enkelte Skoler og deres Indberetninger til Direktionen, ved de i § 48 anordnede aarlige Indberetninger fra Skolerne og endelig ved den i § 56 foreskrevne Prøve, der skal gaa forud for Antagelsen til Konfirmation.

Ved Forordningens detaillerede Bestemmelser er der i det hele givet de københavnske Skoleautoriteter Adgang til at udøve et indgribende Tilsyn med Undervisningen og Lærerpersonalet ved alle herværende Realskoler. Betingelserne for at opnaa Tilladelse til at bestyre private Skoler ere nærmere bestemte ved Skoledirektionens Bekendtgørelse af 24. Juni 1885. Tilladelsen er betinget af, at Bestyreren har bestemte Eksamenskvalifikationer og i 3 Aar har virket som Lærer (eller Lærerinde), har fyldt det 25de Aar og kan forelægge Vidnesbyrd om hæderlig Vandel. Hertil kommer en særlig Prøve i et fremmed Sprog, for saa vidt Skolen forbereder til en højere Real-eksamen. Efter de her givne Regler skal desuden enhver privat Skole have et efter Skolekommissionens Skøn passende Lokale med tilsvarende Inventarium og Undervisningsapparater. Det vil herefter selvfølgelig ingenlunde kunne anses for tilstrækkeligt, at Skolen opfylder den ved Lov 29. Dec. 1857 opstillede Minimumsfordring om, at der i enhver københavnsk Skoles Lokaler skal være 70 Kubikfod Rum for hvert Barn.

Baade i og udenfor Kjøbenhavn skal enhver privat Skolebestyrer føre det ved Lov 4. Febr. 1871 anordnede Tilsyn med, at Eleverne ere vaccinerede; jf. p. 184.

Hvad Skolernes indre Forhold angaar, ere de private Skolebestyrelser i øvrigt ikke underkastede andre Regler end dem, der følge af det her omhandlede Tilsyn og eventuelt af Statens Eksamenskontrol; jf. næste §. Blandt andet viser dette sig deri, at Eleverne ikke kunne fordre som Ret ved Afslutningen af øverste Klasse at blive indstillede til Forberedelseseksamen, saaledes som ved de kongelige Skoler; Skr. 20. April 1886 til Herning Realskole. Det staar en privat Skole frit for at nægte en Elev Optagelse eller at udvise ham af Skolen, uden at Ministeriets Ind-

Bestyrelsen af københavnske Privatskoler.

De private Skolers Selvstændighed.

blanding i saadanne Sager kan paakaldes; Skr. 21. April 1890 til Rudkjøbing Realskole. I Lighed hermed er udtalt, at Spørgsmaal om Lærernes Krav paa Varsel ved Opsigelse af Skolens Tjeneste henhøre under Domstolenes Afgørelse; Skr. 9. Juni 1883.

Paa den anden Side have Lærerne ved de private, endog ved de som selvstændige Stiftelser organiserede Realskoler ingen Krav paa særlige Rettigheder eller Begunstigelser i offentlig Henseende, hvor vel begrundede end saadanne Krav, især med Hensyn til Pension, maatte være ved den sidstnævnte særlige Klasse af Skoler. Lærerne ere derfor i Almindelighed underkastede alle borgerlige Forpligtelser; dog er i denne Henseende at bemærke, at Justitsministeriet ved given Anledning har udtalt det som naturligt, at der ved de paagældende kommunale Vedtægter tilstaas Bestyrere og Lærere ved private Skoler i Landkommunerne Fritagelse for Tjeneste ved Brandvæsenet, og at samme Ministerium i det foreliggende Tilfælde har truffet Foranstaltning til at søge en saadan Fritagelse udvirket ved en Forandring i Sognets Brandvedtægt; jf. Medd. 1887 p. 538.

§ 69.

Realskolernes Eksamensret.

Eksamenstilladelsen.

Retten til at afholde almindelig Forberedelseseksamen og de Prøver, der ere en Bestanddel af denne, er for alle Skoler, med Undtagelse af Statsskolerne, betinget af en særlig Tilladelse, som meddeles af Ministeriet; jf. Anordn. 1881 § 12, Bkdtg. 1855 § 9. De private lærde Skoler kunne ikke uden udtrykkelig Tilladelse dimittere Realister ved Siden af studerende Disciple. I øvrigt medfører Retten til Afholdelse af Forberedelseseksamen ingen Forandring i disse Skolers almindelige Stilling, og i det følgende haves derfor nærmest de egentlige Realskoler for Øje, om end de til Eksamensretten knyttede Betingelser for største Delen ere fælles for begge Slags Skoler.

Undersøgelse af
Skolen.

Naar Tilladelsen for første Gang meddeles en Skole, sker det altid efter en forudgaaende Undersøgelse af alle de Forhold, der i denne Henseende have Betydning, i Lighed med den Undersøgelse, der maa foretages før Oprettelsen af lærde Skoler

eller Bevillingen af Eksamensret for disse. Undersøgelsen foretages ved de egentlige Realskoler af Undervisningsinspektøren i Forening med den ham beskikkede Medhjælper.

Tilladelsen til at afholde almindelig Forberedelseseksamen meddeles ved de lærde Skoler for samme Aaremaal som med Hensyn til disse Skolers øvrige Eksaminer; ved de egentlige Realskoler nu altid for en Tid af 3 Aar. I enkelte Tilfælde er Tilladelsen kun givet for een Eksamenstermin, idet den i saa Fald maa betragtes som forsøgsvis meddelt; Skr. 26. April 1883, 27. Mai 1886, jf. nedenfor.

Eksamensrettens
Varighed.

De private Realskoler kunne kun opnaa Eksamensretten som en til Skolens Bestyrer knyttet personlig Ret. Naar den almindelige Ledelse af Undervisningen gaar over til en anden Bestyrer, er en særlig Bevilling for denne nødvendig, og det samme gælder, naar af to Bestyrere, der i Forening have erholdt Eksamensret, den ene fratræder. Forholdet er anderledes ved de kommunale Realskoler, hvor Bestyreren som Førstelærer og Inspektør ved det kommunale Skolevæsen beskikkes af Kongen efter Ministeriets Indstilling. Her kan Eksamensretten bevilges til Skolen som saadan, endskønt den kun meddeles for samme begrænsede Tid som ved de private Skoler.

Ansøgninger om Fornyelse af Eksamensretten skulle af de egentlige Realskoler indgives til Ministeriet henholdsvis inden 1. November eller 1. Februar, eftersom Fornyelsen begæres for den næstfølgende Foraars- eller Sommerexamins Vedkommende; jf. Cirk. 28. Mai 1889. Hensigten med denne Forskrift er at skaffe Undervisningsinspektøren tilstrækkelig Tid til at foretage den ogsaa i disse Tilfælde sædvanlige Undersøgelse af Skolen. Ansøgninger om nye Bevillinger maa selvfølgelig indgives til samme Tid; Skr. 2. Marts 1891 om Afvisning af en Ansøgning.

Terminen for An-
søgninger.

Ved enhver Skole, der attraar at erholde eller bevare Eksamensretten, maa der stilles visse Fordringer til Bestyrerens Person, Lærerpersonalet, Skolens Ordning, Frekvensforholdene, Lokalerne og Undervisningsapparatet. I Mangel af specielle Bestemmelser afhænger i denne Henseende alt væsentligt af Undervisningsinspektionens Skøn.

Betingelser for
Eksamensret.

Med Hensyn til Bestyrerens personlige Kvalifikationer gælde ingen bestemte Regler, uden for saa vidt som Bestyrerne af Realskoler i Kjøbenhavn og af lærde Skoler selvfølgelig maa opfylde de for saadanne Skolers Ledelse i det hele foreskrevne Betingelser. Der kan derfor, navnlig for kvindelige Bestyreres Vedkommende, ikke stilles anden Fordring, end at Ansøgeren

Bestyrerens person-
lige Egenskaber.

ved sin Ledelse af den Skole, til hvilken Eksamensretten søges knyttet, har godtgjort sin Dygtighed som Lærer. Hvad Beviset for almindelig Skoledannelse angaar, er f. Eks. Skolelærereksamen ofte tagen for Fyldest. At Eksamensretten kan meddeles til Kvinder, er en ligefrem Følge af Anordn. 12. Mai 1882 og den derved forudsatte Udvikling af kvindelige Realskoler, jf. herved den citerede Bkdtg. 24. Juni 1885 og Bkdtg. 1. Dec. 1890 om lærde Skoler.

Lærerpersonalet.

Den store Betydning, som der ved Bedømmelsen af en Realskole altid tillægges Beskaffenheden af Lærerpersonalet, vil fremgaa af det nedenfor anførte om Realskolernes Forpligtelse til at gøre Undervisningsinspektøren bekendt med enhver Forandring i samme. I øvrigt gælder i denne Henseende ingen positive Forskrifter, undtagen for Realskolerne i Kjøbenhavn med Hensyn til Religionsundervisningen, saaledes som foran anført.

Forskel mellem Skoler og andre Institutter.

I Lighed med, hvad der udtrykkeligt er foreskrevet for de lærde Skoler, er Retten til Afholdelse af Forberedelseseksamen forbeholdt egentlige Skoler, hvis Undervisningsplan, i alt Fald for de højere Klassers Vedkommende, er ordnet i Overensstemmelse med Statsskolerne, hvad det væsentlige angaar. Formel Overensstemmelse i de Undervisningens Realitet uvedkommende Regler kan ikke fordres, bortset fra de i denne Henseende specielt fastsatte Bestemmelser om Timeantallet m. m.; jf. det følgende. Ministeriets almindelige Betragtning af Sagen er udtalt i Skr. 21. Sept. 1881 til en Folkehøjskole, ved hvilken et Dimissionskursus for Realelever agtedes oprettet. Ansøgningen om Eksamensret afsloges med Bemærkning, at Tilladelsen til at afholde Eksamen i Henhold til Anordn. 1881 § 12 kun kan tilstaaes egentlige Skoler, altsaa saadanne Institutter, som ere beregnede paa at optage Elever i en yngre Alder, og som paa en regelmæssig Maade, nemlig igennem mindst tre fortløbende Klasser, forberede disse Elever til Eksamen. Herefter ville de Institutter, der have Karakteren af Manuduktionsanstalter for ældre Elever, ikke kunne opnaa Eksamensret; Skr. 24. Nov. 1883 (Medd. 1882—83 p. 398). Endvidere er her at anføre Skr. 20. Sept. 1884 (Medd. p. 434), hvorved Eksamensretten nægtedes en Skole, fordi Skolen kun havde to Klasser og et ringe Antal Elever, og «som Følge heraf en hensigtsmæssig Klasseinddeling med særskilt Undervisning i de forskellige Fag og efter Elevernes forskellige Kundskabstrin næppe under de forhaandenværende Forhold var mulig»; samt Skr. 30. Mai 1888 til flere Skoler angaaende de forskellige Betingelser for Eksamens-

rettens Meddelelse i det hele, og Skr. 5. Okt. s. A. m. fl. De anførte Udtalelser udelukke ikke, at Eksamensretten under særlige Omstændigheder kan meddeles paa et Tidspunkt, hvor de Elever, der første Gang indstille sig til Eksamen, kun have været to Aar eller endog knap saa længe i Skolen, naar Skolen efter den Søgning, som den nyder, viser sig i Stand til fremtidigt at gennemføre et længere Kursus.

Som her antydet, kommer Antallet af Elever i Betragtning, da Mangel af passende Frekvens maa gøre det tvivlsomt, om Skolen er i Stand til at opretholde en velordnet Undervisning, og om den Nytte, som den stedlige Befolkning kan have af Skolens Eksamensret, staar i Forhold til Arbejdet og Udgifterne ved Statens Kontrol med Eksamen. Elevantallets Aftagen kan derfor ogsaa være tilstrækkelig Grund til at nægte Fornylse af Eksamensretten, og hvor Tvivl er til Stede, kan der være Anledning til foreløbig at bevilge Dimissionsretten for en enkelt Eksamenstermin.

Elevantal.

Ved Bedømmelsen af Skolelokalernes og Inventariets Tilstand kunne de forannævnte Minimumsbestemmelser om Værelsernes Rumfang i Loven af 8. Marts 1856 og 29. Dec. 1857 ingenlunde regnes for en tilfredsstillende Norm, naar der er Tale om at give Skolerne Eksamensret. Baade for Undervisningens Skyld og af sanitære Hensyn maa der stilles videregaaende Fordringer om Plads, Lys og Ventilation; jf. herved Medd. 1885 om Beretningen fra den til Undersøgelse af Skolernes sanitære Forhold nedsatte Kommission og de dertil støttede Bestemmelser (p. 115 ff.) i Lovforslaget af 1885 om Skoleordningen, hvilket Forslag var bestemt til at omfatte baade det højere og lavere Skolevæsen. I Særdeleshed har Manglen af et tilstrækkeligt Gymnastiklokale ofte bevirket, at Dimissionsretten er bleven nægtet eller kun bevilget paa Betingelse af, at der inden en bestemt Tid skaffedes et bedre Lokale til Veje; Skr. 29. Febr., 15. Mai, 6. Sept. 1888 m. fl.

Lokaler og Inventarium.

Paa den anden Side fordres det ikke, at Skolen skal være Ejer af sit Lokale (Skr. 11. Sept. 1883), eller at dette skal være fra først af indrettet til Skolebrug.

For at Undervisningen i Naturlære og Naturhistorie kan drives paa en anskuelig Maade, skulle de Skoler, der afholde Eksamen, være forsynede med visse nærmere bestemte Samlinger, dels af fysiske Apparater, dels af naturhistoriske Genstande; jf. henholdsvis Cirkulærerne af 10. Nov. 1881 og 5. Marts 1888. I sidstnævnte Henseende er dog ud-

Videnskabelige Samlinger.

talt, at den specielle Fortegnelse kun skal angive, hvad der maa anses for nødvendigt Minimum, og at der intet er til Hinder for, at flere af de anførte Præparater kunne erstattes af andre, der allerede maatte forefindes ved Skolen, for saa vidt disse i tilstrækkelig Grad kunne tjene til Paavisning af det, der skal læres og gøres Rede for. I det hele fordres ikke, at de foreskrevne Samlinger fuldstændigt ere til Stede, forinden Eksamensbevillingen gives; men denne kan meddeles under Betingelse af, at Samlingerne snarest muligt suppleres. Til Anskaffelsen af de fysiske og naturhistoriske Samlinger kunne Skolerne erholde Statstilskud, og ved de eksamensberettigede Skoler besørges Vedligeholdelsen ogsaa for det offentliges Regning; jf. næste § og Cirk. 3. Mai 1890 samt Bkdtg. 16. Febr. 1891.

Statstilsynet.

Saa snart Eksamensretten er meddelt en Realskole, er denne underkastet Tilsyn af Undervisningsinspektøren for Realskolerne, som ved Siden af den regelmæssige Kontrol med Eksamen til enhver Tid kan inspicere de ham underlagte Skoler. Det er paa sit Sted omtalt, at naar en Skole opretter Klasser for studerende Disciple, gaar den straks ind under den for de lærde Skoler anordnede Inspektion; jf. p. 286. Ligesom Tilsynet i bægge Retninger er ordnet paa ensartet Maade, ere ogsaa de specielle Bestemmelser angaaende Skolernes Virksomhed og Kontrollen dermed for største Delen fælles for de lærde Skoler og de eksamensberettigede Realskoler.

De til Eksamensretten knyttede Forpligtelser.

Det er paalagt alle Skoler, som afholde almindelig Forberedelseseksamen, at de foruden de Fag, hvori der prøves ved Eksamen, tillige skulle meddele Undervisning i Religion, Skrivning, Tegning, Gymnastik og Sang; jf. Cirk. 10. Nov. 1881 § 7.

Timeantallets Maximum. Minimum af Gymnastiktimer.

I Mangel af en almindelig Forskrift, som den ved Adg. 16. Juni 1882 og Bkdtg. 1. Dec. 1890 for de lærde Skoler fastsatte, bliver det ved Eksamensbevillinger til egentlige Realskoler udtrykkeligt fastsat, at Skolens ugentlige Timeantal ikke maa overstige 30 Timer, med Undtagelse af Undervisningen i Sang og Gymnastik, og at der i det sidstnævnte Fag skal gives mindst 4 Timers ugentlig Undervisning. Bægge disse Regler gælde for alle Klasser i Skolerne, uanset i hvor ung Alder Disciplene optages, og lige saa vel for de kvindelige som for andre Disciple; jf. Skr. 27. Jan. 1890 til et større Antal Realskoler.

Fra Reglen om de 30 ugentlige Timer er dog enkelte Gange bevilget Undtagelser, nærmest saaledes at Undervisningstiden,

med Undtagelse af de to øverste Klasser, tillodes udvidet; Skr. 28. Jan. 1884 og 21. April 1890 til Mulernes Legatskole, 16. Febr. 1884 og 22. Febr. 1890 til Melchiors Borgerskole. Disse Dispensationer ere begrundede i de paagældende Skolers særlige Forhold, hvad Tilgangen til de lavere Klasser angaar. En enkeltstaaende Dispensation for Elever i øverste Klasse er, af Hensyn til Eksamensarbejdet i et enkelt Fag, givet ved Skr. 8. Jan. 1889 til Holstebro Realskole. — De oftere givne Bevillinger til Indskrænkning af den foreskrevne Gymnastikundervisning ville blive omtalte i Forbindelse med de nærmere Regler for dette Fag.

Ligesom ved de lærde Skoler er Undervisningen i Gymnastik og Sang ved alle dimissionsberettigede Realskoler underlagt de for disse Fag forordnede særlige Inspektioner; jf. Cirk. 21. Januar 1889 og § 3. Ved det nævnte Cirkulære er det yderligere blevet paalagt de private og kommunale Realskoler at følge det samtidigt approberede Regulativ for Sangundervisningen i Realskolerne og den autoriserede Lærebog i Gymnastik, der bruges ved de kongelige Skoler, jf. p. 113—114.

Inspektion i Sang
og Gymnastik.

Om de for alle eksamensberettigede Skoler givne Regler angaaende Protokollerne for de afsluttende Eksaminer henvises til Bekendtgørelsen af 17. Jan. 1891. Eksamensprotokoller.

For at Undervisningsinspektøren til Stadighed kan være underrettet, dels om Undervisningens Ordning, dels om Lærerpersonalet ved de enkelte eksamensberettigede Skoler, er det disse paalagt inden en vis Tid efter Skolens aarlige Eksamen at indsende til Inspektøren en Plan for Undervisningens Ordning i det løbende Skoleaar, som i Lighed med de kongelige Skolers aarlige Lektionstabel skal angive de hvert Fag og hver Lærer tillagte ugentlige Timer; og tillige skal der om enhver Forandring i Lærerpersonalet ske Indberetning til Inspektøren; jf. Cirk. 12. Marts 1889. Undervisningsplaner.

I Henhold til et derom af et større Antal Skolebestyrere fremsat Ønske, er der ved Cirkulæret af 18. Mai 1883 gennemført en Ordning, som er bestemt til at fritage Realskolerne for Udgivelsen af særlige Programmer, nemlig derved, at alle Oplysninger af almindelig Interesse om Skolernes ydre og indre Forhold offentliggøres i de af Ministeriet udgivne «Meddelelser»; jf. nærmere Cirkulæret og hvad der foran er bemærket om de offentlige og private lærde Skolers Bidrag til disse Meddelelser. De af Realskolerne afgivne, mere omfattende Oplysninger, som indsendes hvert Aar umiddelbart efter Eksamen ved Udfyldning af de af Ministeriet omdelte Skemaer, indeholde

Ministeriets «Med-
delelser».

en almindelig Oversigt over vedkommende Skoles indre og ydre Forhold i det forløbne Aar, derunder Tilskud fra Stat, Amt og Kommune samt Indtægter og Udgifter i det hele, en Fortegnelse over Lærerne med Angivelse af disses Eksaminer, tidligere Stilling m. m., endvidere særlige Indberetninger over Udfaldet af den sidst afholdte Forberedelseseksamen, om Skolens Lektionsplan, om Antallet af Disciplene og disses forskellige personlige Forhold, og om Skolebetaling og Fripladser. I Ministeriets ovennævnte aarlige Publikationer, der omfatte de fleste dimissionsberettigede lærde Skoler og Realskoler, blive de modtagne Oplysninger ordnede i en statistisk overskuelig Form, i Forbindelse med de fremkomne Lovbestemmelser, særlige personelle og reelle Afgørelser m. m. «Meddelelserne» tilstilles alle eksamensberettigede Skoler.

Skoler med Real-
eksamen.

I Lighed med de foran meddelte Oplysninger om de eksisterende lærde Skoler vil det her være Stedet til at meddele en kortfattet Oversigt over de Skoler, der for Tiden ere berettigede til at afholde almindelig Forberedelseseksamen.

Disse Skoler ere:

12 Statsskoler, nemlig alle Statsskolerne med Undtagelse af Metropolitanskolen;

17 private og særligt organiserede lærde Skoler, nemlig alle de i § 61 nævnte Skoler af denne Kategori, med Undtagelse af Herlufsholms lærde Skole, der ved sine fundatsmæssige Bestemmelser er indskrænket til at meddele lærd Undervisning;

11 kommunale Realskoler, nemlig i Assens, Holbæk, Kallundborg, Marstal, Nakskov, Nyborg, Næstved, Odense, Ringkjøbing, Skive og Vejle.

7 særligt stillede Realskoler, nemlig Melchior's Børgerskole i København, Mulernes Legatskole i Odense, Tøxens Skole i Kjøge, og Skolerne i Hjørring, Slagelse, Thisted og Vordingborg;

36 almindelige private Realskoler, nemlig: i København og Frederiksberg: H. Gregersens, E. Jacobsen & Pfeiffers, Kjær og Lyngbys Skole og Vesterbrø's Realskole (Bestyrer: Cand. mag. Sødning); paa Sjælland i øvrigt Skolerne i Hylleholt, Hørsholm, Korsør, Lyngby; i Fyens Stift: Skolerne i Faaborg, Odense (Gjersings Realskole), Rudkjøbing og Svendborg; paa de mindre Øer: Skolerne paa Bogø, i Magleby

(Møen), Maribo, Nexø og paa Samsø; i Jylland: Skolerne i Aarhus, Frederikshavn, Grenaa, Hals, Hammel, Herning, Hobro, Holstebro, Horsens, Lemvig, Løgstør, Nykjøbing paa Mors, Randers, Silkeborg, Skanderborg, Struer, Sæby, Tarm og Varde;

15 kvindelige Realskoler, nemlig: i Kjøbenhavn og Frederiksberg: Frk. Ammentorps Skole, Frk. Engelhardts, Frk. Kempels, Frk. Schmidt-Phiseldeck og Frk. Tiemroths, Frk. Steenbergs og Villakvarterets Døtreskole; udenfor Kjøbenhavn: Frk. L. Hansens Skole i Helsingør, Frk. Raabyes i Rønne, Frk. M. Jørgensens i Odense, Frk. Wintellers sammesteds, Døtreskolen i Kolding, Frk. Langs i Silkeborg, Frk. Mommers i Horsens, Frk. Nisteds i Randers, og Fru Seidelins og Cand. Andersens i Aalborg.

Det samlede Antal af Skoler, der have Ret til at afholde Forberedelseseksamen, udgør nu altsaa 98, hvoraf 69 ere udelukkende Realskoler.

§ 70.

Statstilskud til Skolerne.

Det er foran berørt, at den direkte Statshjælp, der ydes saavel til flere private og særligt organiserede lærde Skoler som til Realskoler af forskellig Art, nærmest maa blive at omtale her, da Realskolerne udgøre den langt overvejende Del af de statsunderstøttede Skoler.

Statens Hjælp ydes væsentligst i Form af faste aarlige Tilskud. En Del af disse udredes af det lærde Skolevæsens Fond, nærmest i Henhold til de ved Nedlæggelsen af lærde Skoler trufne Bestemmelser. Dette gælder med Hensyn til de lærde Skoler i Fredericia, Kolding og Helsingør samt Realskolerne i Nyborg, Slagelse og Vordingborg. Af samme Fond understøttes det private Artiumskursus i Rønne og Forberedelsesskolen i Ribe; i Slagelse og Kolding nyder ogsaa det almindelige kommunale Skolevæsen Tilskud fra Skolevæsenets Fond. Alle andre Understøttelser til lærde Skoler og Realskoler afholdes af Sorø Akademis Midler, efter den for hver enkelt Skole aarligt fastsatte Finanslovsbevilling.

Betingelser for
Tilskud.

Disse aarlige Tilskud bevilges med ganske enkelte Undtagelser kun til Skoler udenfor Kjøbenhavn og Frederiksberg. Forudsætningen for Statens Understøttelse er nemlig den, at den paagældende Skoles Eksistens er nødvendig, for at den stedlige Befolkning kan faa Adgang til en højere Skoleundervisning. Af samme Grund bevilges der ikke Tilskud til Drengeskoler i de Købstæder, hvor der findes offentlige lærde Skoler. Realskoler for Kvinder kunne overalt udenfor Kjøbenhavn forvente Tilskud, for saa vidt Omstændighederne gøre et saadant nødvendigt. Statstilskuddet er i ethvert Tilfælde betinget af tvende Hensyn, nemlig dels af, at Skolen ikke kan bestaa og udvikle sin Virksomhed uden pekuniær Hjælp, dels af, at der viser sig Trang til Benyttelse af Skolen. Dette sidste maa godtgøres ved, at Skolen har et ikke for lille Elevantal, og ved at den stedlige Kommune og Amtet efter Evne yde Bidrag til dens Opretholdelse. Ofte gøres Udbetalingen af det aarlige Tilskud betinget af, at Skolen godtgør at have erholdt det i Bevillingens Tekst nærmere betegnede Tilskud fra Amtet eller Kommunen. Et ikke ringe Antal af Skoler uden Eksamensret erholde Tilskud, men dog kun saadanne, hvis Arbejdsplan er beregnet paa Erhvervelsen af Dimissionsret, og som ved deres Bestyrelse, Lærerpersonele og øvrige Forhold give Udsigt til, at dette Maal kan naas.

Med de anførte Begrænsninger understøtter Staten enhver Art af lærde Skoler og Realskoler, navnlig ogsaa flere kommunale Skoler. Hvad Understøttelsernes Beløb angaar, kan ingen almindelig Regel opstilles, da Beløbet selvfølgelig retter sig efter Skolernes Frekvensforhold og Betydning i det hele, og det kan være en Grund til rigeligere Understøttelse, at den omboende Befolkning mangler Evne til selv at yde større Bidrag. Dog ere de allerfleste af de paa Sorø Akademis Budget opførte Tilskud ansatte mellem henved 1000 og 2000 Kr.; kun ganske faa Skoler modtage under 800 Kr. aarligt eller paa den anden Side 3000 Kr. eller derover. Tilskuddene til de kommunale Realskoler skulle — i Mangel af særligt Forbehold fra Ministeriets Side — altid udbetales til Stedets kommunale Bestyrelse, om end Anvisningen maatte være stilet til Skolen i Almindelighed.

Tilskud til Fripladser.

Af Tilskuddene fra Sorø Akademi er for de fleste Skolers Vedkommende en Del — oftest Halvdelen, — ved Bevillingens Ordlyd stadigt bestemt til Oprettelse af Fripladser. Det paagældende Beløb udbetales i saa Fald ikke, førend det for Ministeriet er oplyst, at der i det løbende Skoleaar er tilstaaet saa mange Elever fri Undervisning eller Betalingsnedsættelse, at

Skolens Indtægtstab derved svarer til Beløbet. For saa vidt og saa enkelte kommunale Realskoler modtage en Del af deres Tilskud under denne Betingelse, blive de ikke herved fritagne for at oprette de i Adg. 1814 foreskrevne Fripladser, som besættes af Skoledirektionen. Om den Forskel, der med Hensyn til Fordelingsretten eksisterer mellem de tvende Arter af Fripladser, maa henvises til § 67. Af den der citerede Skr. 13. April 1889 fremgaar det som en almindelig Grundsætning, at Statens Tilskud til Skolernes Fripladser overalt fortrinsvis bør komme Børn af Lærerne (eller Lærerinderne) ved den paagældende Skole til gode. I øvrigt tager Ministeriet ved Anvisningen af Tilskuddene ingen særlige Forbehold angaaende deres Fordeling, ligesom der heller ikke fordres nogen Indberetning om, hvilke bestemte Elever der have opnaaet fri Undervisning.

Ved Beregningen af de her omhandlede Fripladsers Værdi kan til Beløbet af de bortfaldne Skolekontingenter lægges de Udgifter, som for Skolens Regning ere afholdte til Disciplenes Forsyning med Bøger og lignende nødvendige Hjælpemidler, men ikke Udgifterne ved offentlige Bekjendtgørelser om disponible Fripladser; Skr. 24. Aug. 1883 til Rudkjøbing Sk., Medd. p. 398. Ved Skr. 12. Juni s. A. til Sæby Sk. udtaltes, at der intet var til Hinder for, at en Discipel kunde beholde Friplads, uagtet han af Hensyn til Eksamen fritoges for enkelte Undervisningstimer.

Bevillingen til Statstilskud maa efter de hidtilværende Regler søges erhvervet for hver Skole især ved det aarlige Finanslovforslag. Naar der er Spørgsmaal om første Gang at bevilge en Understøttelse eller om at forhøje dens Beløb, indhenter Ministeriet efter Omstændighederne vedkommende Skoledirektions eller Undervisningsinspektionens Erklæring. De Omstændigheder, som overfor Ministeriet komme i Betragtning ved Forslaget om Understøttelse, ere foran omtalte. I Overensstemmelse med, hvad der i denne Henseende fordres, skal enhver Skole, der ønsker det bevilgede Tilskud fornyet for det næste Finansaar, inden hvert Aars 1ste August indsende til Ministeriet et udfyldt Skema, som i den anordnede trykte Form udleveres af Ministeriet paa Begæring, og som indeholder Oplysninger om Discipeltallet, Klasseinddelingen, Skolebetalingen, kommunale Tilskud og andre for Understøttelsesspørgsmaalet vigtige Forhold. Paa denne Maade føres Kontrol med, at ikke hensygnende eller endog helt ophævede Skoler skulle blive opførte paa Finanslovforslaget. Som Eksempel paa, at Ministeriet

Formelle Bevillingsregler.

har givet Samtykke til en modificeret Anvendelse af et allerede bevilget Tilskud, kan anføres Skr. 1885 til Bogense Byraad, hvorefter Tilskuddet, der var bevilget til en paatænkt fuldstændig kommunal Realskole i Kjøbstaden, efter de foreliggende Forhold blev at anvende som foreløbigt Tilskud til Byens Realskolevæsen i Almindelighed. I øvrigt maa Bevillingen søges fornyet ved særligt Forslag, naar den understøttede Skole i væsentlig Grad skifter Karakter, f. Eks. ved at omdannes fra en privat til en kommunal eller halvkommunal Skole, saaledes som det i 1890 er sket med Vejle Latin- og Realskole.

Skoler med aarligt
Tilskud.

De Skoler, der i Finansaaret 1890—91 nøde fast Understøttelse af Staten, ere følgende:

1) 51 eksamensberettigede Skoler, nemlig:

8 lærde Skoler (jf. nærmere § 61): i Birkerød, Fredericia, Helsingør, Kolding, Ordrup og Vejle; Artiumskurset ved Rønne højere Realskole og ved N. Zahles Skole for Kvinder.

8 kommunale Realskoler: i Assens, Holbæk, Marstal, Næstved, Nyborg, Odder, Ringkjøbing og Skive;

5 særligt stillede Realskoler: i Hjørring, Slagelse, Thisted og Vordingborg; Tøxens Skole i Kjøge;

27 almindelige private Realskoler: paa Bogø, i Faaborg, Frederikshavn, Hals, Hammel, Herning, Hobro, Holstebro, Hylleholt, Hørsholm, Grenaa, Korsør, Lemvig, Lyngby, Løgstør, Magleby, Maribo, Nexø, Nykjøbing paa Mors, Rudkjøbing, paa Samsø, i Silkeborg, Skanderborg, Struer, Svendborg, Sæby, Tarm og Varde;

3 Pigeskoler, nemlig: Frk. M. Jørgensens og Frk. Wintellers i Odense, Frk. Langs i Silkeborg.

2) 16 Realskoler uden Eksamensret, nemlig: i Aarup (Fyen), i Bogense, Døckers Skole i Kjøbenhavn, i Esbjerg, Fredensborg, Hinnerup (Jylland), Middelfart, Nibe, Nordby paa Fanø, Otterup (Fyen), Saxkjøbing, Skagen (Frk. Brøndums Skole), Skjelskør, Sundby paa Amager, paa Thurø og i Vaalse (Falster).

I det hele oppebære altsaa 67 selvstændige Skoler aarlige Statstilskud; derhos udredes af det lærde Skolevæsens Fond betydelige Understøttelser til det almindelige Skolevæsen i Slagelse og Kolding; jf. Lov 14. April 1852 § 3 og 10. April 1855 § 2), samt et Tilskud til Forberedelsesskolen ved Ribe Katedralskole. I Finansaaret 1890—91 udgjorde de aarlige Tilskud til

de her nævnte Skoler, henholdsvis fra Sorø Akademi og fra det lærde Skolevæsen 99,300 Kr. og 24,500 Kr., tilsammen 123,800 Kr., foruden de nedenfor nævnte Udgifter til Skolernes Samlinger (15,000 Kr.).

Ved Siden af de faste aarlige Tilskud kunne saavel de private lærde Skoler som alle Realskolerne, baade i og udenfor København, erholde Statshjælp dels til Anskaffelsen af de normerede Samlinger af fysiske Apparater og af naturhistoriske Genstande, dels til Vedligeholdelsen og den efterhaanden nødvendige Supplering af disse Samlinger. Da Besiddelsen af disse Samlinger er en Betingelse for Skolernes Eksamensret (jf. Cirk. 10. Nov. 1881 og 5. Marts 1888), bevilges Tilskud til Anskaffelser nærmest til de Skoler, som endnu ikke have opnaaet denne Rettighed, men vise sig værdige til at ophjælpes, og til Skoler, der have erholdt Eksamensret under Forbehold af en yderligere Forsyning med Undervisningsmidler. Disse Tilskud uddeles som oftest i Løbet af 2 Aar til hver Skole, hver Gang i Beløb paa 3—400 Kr. Til Anskaffelse af Genstande, der ikke henhøre under de nævnte Samlinger, saa som Læsebøger, Landkort og Glober m. m., kunne de ikke uden særlig Tilladelse anvendes. Tilskuddene til Vedligeholdelse af Samlingerne komme kun de eksamensberettigede, med fuldstændige Samlinger forsynede Skoler til gode. Fordelingen af det hertil aarligt disponible Beløb sker, baade for de fysiske og de naturhistoriske Samlingers Vedkommende, efter Bestemmelse af den tekniske Inspektør (Undervisningsinspektionens tekniske Assistent), ved dennes Inspektioner af Skolesamlingerne.

Om Kontrollen med Anskaffelsen og Vedligeholdelsen af Skolernes Samlinger maa henvises til det p. 10—11 citerede Cirk. 3. Mai 1890 om Oprettelsen af den nævnte tekniske Inspektion og af en Normalsamling af fysiske Apparater. Herefter skal den tekniske Inspektør i det mindste hvert andet Aar besøge enhver eksamensberettiget Skole og derved tage Bestemmelse om de nødvendige Reparationer og Suppleringer, selvfølgelig saaledes, at det samlede disponible Beløb for alle Skolerne ikke overskrides. Han kontrollerer ved samme Lejlighed baade de ny anskaffede og de reparerede Apparater. Alle Regninger fra Skolernes Leverandører over Anskaffelser og Istandsættelser skulle, forinden de udbetales (jf. nedenfor), indsendes til Inspektøren, for at det kan blive paaset, at de beregnede Priser for Anskaffelser stemme med den ved Normalsamlingen

Tilskud til videnskabelige Samlinger.

Kontrollen med Samlingerne.

fastsatte Prisfortegnelse, og at Prisen for Reparationer ikke er ansat for højt; og enhver Regning maa for at blive anvist til Udbetaling være bekræftet af ham. Ligesom den tekniske Inspektør selv kan forkaste de ny anskaffede Apparater, der ikke i Brugbarhed og Holdbarhed svare til Normalsamlingens, kan dette ogsaa ske efter Indstilling af Skolerne, dog kun saaledes, at det matematiske Medlem af Undervisningsinspektionen som Inspektorens foresatte og Bestyrer af Normalsamlingen kan paalægge Leverandøren at erstatte det forkastede Apparat med et nyt.

Forretningsmæssige
Regler om Udbe-
talingen til Sam-
linger.

Udgifterne, henholdsvis til Anskaffelse af Samlinger og Vedligeholdelse, afholdes af to forskellige paa Sorø Akademis Budget normerede Konti. Udbetalingen af de enkelte Beløb, baade i det ene og det andet Øjemed, er nu ved Bekendtg. 16. Febr. 1891, hvortil her maa henvises, ordnet saaledes, at de bevilgede Summer efter Omstændighederne enten udbetales ved Universitetskvæsturen eller ved Skolerne selv, efter Bestemmelse af den tekniske Inspektør, og at Skolerne ikke kunne faa Udlæg i mindre Beløb end 100 Kr. refunderede af Kvæsturen før Finansaarets Udløb. De naturhistoriske Samlinger ere herved tillige af praktiske Hensyn indordnede under samme Regler som de fysiske Samlinger.

De for Statshjælp anskaffede Samlinger kunne ved de private Skoler selvfølgelig ikke betragtes som Bestyrerens eller Bestyrelsens personlige Ejendom. I et Tilfælde, hvor en privat Realskole blev nedlagt, lod Ministeriet efter modtagen Forespørgsel Samlingen overgive til den for Skolen i sin Tid nedsatte Komite, for at den kunde anvendes ved en eventuel — i øvrigt senere iværksat — Fortsættelse af Skolens Virksomhed eller ved Oprettelsen af en ny Realskole paa Stedet; Skr. 29. Sept. 1885, Medd. p. 492.

Almindelige Regler
om Ansøgninger.

Ved de forskellige Ansøgninger, som de private og kommunale Skoler efter Omstændighederne have at indgive til Ministeriet, henholdsvis om Eksamensret eller Fornyeelse af denne, om aarligt Tilskud (inden 1. August), om Tilskud til Anskaffelse af Samlinger (inden 1. April), om Anvisning af aarlige Tilskud, for saa vidt dette er betinget af Oplysninger om Fripladser eller kommunale Tilskud, er det nødvendigt, at enhver Ansøgning eller Rekvisitionsskrivelse efter sit Øjemed indgives særskilt. Dette er ved forskellige Lejligheder tilkendegivet de vedkommende Skoler af Ministeriet, og Sammenblanding af forskellige Begæringer i een Skrivelse kan have til Følge, at der delvis ikke tages Hensyn til Ansøgningen.

II.

Realundervisningen.

Medd. 1879—81 p. 178—200; 1882—83 p. 157—160; 1884 p. 434—37; 1885 p. 492; 1886 p. 497; 1888—89 p. 1—10, 497.
 Inspektionsberetninger: 1883, Medd. p. 165—168; 1884, Medd. p. 104—107; 1885 (se Ministeriets Cirkulære), Medd. p. 155—159; 1887, Medd. p. 10—12; 1888 og 1889 I (Insp. for Realskolerne), Medd. 1888—89 p. 500—508; 1888 og 1889 II (Insp. for de lærde Skoler), Medd. 1888—89 p. 49—51, 1889—90 p. 239 ff.

§ 71.

Indledende Bemærkninger.

Den Undervisning, der afsluttes med almindelig Forberedelseseksamen, er fra Statens Side nærmest beregnet paa at give den almindelige Skoledannelse, som er nødvendig eller i alt Fald ønskelig for Adgangen til visse Fageksaminer og til de af disse Eksaminer betingede Stillinger, for hvilke der ikke fordrer akademisk Dannelsø. Det er naturligt, at den af det offentlige saaledes opstillede Norm for Almendannelse forlængst har faaet Betydning i andre Forhold, idet der baade ved Adgangen til forskellige Stillinger under Administrationen, der ikke ere forbundne med nogen Fageksamen, og tillige i mangfoldige borgerlige Forhold stilles Fordring om bestaaet Forberedelseseksamen som en Attest for almindelig Skoledannelse. Netop i sidstnævnte Henseende har der imidlertid, efterhaanden som Beviset for Realeksamen har vundet stedse større Betydning i forskellige Livsforhold, vist sig Trang til Indretningen af en mere begrænset, men dog paa en afsluttende Eksamen beregnet Realundervisning for dem, der af økonomiske Grunde ikke kunne naa det ved Forberedelseseksamen foreskrevne Maal. Det er allerede paavist, Formaalet for Realundervisningen.

hvorfor der her ikke er Anledning til at gaa nærmere ind paa de om denne lavere Realundervisning gældende Regler, og i det hele kan der i nærværende Kapitel kun tages Hensyn til Undervisningen i de eksamensberettigede Realskoler, ogsaa hvad de Fag angaar, som ikke ere Genstand for Eksamen; jf. Bemærkningerne i § 64.

Undervisningens
almindelige Ordning.

Om alt, hvad der angaar den ydre Anordning af Realundervisningen, nemlig Optagelse i Skolen, Klasseinddeling, aarlige og halvaarlige Eksaminer, Skoledisciplinen, ugentligt Timeantal, Skoletid, Ferier, daglig Karaktergivning m. m., vil det her være tilstrækkeligt at henvise til det foregaaende. Ved Statsskolerne falde Realdisciplene ind under de almindelige for disse Skoler gældende Regler; og ved Omtalen af de private lærde Skoler og de eksamensberettigede Realskoler er angivet, paa hvilke Punkter disse ere underkastede de samme Regler, bl. a. med Hensyn til det ugentlige Timeantal og den almindelige Undervisningsplan. Bortset herfra, ere ingen almindeligt regulerende Bestemmelser givne, med Undtagelse af de i Adg. 1814 indeholdte om de kommunale Realskoler; jf. § 67. I Almindelighed følges vistnok ved alle Skoler, der have Dimissionsret eller stræbe efter at opnaa den, væsentligt de samme Regler paa dette Omraade som ved Statens Skoler, bortset fra, at en stor Del private og kommunale Skoler optage Disciple i en yngre Alder og altsaa have flere Klasser. Det kan her fremhæves, at ogsaa de private Skoler, der afholde Eksamen i Marts, holde Sommerferie paa sædvanlig Tid.

Ved disse Skoler bliver Skoleaaret i øvrigt med Hensyn til Optagelse af Disciple, Klasseinddeling o. s. v. beregnet fra 1. Mai til 30. April; for de Skoler, der holde Eksamen i Juni, falder det sammen* med det almindelige Skoleaar, som begynder hver 19. August.

Kvindens Deltagelse
i Realundervisningen.

I Modsætning til Statsskolerne staar det alle andre Skoler frit for at optage kvindelige Disciple, og ved mange Realskoler gives fælles Undervisning for Elever af bægge Køn; jf. det i § 67 omtalte Cirk. 10. Febr. 1838.

Undervisningsfagene.

Genstandene for Realundervisningen ere bestemte ved Eksamensanordningen af 1881 § 4, dog kun hvad Eksamensfagene angaar. De andre Fag, hvis Nødvendighed i øvrigt til Dels følger af de almindelige Regler om Skoletvangen, ere ved Cirk. 10. Nov. 1881, i Overensstemmelse med tidligere Regler, udtrykkeligt anordnede for de eksamensberettigede Skoler. Eksamensfagene ere følgende: Modersmaalet, Engelsk, Tysk,

Fransk, Historie, Geografi, Matematik og Regning, Naturhistorie, Naturlære. De andre Undervisningsfag ere: Religion, Skrivning, Tegning, Gymnastik og Sang.

Fransk og Tysk ere valgfrie Fag, idet Disciplene efter eget Valg kunne tage Eksamen enten med det ene af disse Sprog eller med dem bægge (Adg. 1881 § 3). Ved Statsskolerne skal der tilbydes Undervisning i bægge Sprogene; dette fordres ikke af de private Skoler, og de fleste egentlige Realskoler give kun Undervisning i Tysk. Hermed følger, at disse Skoler ikke kunne afholde Eksamen i Fransk, da Eksamensretten kun udstrækker sig til de Fag, i hvilke der gives et regelmæssigt Kursus ved selve Skolen, og det er ikke tilstrækkeligt, at der udenfor Skolen kan skaffes Disciplene Lejlighed til privat Forberedelse i et enkelt Fag; jf. Cirk. 15. Febr. 1889. Dispensation herfra er meddelt ved Skr. 13. Mai 1889 til Marstal Sk., dog saaledes, at Eksamen holdtes efter Reglerne for Privatister; jf. § 78.

Valgfrie.

Foruden i de nævnte Eksamensfag gives ved Eksamen en særlig Karakter for Orden med de skriftlige Arbejder, hvis Betydning nærmere vil blive berørt i det følgende.

Det vil ses, at de fleste Fag ere fælles for Realeksamen og 4de Klasses Eksamen, særligt hvad de matematiske studerende angaar, og det er allerede bemærket, at Fordringerne i de enkelte Fag paa det nærmeste stemme overens. Praktisk viser dette sig tydeligst derved, at de skriftlige Opgaver altid i Aritmetik og Geometri og sædvanligvis ogsaa i Dansk, gives i samme Form for Realdisciplene og de studerende Disciple af 4de Klasse, saavel af den sproglige som af den matematiske Studieretning. De mest fremtrædende Ejendommeligheder ved Forberedelseseksamen ere, at Engelsk her kan siges at træde i Stedet for Latin, at der gives en særskilt Karakter for praktisk Regning og den omtalte Ordenskarakter, samt at der er tillagt Præstationerne i Modersmaalet en overvejende Vægt ved Eksamensbedømmelsen, som det vil fremgaa af det følgende. Disse Forskelligheder staa alle i Forbindelse med, at Forberedelseseksamen er en afsluttende Prøve for Realskoledannelsen, medens de lærde Skolers 4de Klasses Eksamen, skønt den i Henseende til Retsvirkninger har samme afsluttende Karakter som Realeksamen, dog nærmest er beregnet paa at være et Gennemgangsled til en højere Skoleeksamen.

Forholdet til den lærde Undervisning.

Af denne Grund ere Undervisningen og Eksamensfordringerne for de studerende Disciple i det foregaaende overvejende behandlede med Afgangseksamen for Øje, og da desuden Under-

visningsinspektionen, allerede før dens Deling i 1887, i sine aarlige Indberetninger har skænket Realundervisningen en særlig Omtale ved Siden af den parallelt løbende lærde Undervisning, er det nødvendigt her med en vis Udførlighed at omhandle Fordringerne i de enkelte Realfag. Ligesom der dog herved kan blive Anledning til at henvise til, hvad foran er anført om 4de Klasses Hovedeksamen, saaledes ville ogsaa Bemærkningerne i det følgende have Betydning for de studerende Disciple, hvad Undervisningen i Fællesfagene angaar.

Skolebøger.

Med Hensyn til de i Adg. 1881 optagne Henvisninger til bestemte Lærebøger (jf. næste §), er at bemærke, at disse Lærebøger derved ingenlunde ere foreskrevne som nødvendige for Skolerne. Meningen med disse Henvisninger er kun at tydeliggøre Omfanget af de fordrede Pensa. I øvrigt gælder her det samme som med Hensyn til den lærde Undervisning, nemlig at Ministeriet principmæssigt vægrer sig ved officielt at anbefale visse Lærebøger, saaledes som det ofte sker for Almueskolernes Vedkommende; Skr. 13. Aug. 1890 m. fl. Alle af Skolerne benyttede Lære- og Læsebøger skulle, ligesom i de lærde Skoler og de offentlige Almueskoler, være trykte med den autoriserede Retskrivning; jf. Bkdtg. 7. Juni 1889.

Lovgivningsforhold.

Det maa endnu bemærkes, at Realundervisningen ikke er ordnet ved andre almindelige Bestemmelser, end de, der ved Anordningen af 1881 ere givne om Eksamensfordringerne. Forskrifterne i Bekendtgørelsen af 18. Sept. 1855, der ere givne i en anden Form, nemlig som Regler for Undervisningen, kunne, som tidligere paa sit Sted omtalt, endnu have en vejledende Betydning paa de Punkter, hvor Ordningen ikke er senere forandret, men ere i ingen Henseende positivt bindende. Af denne Grund ville i det følgende Anordningens endnu gældende Bestemmelser blive ordret citerede foran Omtalen af hvert Fag, navnlig ogsaa Reglerne for de enkelte Fags forskellige Vægt ved Eksamensbedømmelsen, da disse Regler selvfølgelig ere bestemmende for Fagernes Plads i Undervisningen. De specielle Udtalelser og Afgørelser angaaende Undervisningen ville herefter slutte sig til Bestemmelserne om Eksamensfordringerne, som udgøre det faste Grundlag for Undervisningens Enkeltheder.

Efter Fremstillingens Plan maa de særlige Fordringer, der ved Eksamen stilles til privat forberedte Eksaminander, berøres i det nærmest følgende, medens dog Omtalen af Privatisternes Forhold i det hele naturligtst maa opsættes til det Kapitel, hvor de specielle Eksamensregler omhandles.

§ 72.

Undervisningen i Eksamensfagene.

Ved Anordningen af 1881 §§ 1 og 4a—i ere Fordringerne i Eksamensfagene fastsatte saaledes, som det vil blive angivet ved de følgende enkelte Fag:

1. Modersmaalet.

Der opgives som læst to Komedier af Holberg, en Tragedie eller et større Digt af Oehlenschläger, flere Digte og prosaiske Stykker af bekendte danske Forfattere (Wessel, Ewald, Baggesen, Grundtvig, Heiberg, Hertz, Paludan-Müller, Winther, osv.)

Skriftlig Prøve: Gengivelse af et bekendt Stof; i Karakter, som regnes dobbelt.

Mundtlig Prøve: Ren og forstandig Oplæsning af et Digt og et prosaisk Stykke; Prøve i Sprogets Grammatik, saavel Formlære som Sætningslære; Samtale om Indholdet af det, der opgives læst. i Karakter, som regnes dobbelt.

I Følge Anordningens §§ 1 og 2 udgøre Karaktererne i Modersmaalets Stil-
ling som det vigtigste Eksamensfag.
Modersmaalet efter deres her angivne Beregning en Fjerdedel af samtlige Karakterer, selv om Eksamen tages i den udvidede Form med tre fremmede Sprog. Til at bestaa Eksamen kræves nemlig 48 eller 45 Points, eftersom Eksamen tages med tre eller to fremmede Sprog, men i bægge Tilfælde skal Eksaminanden i Modersmaalet have opnaaet mindst 12 Points, uanset om han i andre Fag maatte have erholdt nok saa høje Karakterer; jf. §§ 2 og 3.

Disse Bestemmelser udvise, hvilken overordentlig Vægt der ved Forberedelseseksamen er tillagt Forstaaelsen og Behandlingen af Modersmaalet. I Overensstemmelse hermed har Undervisningsinspektionen stedse fortrinsvis søgt at indskærpe Betydningen af dette Fag og at gøre Rede for dets Behandling i Skolerne ved sine Beretninger til Ministeriet. Omsorgen for Modersmaalet maa gennembringe Undervisningen i alle Fag, og særlig Undervisningen i de fremmede Sprog, saaledes som det med særligt Eftertryk er udtalt i Undervisningsinspektørens Beretninger af 1887 og 1888. I øvrigt er det, foruden i de nedenfor anførte Skrivelser, nærmest i Inspektionsberetningerne fra 1883—1885, at der er givet udførlige Bemærkninger til Vejledning for Sko-

lerne angaaende Undervisningen; og det følgende er at betragte som et Uddrag af Ministeriets og Inspektionens samstemmende Udtalelser.

Forfatterlæsningen.

Hvad Omfanget af Forfatterlæsningen angaar, har Ministeriet ved Skr. 21. Juli 1882 erklæret de i Flors Læsebog (ved P. Hansen) optagne Stykker for tilstrækkelige som Pensum af, hvad der skal være læst af andre Forfattere end Holberg og Oehlenschläger. Det er imidlertid almindeligt og i og for sig ønskeligt, at den danske Litteratur læses i et større Omfang, end hvad der fordres opgivet og med den for Eksamensprøven nødvendige Omhyggelighed maa gennemgaaes paa Skolen.

Om Metoden for Læsningen af Forfattere er det ved Skr. 6. Dec. 1881 til Vordingborg Realsk. nærmere udtalt, at der hverken kræves Kundskab til vedkommende Forfatters Arbejder i Almindelighed eller til hans Betydning i Litteraturen. Lige saa lidt fordres nogen Fremsigelse af udenad lærte Stykker, kun for Indholdet af de læste Skrifter skal der gøres Rede. En ubehjælpssom Fremstilling bør ikke virke synderlig nedsættende paa Eksaminandens Karakter, naar han lægger en rigtig Forstaaelse af Indholdet for Dagen. — Undervisningsinspektionen har hertil videre bemærket, at skønt man ikke er bunden til de, foruden de to Hovedforfattere, eksempelvis nævnte 8 Forfattere, men ogsaa kan gaa udenfor deres Kreds, er der dog ved Anførelsen af disse givet en Antydning af, at det Tal af Forfattere, af hvilke der opgives Prøver, ikke maa være for ringe. Paa den anden Side maa der af hver enkelt Digter ikke læses ganske ubetydelige Brudstykker, som vilde være utilstrækkelige til at give et Indtryk af hans Ejendommeligheder. Valget af Læsningen maa selvfølgelig til enhver Tid være afpasset efter Disciplenes Alder og Udvikling.

Det er af Inspektionen betegnet som nødvendigt, at enhver Discipel under Oplæsningen kan følge med i sit eget Eksempplar af vedkommende Forfatter, i hvilken Henseende de foreliggende Læsebøger og Enkeltudgaver af Digterværker ville bidrage til at lette de økonomiske Vanskeligheder for Skolen.

Stilskrivning.

Ved Stilskrivningen i Modersmaalet maa Vægten især lægges paa Retskrivning og Interpunktion og dernæst paa rent dansk Sprog; ogsaa en god Ordning af Stoffet bør tilstræbes ved, at Disciplene vænnes til at gøre Dispositioner til Stile inden Nedskrivningen. Om Retskrivningsreglerne henvises til Bkdtg. 1889.

Grammatik.

I det hele maa Beskaffenheden af Undervisningen i Moders-

maalet væsentlig afhænge af Lærerens individuelle Forudsætninger. Hvad særlig den grammatiske Side angaar, vil det samme Maal kunne naas ad forskellige Veje. Med disse Udtalelser har Ministeriet, jf. Skr. 6. Dec. 1887, overladt det til Lærerne, om de ville benytte en mindre Lærebog i Grammatik og ved Siden deraf give adskillige Punkter mundtlig, eller foretrække en udførligere Læsebog; og det er derfor kun som Eksempler paa Bøger, der i det hele i Omfang og Fremstillingsmaade maa anses for passende, at der sammesteds er nævnt forskellige af de mange eksisterende grammatiske Lærebøger.

Angaaende den mundtlige Eksamination maa med Anordningens Bestemmelser sammenholdes Udtalelserne i Skr. 6. Dec. 1881, Inspektionens Beretning af 1884 og Cirk. 15. Okt. 1885, samt de nærmere Forklaringer, som i Anledning af de af Frederiksborg Skoles Rektor rejste Tvivlsmaal ere givne ved en med Skr. 8. Jan. 1886 fremsendt Erklæring af 28. Nov. 1885 fra Inspektionen, til hvilken Ministeriet ved den givne Lejlighed henholdt sig (Medd. 1886 p. 497—500).

Eksamination

Anordningen kræver Oplæsning af et Digt og et prosaisk Stykke. Det er rigtigst, at det ene Stykke vælges i det opgivne Pensum, det andet udenfor dette. Denne Fremgangsmaade stemmer med den for Eksaminationen i de fremmede Sprog udtrykkeligt foreskrevne, er den retfærdigste overfor Eksaminanden, og tillige den, hvorved hans Kundskaber bedst kunne prøves. Ved Oplæsningen maa Hovedfordringen være: Tydelighed, rigtig Betoning saavel af Sætningens enkelte Ord som af Ordenes Stavelser, og et Udtryk, der vidner om Forstaaelse af det læste. Den foreskrevne Prøve i Sprogets Formlære og Sætningslære maa nødvendigvis knytte sig til de oplæste Stykker, men denne Analyse kan lige saa vel fordres i det til det opgivne Pensum hørende Stykke som i det andet, der er oplæst. Samtalen om Indholdet af det læste er derimod begrænset til de Skrifter, der ere gennemgaaede som Eksamenspensum.

Oplæsning og
Analyse.

Prøven kan herefter siges at bestaa af to, mere eller mindre skarpt adskilte Dele, nemlig Oplæsning og Analyse paa den ene Side, Samtale om de læste Forfattere paa den anden Side. Hvad den første Del angaar, maa der, for saa vidt det oplæste Sted hører til de opgivne Forfatterstykker, forlanges Redegørelse for poetiske Vendinger, Forklaring af sjældnere eller fremmede Ord og saadanne Oplysninger, som ere nødvendige til en fuldstændig Forstaaelse af Teksten. Naar ukendte Stykker oplæses, maa man undersøge, om Eksaminanden har forstaaet de mere

vanskelige Dele deraf, men ikke enhver Misforstaaelse af en fremmed Tekst bør komme ham til Skade.

Litteraturprøven.

Ved den anden Del af den mundtlige Prøve, nemlig «Samtalen» om Indholdet af de læste Pensa er Samtaleformen i og for sig ikke nødvendig; det vil tværtimod være at foretrække, hvis Eksaminanden selv kan give en sammenhængende Fremstilling af et Skriffs Indhold, for saa vidt dette efter sin Karakter egner sig til at genfortæles; men det maa dog af Censoren nøje paases, at en saadan Gengivelse ikke er lært udenad efter en skematisk Form. Censorens Hovedopgave er ved bestemte Spørgsmaal at skaffe sig Bevis for, at de opgivne Digterværker virkelig ere læste paa Skolen og læste med Forstaaelse af Indholdet. Det er derimod ingenlunde Hensigten, at der skal drives en «filologisk» Læsning i Dansk med minutøs Analyse af de opgivne Forfatterpensa, hvorved der vilde blive paalagt Skolerne en højst uheldig Indskrænkning i Henseende til Omfanget af Elevernes Læsning i det hele.

2. Engelsk.

Fremmede Sprog.

Der opgives læst saa meget, som svarer til mindst 300 Sider af Tauchnitzers Udgaven af «sunbeam stories», hvoraf omtrent $\frac{1}{6}$ Poesi.

Skriftlig Prøve: Oversættelse fra Engelsk til Dansk.

Mundtlig Prøve: Ved Prøven i det læste lægges særlig Vægt paa Oversættelse paa korrekt Dansk og høres i Sprogets Grammatik; desuden oversættes et ikke læst prosaisk Stykke.

1 Karakter, som regnes dobbelt.

3. Tysk.

Der opgives af to eller flere Forfattere saa meget, som svarer til mindst 250 Oktavsider, hvoraf omtrent $\frac{1}{6}$ Poesi.

Mundtlig Prøve som i Engelsk. 1 Karakter.

4. Fransk.

Der opgives som læst saa meget, som svarer til 250 Sider i Michel Levy Frères Udgave af bibliothèque contemporaine.

Mundtlig Prøve som i Engelsk. 1 Karakter.

Til 2—4. Om Undervisningen i de fremmede Sprog er først at bemærke, at de foranstaaende Bestemmelser om Størrelsen af de Pensa, der skulle opgives til Eksamen som Genstand for egentlig analytisk Prøve, ved Cirkulæret af 10. Marts 1882 ere lempede for dem, der tage Eksamen som Skoledisciple. Disse behøve kun at lade sig prøve i Halvdelen af det ovenfor anførte, nemlig 150 Sider Engelsk, 125 Sider Tysk og 125 Sider Fransk. Disse Pensa antages, jf. nærmere Cirkulæret, at svare til, hvad der er repeteret i det sidste Aar før Eksamen, men i øvrigt er Bestemmelsen kun beregnet paa i al Almindelighed at lette Eksamensarbejdet for Skoledisciplene. Der er derfor intet til Hinder for, at tidligere gennemgaaede Stykker kunne, uden at være repeterede i Afgangsklassen, opgives til Eksamination; jf. Cirk. 10. Nov. 1881 (§ 1), til hvilket Cirk. 1882 i det hele slutter sig. Paa den anden Side ere Skolerne ikke berettigede til at indskrænke selve Sproglæsningen under de i Anordningen foreskrevne (statariske) Pensa, og det er tværtimod almindeligt, at Disciplene ved Siden af disse paa Skolen kursorisk gennemgaa større eller mindre Forfatterstykker.

Omfanget af
Eksamenspensa.

I Henhold til Cirk. 10. Nov. 1881 § 2 skulle de anordnede Sideantal i Engelsk og Tysk beregnes med c. 1300 Bogstaver og i Fransk med c. 1100 Bogstaver paa Siden.

Beskaaffenheden af
Eksamenspensa.

De statariske Pensa, skulle, som det udtrykkeligt er anordnet med Hensyn til Tysk, i alle fremmede Sprog bestaa af sammenhængende Stykker af forskellige Forfattere. Hvad der er læst i Elementærbøger, kan ikke medregnes i det anordningsmæssige Pensum; jf. Cirk. 28. Mai 1889 § 5, hvorved det tillige er indskærpet, at det paa Skemaerne til Eksamensindmeldelse nøjagtigt skal opgives, hvilke bestemte Stykker enhver Eksaminand har læst, og at Skolerne nøje maa paase, at Opgivelserne stemme med de anordningsmæssige Fordringer, baade hvad Sideantallet og Indholdet angaar. Denne Fordring om, at det skal være Stykker af Forfattere og tillige af flere Forfattere, der opgives ved Eksamen, er nødvendig for, at Eleverne ved Læsningen kunne faa Kendskab til et ikke altfor begrænset Antal af Ord og sproglige Vendinger. Det er derfor af Undervisningsinspektøren anbefalet at opgive en Bog med et Udvalg af forskellige Forfattere, eller med andre Ord en Læsebog; jf. Beretn. 1888 I og II og 1889 II, Cirk. 10. Nov. 1881 § 3 samt Skr. 6. Dec. 1881.

Efter det foran anførte bestaar den mundtlige Prøve i de fremmede Sprog af to Dele, nemlig i Oversættelse med Analyse

Mundtlig Prøve.

i det dertil opgivne Pensum og i Oversættelse af et Stykke, der hverken statarisk eller kursorisk er læst paa Skolen. I første Henseende er det i Tysk og Engelsk ikke nødvendigt at eksaminere baade i det prosaiske og poetiske Stykke, men det er overladt til vedkommende fremmede Censor, i hvilket Omfang Prøven skal afholdes; jf. Skr. 28. Juni 1883 til Vordingborg Sk. Prøven i de opgivne Pensa indbefatter baade Formlære og Syntaks, og bægge Sider af Grammatikken maa indøves under Læsningen (Beretn. 1888 I). I øvrigt har Ministeriet ved Skr. 6. Dec. 1881, ligesom med Hensyn til Modersmaalet, overladt det til de enkelte Skoler selv at finde den rette Metode for Grammatikundervisningen. Med Henblik paa den nødvendige Udenadslæren af Enkelthederne er det (jf. Skr. 30. Sept. 1881 til Vordingborg Sk.) udtalt, at i tysk Grammatik maa det vigtigste af Syntaksen kendes, men at der derimod næppe kan blive Lejlighed til at gaa meget ind paa den franske Syntaks, saa meget mindre som i dette Sprog en fuldstændig Indøvelse af Formlæren er af særlig Betydning.

Overfor disse Udtalelser maa det erindres, at Tysk og Fransk maa betragtes som fuldkomment ligestillede ved Forberedelseseksamen, hvorimod Engelsk efter Anordningens Bestemmelser indtager den samme privilegerede Plads ved denne Eksamen som Fransk ved Afgangseksamen. Det er en Selvfølge, at den engelske Syntaks maa indøves paa en dermed stemmende Maade, uagtet intet derom specielt er udtalt af Ministeriet.

Sprogundervisningens
Formaal.

Undervisningen i de fremmede Sprog maa i det hele ledes efter lignende Grundsætninger som de, der gælde for studerende Disciple, jf. Bkdtg. 1855 § 5, p. 96 ff. I Fransk og Tysk ere Fordringerne ikke væsentligt forskellige fra dem, der stilles ved 4de Klasses Eksamen, og Undervisningen i det hele er selvfølgelig mindst lige saa meget her som ved de andre Eksaminer beregnet paa det praktiske Udbytte. Hvad der skal og kan naas i Skolen, er kun det nødvendige Grundlag for en senere, efter hver enkelts Behov, mere eller mindre fuldstændig Tilegnelse af de forskellige Sprog. I denne Retning er det gentagne Gange indskærpet (Cirk. 1885, Beretn. 1888 I etc.) at der lige fra Undervisningens Begyndelse bør lægges Vægt paa en korrekt Udtale af Sprogene, om end Skolen ingenlunde kan sætte sig det Maal at lære Disciplene at tale et fremmed Sprog.

Efter de foran citerede Bestemmelser i Anordn. 1881 om Prøven ved Oversættelse til Dansk maa der ved Undervisningen i de fremmede Sprog lægges særlig Vægt paa Indsigten i Mo-

dersmaalet. I Sammenligning med de øvrige Fag vil selvfølgelig den sproglige Undervisning give den mest udstrakte Lejlighed til at prøve Disciplenes Sikkerhed i Brugen af deres eget Sprog, og det stemmer med Hovedtanken i Anordningen af 1881, naar Undervisningsinspektøren (Beretn. 1888) har udtalt, at al Sprogundervisning er at anse som væsentlig forfejlet, naar den ikke paa ethvert Trin og i enhver Time meddeles med det tilbørlige Hensyn til Modersmaalet for Øje.

Ved Anordn. 1881 § 4 b var det her omtalte Synspunkt for Sprogundervisningen yderligere accentueret ved en Bestemmelse om, at der ved den skriftlige Prøve i Oversættelse fra Engelsk til Dansk skulde tillægges Bedømmelsen af det danske Sprogs Renhed i denne Version Indflydelse paa Karakteren for den skriftlige Prøve i Modersmaalet. Det viste sig snart, at der ved denne Regel var gaaet ud over det tilsigtede Maal, idet Karaktergivningen i Dansk og Engelsk var sat i indbyrdes Forbindelse paa en Maade, der maatte fremkalde forskellige Tvivlsmaal; og efter Indstilling af bægge Undervisningsinspektioner ophævedes den citerede Bestemmelse ved kgl. Resol. 28. Mai 1889 § 2; jf. Medd. p. 6—8. Herefter vil den engelske Version være at bedømme efter den samme Grundsætning som den mundtlige Oversættelse i alle fremmede Sprog, nemlig saaledes, at Behandlingen af det danske Sprog tages i Betragtning ved Karaktergivningen for Engelsk; jf. herved Beretn. 1889 I og 1888 II. Ved Prøven i Engelsk skal den skriftlige og mundtlige Del af samme i lige Grad bidrage til Bestemmelsen af Eksamenskarakteren; Beretn. 1884.

Engelsk Version.

5. Historie.

Der kræves Kendskab til Fædrelandshistoriens og den almindelige Verdenshistories Grundtræk og Hovedbegivenheder omtrent i det Omfang, som er givet ved V. A. Blochs Lærebog for Realskoler. Mundtlig Prøve. 1 Karakter.

Historie.

Uanset den forskellige Affattelse blive de ovennævnte Eksamensfordringer vistnok i Praxis betragtede som overensstemmende med de i Adg. 5. Aug. 1871 § 2 Nr. 6 og § 3 Nr. 5 foreskrevne Regler for 4de Klasses Eksamen. Undervisningen er derfor ogsaa fælles for de lærde Skolers studerende og Realdisciple.

Til nærmere Vejledning for Undervisningen kunne endnu

tjene de i Bkdtg. 18. Sept. 1855 § 5 givne Anvisninger, som foran ere citerede med Hensyn til de studerende Disciple. I øvrigt har Inspektionen (Beretn. 1883) henledet Opmærksomheden paa, at Historien i Realskolerne, sammenlignede med de lærde Skolers studerende Klasser, har en mindre heldig Stilling, fordi den ingen Støtte har i de klassiske Fag, og at det derfor er saa meget nødvendiggjort at sikre sig paalidelig Kundskab hos Disciplene i det Omfang, hvori den kan faas. Ved Eksamen bør Hovedvægten lægges paa Fortællingsspørgsmaal, saa at Læreren saa lidt som muligt behøver at tale med. Samlingsspørgsmaal ville i Reglen være for vanskelige, men de nødvendige Aarstal bør tordres; Beretn. 1887, for de lærde Sk. 1888; jf. herved Cirk. 1885.

6. Geografi.

Geografi

Der prøves i fysisk og politisk Jordbeskrivelse tilligemed de uundværligste Sætninger af den matematiske Geografi. Mundtlig Prøve. 1 Karakter.

Ved dette Fag maa atter henvises til Bkdtg. 1855 og de for 4de Klasses Eksamen gældende Grundsætninger, idet Fordringerne i Praksis ere de samme som ved denne Eksamen. Nødvendigheden af Belæring om den matematiske Del af Faget er gentagne Gange indskærpet (Beretn. 1887 og 1888). En Globus er et uundværligt Hjælpemiddel herved; det samme gælder om Væggekort, der stadig bør anvendes, ogsaa ved Historieundervisningen. Derimod bør det ikke tillades, at Eleven i hele Timen har sit Kort liggende foran sig, hvilket let kan adsprede Opmærksomheden; jf. herved Beretn. 1883.

7. Matematik og Regning.

Matematik og Regning.

Skriftlig forelægges to eller flere Opgaver i praktisk Regning af en saadan almindelig Natur, at der ikke fordres Kendskab til bestemte Handelsforhold eller til Udtryk, der ere ejendommelige for enkelte Virkekredse. 1 Karakter.

I Aritmetik fordres Kundskab til Læren om Addition og Subtraktion, Multiplikation og Division, Potensopløftning og Roduddragning med de derunder forekommende Udviklinger af positive og negative, hele og brudne, rationale og irrationale, reelle og imaginære Størrelser, Hovedsætningerne om Tallenes Egenskaber, Decimalbrøker, Proportioner og Progressioner, Logaritmer med deres praktiske Anvendelser, hvorunder sammensat

Rentesregning, Ligninger af første og anden Grad, de første saavel med een som med flere ubekendte.

Til skriftlig Behandling forelægges en eller flere Opgaver, som kræve lette Anvendelser af, hvad der er læst, og mundtlig prøves i Teorien og dens Anvendelse. Iblandt Opgaverne i Regning og Aritmetik bør altid een give Lejlighed til at vise praktisk Anvendelse af Logaritmer. I Karakter.

I Plangeometri fordres læst det for danske Lærebøger sædvanlige fælles Stof. Prøven er dels skriftlig, Løsning af Opgaver ved Konstruktion og Beregning eller lette Beviser, som sluttte sig nær til det bekendte, dels mundtlig i Teorien og dens Anvendelse. I Karakter.

Efter hvad der foran er bemærket om Fordringerne i Matematik ved 4de studerende Klasses Eksamen og ved Omtalen af Statsskolernes Realklasser (p. 293), ere Eksamensfordringerne og følgelig ogsaa Undervisningen i Hovedsagen fælles for studerende og Realister. Ved Forberedelseksamen har praktisk Regning en særlig Stilling som Eksamensfag, idet der heri gives en særskilt Karakter, medens Faget ved 4de Klasses Eksamen gaar ind under Aritmetik. Denne Forskel har dog ingen Betydning med Hensyn til Karakteren af den fælles Undervisning. Fordringerne i Geometri maa betragtes som ganske ensartede ved bægge Eksaminer; jf. herved Adg. 5. Aug. 1871 § 2 Nr. 8 og § 3 Nr. 8 med Adg. 1881 § 4 g. Noget anderledes stiller Sagen sig med Hensyn til Aritmetik. De foran citerede Regler om Eksamensfordringerne ere ordret enslydende med Udrykkene i Adg. 1871 § 2 Nr. 8, men den Indskrænkning af Stoffet ved Forbigaaelse af forskellige Afsnit, som er tilladt ved Adg. 16. Juni 1882 § 6 for de studerende Disciples Vedkommende (nærmest med de dengang brugte Lærebøger for Øje), er ikke bleven gjort anvendelig paa Realdisciplene, uagtet man stadig har tilsigtet at stille de tvende Klasser af Disciple ens paa det matematiske Omraade. I Undervisningsinspektionernes Praksis er der imidlertid ikke blevet lagt Vægt paa denne Uoverensstemmelse, hverken ved mundtlig Eksamen eller ved den skriftlige, hvor der, som foran bemærket, altid gives fælles Opgaver i Aritmetik indenfor de studerende Klasses Pensum. Det er da ogsaa ved de forskellige Skoler blevet almindeligt at lade Realdisciplene forbigaa de i Adg. 16. Juni 1882 nævnte, i og for sig mindre betydelige Afsnit. Denne Opfattelse af Sagen kan

Forholdet til de studerende Disciple.

ogsaa siges indirekte at være godkendt af Ministeriet, som, under Henviſning til de forlængſt paabegyndte Overvejelſer om Indførelſen af enſlydende Regler paa dette Omraade, ved given Lejlighed har tilladt (jf. Skr. 14. Nov. 1890 til Odense Sk.), at Underviſningen for Realister og ſtuderende ligesom hidtil kunde vedblive at være fælles i Aritmetik.

Eksamination.

Hvad Eksaminationen i det hele angaar, er førſt at henviſe til Cirk. 15. Okt. 1885 (Medd. 155 ff.) hvor det paa Grundlag af Inſpektionens Beretning er fremhævet, at enhver Prøve i Matematik bør gaa ud paa at undersøge baade den teoretiske Kundskab og den praktiſke Færdighed i at bruge Kundskaberne. Det førſte er af ſærlig Vigtighed ved den mundtlige Prøve, naar der gaar en ſkriftlig forud, da denne, ſelv om den ogsaa berører Teorien, dog i det væſentlige prøver i praktiſke Anvendelſer. Det er derfor aldeles nødvendigt, at der forlanges nøjagtige Definitioner eller Udviklinger og fuldstændige Beviſer ved mundtlig Eksamen, men det er ogsaa rigtigt ved Siden deraf at give lettere Opgaver til Løsning, hvilke tjene til at bedømme den Sikkerhed, hvormed Anvendelſen gøres.

Opgaver ved mundtlig Eksamen.

Da der fra en lærd Skole rejſtes Indvendinger mod Eksaminationen, ſærligt med Hensyn til Opgaveſtillingen i mundtlig Eksamen, udtalte Underviſningsinſpektionens matematiſke Medlem i en Betænkning af 21. Febr. 1889, der godkendes ved Ministeriets Skr. 13. Marts 1889 til Odense Sk., at de mundtlige Opgaver ſkulle være af den Beſkaffenhed, at de ikke ſtille Krav til Eksaminandens Opfindſomhed, men kun udkræve direkte Anvendelſe af det læste, og derved afgive en Prøve paa, hvorvidt det læste Pensum er forſtaaet. Ved ſamme Lejlighed blev tillige fremhævet, at Inſpektionens Beſtræbelſer i det hele gaa ud paa ved Anvendelſen af de nyere Lærebøger at ſøge Matematikunderviſningen ordnet ſaaledes, at der ſtilles mindre Krav til Elevernes Hukommelſe, og at en Del af Skoletiden kan anvendes til Øvelſe i Brugen af det lærte. Matematikunderviſningen har derved til Dels ſkiftet Karakter, idet den mindre har Indøvelſen af den formelle Logik end Udviklingen af den logiſke Orienteringsevne for Øje.

Underviſningsinſpektøren har paa ſin Side (Brng. 1888 I) bemærket, at det ved den mundtlige Prøve bør overlades til Eksaminanden at give en ſammenhængende Udvikling, hvor det opgivne Spørgſmaal kræver Beviſ for en matematiſk Læreſætning eller Løsning af en til Lærebogens System henhørende Opgave, ſaaledes at Lærerens Kritik over Enkeltheder i Frem-

stillingen kommer bag efter. Naar Spørgsmaalet ligger fjærnere fra Lærebogens Pensum, er Samtaleformen med sine naturlige Afbrydelser langt mere berettiget, da den mundtlige Prøve, naar Eksaminanden overlades til sig selv, i saa Fald vil blive en uberettiget Gentagelse af den skriftlige. For saa vidt Klasse-tavlen benyttes, er den mundtlige Prøve delvis ogsaa skriftlig, og der bør da stilles de samme Krav som ved den skriftlige Eksamen til ordentlig Skrift og Tegning. I Forbindelse med det anførte har Undervisningsinspektøren henledet Opmærksomheden paa, at der ved de skriftlige Eksamensarbejder maa lægges Vægt paa logisk og grammatisk Sprogrigtighed. Forsømmelser i denne Henseende ville selvfølgelig virke mere eller mindre nedsættende ved Bedømmelsen, ligesom ved den engelske Version.

Hvad Antallet af de skriftlige Opgaver angaar, er det Skriftlige Opgaver. (efter den foran citerede Skr. 21. Febr. 1889 fra den matematiske Inspektion), i Følge længere Tids Praxis blevet en almindelig Regel, at der i Geometri gives 3 Opgaver, henholdsvis som Prøve i Beregning, Bevis og Konstruktion, af hvilke de to sidste ere nærmest egnede til at prøve Eksaminandernes Selvstændighed. I Aritmetik er der ikke nogen særlig Grund til at give mere end to Opgaver; og i praktisk Regning er Antallet ligeledes ubestemt. Ved den skriftlige Prøve i Regning bør den merkantile Regnefærdighed spille en underordnet Rolle; Formaalet er at udvikle Disciplens Evne til at orientere sig i enhver Beregningsopgave af passende Vanskelighed og bringe ham til selv at finde den rigtige Fremgangsmaade. Det stereometriske Element i Regneopgaverne skal være indskrænket til de simpleste Rumformer, saaledes at det kun bliver en Form, som Opgaven iklædes for at faa et vist praktisk Tilsnit. Det er nu Praxis i Opgaverne at meddele de nødvendige stereometriske Formler til Hjælp for Eksaminanden.

8. Naturhistorie.

Der prøves i Zoologi og Botanik, dog ikke i videre Omfang end der kan læres ved Hjælp af Lützens Lærebog i Zoologi Nr. 2 med nogle Forbigaaelser og af Strøms Begyndelsesgrunde i Plantelæren. Der lægges særlig Vægt paa, at Eksaminanden paa Naturgenstandene selv kan paavise de Forhold, hvormed der handles. Mundtlig Prøve. 1 Karakter.

Efter Adg. 16. Juni 1882 ere Fordringerne i Naturhistorie de samme ved 4de Klasses Eksamen som her. Til Dels kan derfor henvises til det foregaaende Afsnit, ligesom til § 70, hvad de anordnede Samlinger af naturhistoriske Præparater angaar; jf. Cirk. 5. Marts 1888 og 16. Febr. 1891.

Naturhistoriske
Samlinger.

Inspektionen har stadig indskærpet, at den naturhistoriske Undervisning bør saa nøje som muligt være knyttet til Brugen af Samlingerne og i det hele til Iagttagelse af Naturen. Samlingerne skulle altid opbevares i det Værelse, hvori Undervisningen gives. For saa vidt de ved begyndende Skoler maatte være mangelfulde, bør der være Tegninger, helst Vægtavler til Stede, der kunne give en anskuelig Forestilling om Gjenstanden. De botaniske Kundskaber maa overvejende indøves i den Aarstid, da levende Planter kunne benyttes. Som det tilstrækkeligt fremgaar af Paalæget om Anskaffelsen af omfangsrige Samlinger, er det i det hele Hovedopgaven for den naturhistoriske Undervisning at aabne Disciplenes Øjne for Formerne i den levende Natur og vænne dem til en omhyggelig Beskrivelse deraf, for at de derefter kunne gøre deres Slutninger om Formernes indbyrdes Gruppering. I Henhold til Anordningen maa Fortællingen om Naturgenstandene ved Eksamen altid være ledsaget af en Paavisning paa disse, for at Eksaminandernes Evne til Anvendelse af det læste kan prøves.

9. Naturlære.

Naturlære.

Der fordres Kendskab til Legemernes almindelige Egenskaber, til Ligevægtslovene for Kræfter, virkende paa de enkelte Maskiner, til Trykforhold i Vædske og Luftarter, Vægtfyldebestemmelser, Tyngden, Faldet og Cirkelbevægelsen, til Varmens Udvikling, Maaling og Forplantning, dens Virkning paa Legemernes Tilstand, til Magnetismens Hovedfænomener og Jordmagnetismen, til Gnidnings- og Berøringselektricitet; til alt dette saaledes, at fremtrædende Natursyn i det daglige og praktiske Liv blive forstaaede som nødvendig Følge af gældende Love. Mundtlig Prøve. i Karakter.

Undervisningen i Naturlære, der er fælles for Realister og studerende af den matematiske Retning, jf. Adg. 16. Juni 1882 og det om denne Anordning anførte, staar efter sin Beskaffenhed i nøje Forbindelse med Matematikundervisningen. Der er ogsaa her Anledning til, ligesom ved den mundtlige Prøve i

Matematik, at stille lettere Opgaver til Løsning for at prøve, hvor vidt Eksaminandens Forstaaelse rækker. Ad denne Vej kan man tillige aabne Elevernes Øjne for Matematikkens praktiske Anvendelighed, som det er bemærket af Undervisningsinspektøren for Realskolerne i Skr. 6. Jan. 1889. Da det imidlertid er vanskeligt paa dette Omraade at finde Opgaver af passende Beskaffenhed, nemlig saadanne, som ikke blive Prøver i Regning i Stedet for i Naturlære, har Undervisningsinspektionen i den foran citerede Betænkning af 21. Febr. 1889 om Opgavestilling ved Eksamen udtalt sig imod, at det gøres til Regel at bruge denne Eksaminationsmaade i Naturlære.

Tilsynet med Anskaffelsen og Vedligeholdelsen af de ved Cirk. 10. Nov. 1881 anordnede Samlinger af fysiske Apparater til Undervisningsbrug er, som foran omtalt, henlagt under det offentlige ved Cirk. 3. Mai 1890; jf. Bkdtg. 16. Febr. 1891 angaaende den nærmere Ordning af Forretningsgangen. Det fremgaar af disse Bestemmelser, at vedkommende Faglærer maa bistaa den tekniske Inspektion ved dennes Undersøgelser og i øvrigt paase, at Samlingerne stadigt ere i Orden. Den Ret, der ved Cirk. 1890 er givet Skolerne til at søge nyanskaffede Apparater kasserede, vil selvfølgelig bero paa Faglærerens Initiativ. Faglærernes Adgang til Øvelse i Brugen af Apparater, nemlig ved Hjælp af den fysiske Normalsamling, er foran omtalt, jf. i det hele p. 10—11.

Undervisnings-
apparater.

Omordningen af Tilsynet med Skolernes fysiske Apparatsamlinger og Oprettelsen af en Normalsamling har givet Anledning til, at der for Tiden foretages en Revision af den i 1881 foreskrevne Liste over disse Samlingers Indhold. Da det imidlertid kan forudsættes, at der kun vil ske mindre betydelige Forandringer i den gældende Fortegnelse, kan der fremdeles henvises til denne, jf. Tillæget til den kronologiske Afdeling.

Bestemmelsen i Adg. 1881 § 1 in f. om, at der ved Forberedelseseksamen skal gives en særlig Karakter for Orden med de skriftlige Arbejder, har selvfølgelig stor Betydning for Undervisningen i de paagældende Fag, og dens heldige Virkninger i denne Henseende ere altid blevne anerkendte af Inspektionerne. De nærmere Regler om Bestemmelsen af Ordenskarak-
ter. Ordenskarak-
teren høre efter deres Beskaffenhed hjemme under Kapitlet om
Eksamen, se p. 349.

§ 73.

Undervisningen i de øvrige Fag.

Angaaende de Fag, som skulle være Genstand for Undervisning, men ikke for Eksamen ved Realskolerne, jf. Bkdtg. 18. Sept. 1855 § 4 og Cirk. 10. Nov. 1881 § 7, vil der her i Almindelighed være at henvise til Omtalen af de samme Fags Stilling ved de lærde Skoler, p. 102 og 112 ff.

Religion.

Bibelhistorien skal gennemgaas efter en udførligere Lærebog, den kristelige Tros- og Sædelære efter en mindre; Cirk. 10. Nov. 1881, jf. Bkdtg. 1855 § 5 e. I Statsskolerne er Undervisningen fælles for Realdisciple og studerende i alle 4 Klasser; i de øvrige Skoler følger det af Reglerne om den almindelige Skolepligt, at alle til Folkekirken hørende Børn i hele den skolepligtige Alder maa undervises i Religion i samme Omfang som ved Almueskolerne.

Skrivning.

Med Hensyn til dette Fag er det ved Bkdtg. 7. Juni 1889 § 1 ladet uomtalt, hvor vidt de egentlige Realskoler skulle, ligesom de lærde Skoler, lade indøve baade den latinske og gotiske Bogstavække eller kun den førstnævnte, i Lighed med, hvad der er fastsat for Almueskolerne. Saaledes som den nævnte § er affattet, vil det for de egentlige Realskolars Disciple vistnok være tilstrækkeligt at lære Brugen af den latinske Skrift. Af praktiske Hensyn bør de dog vænnes til Læsning af den gotiske Bogstavække i Haandskrift.

For Realdisciple er en god Haandskrift af særlig Betydning af Hensyn til Ordenskarakteren, jf. Cirk. 28. Mai 1889 § 7.

Tegning.

Tegning er Fællesfag for Realister og studerende af den matematiske Retning og indbefatter altsaa geometrisk Tegning i de to øverste Klasser; jf. Cirk. 12. Juli 1871 (om Udkast til Timefordelingen) og det p. 112 nærmere citerede Cirk. 26. Aug. 1872. I Følge Bkdtg. 18. Sept. 1855 § 5 h var Undervisningen tidligere endog ligefrem indordnet under Matematikken, og ved Eksamen i dette Fag krævedes en særlig Tegneprøve. Fordringen til Øvelse i geometrisk Tegning vil efter de nuværende

Eksamensregler gøre sig gældende ved Bedømmelsen af Orden med de geometriske Udarbejdelser.

Den Stilling, der saaledes er tillagt dette Fag i Realskolerne, staar i Forbindelse med, at Matematik her er et egentligt Afgangsfag, og er tillige begrundet i den store Betydning, som Øvelsen i matematisk Tegning har for det praktiske Liv. Om den nærmere Ordning af Undervisningen henvises til p. 112 og Udtalelserne i Cirk. 9. Aug. 1871.

Sang.

I de lærde Skoler undervises Realdisciplene i Forening med de andre Disciple efter de p. 113 omtalte Regler; jf. Regulativ 4. Juli 1881. Derimod er der for de egentlige Realskoler under 21. Januar 1889 anordnet et særligt Regulativ for Sangundervisningen. Formaalet for Sangøvelserne er imidlertid ved begge Regulativer angivet med ganske de samme Udtryk; ligesom ved de lærde Skoler føres Undervisningen frem igennem 4 Afdelinger, og det er overladt til Skolen at bestemme, hvilke Disciple der skulle synge sammen, uden Hensyn til den sædvanlige Klasseinddeling. Da Undervisningen tillige er underkastet den almindelige Sanginspektion, er den i Realiteten væsentlig den samme som ved de lærde Skoler.

Undervisningens
Ordning og Omfang.

Ved Skolernes aarlige Læseplan skulle de ugentlige Sangtimer for alle Klasser fastsættes (Regul. § 1). I denne Henseende have Skolerne frie Hænder, da Sangtimerne ikke ere indbefattede under det normerede Maksimumstal af 30 ugentlige Timer. At Sangundervisningen bør begynde saa tidligt, som det efter Elevernes Udvikling er muligt, følger ligefrem af, at Sang er et tvungent Fag i Almueskolerne (jf. herved det i § 68 anførte), og er forudsat i Regulativets § 3, som alene med Hensyn til det øverste 4aarige Realkursus udtaler, at i Almindelighed bør ingen Discipel fritages for at deltage i Undervisningen i de første 3 Aar, da det musikalske Anlæg ofte udvikles sent. Det er altsaa kun Disciple af den øverste Klasse, der kunne vente Fritagelse, naar de ikke besidde det for Undervisningen nødvendige Naturanlæg; hertil er det dog ikke tilstrækkeligt, at Stemmen er i Overgang, da der netop for dette Tilfælde i Regulativet er foreskrevet, at de eenstemmige Sange skulle transponeres, og at de ældre Disciple ved flerstemmige Sange kun synge den dybeste Stemme. Regulativet gælder ogsaa for de kvindelige Skolers øverste Klasser; Skr. 19. Juni 1889 til N. Zahles Skole.

Sanginspektionen.

Ved Bkdtg. 21. Jan. 1889 er Undervisningen i dens Helhed underlagt Sanginspektørens Tilsyn. Som foran bemærket, er det anordnede Regulativ beregnet paa at følges af alle Disciple fra Begyndelsen af. Heraf følger, at Tilsynet, ligesom ved de lærde Skoler og Almueskolerne, strækker sig over alle Skolens Disciple, baade i de laveste og de højeste Klasser.

Angaaende Ordningen af Tilsynet henvises til den udførlige Instruks for Sanginspektøren af 16. April 1888. Den for de lærde Skoler givne Regel i Cirk. 17. April 1888 om, at Skolens Bestyrer saa vidt som muligt skal overvære hver enkelt Inspektion fra Begyndelsen til Slutningen, bør efter Realskolernes Indlemmelse under Tilsynet ogsaa følges ved disse. Vedkommende Faglærer kan, naar enten Bestyreren eller Sanginspektøren ønsker det, tilkaldes under de Forhandlinger, der føres efter Afslutningen af hver Inspektion; jf. Instruksen.

Gymnastik.

Almindelige Regler.

I § 69 er bemærket, at Gymnastikundervisningen skal drives efter samme Regler som i de lærde Skoler, nemlig med mindst 4 ugentlige Timer for hver Klasse, under det almindelige Tilsyn af Gymnastikinspektøren og i Overensstemmelse med den autoriserede Lærebog i Gymnastik.

Disse Regler gælde ved Statsskolerne for alle 4 Klasser og ved de andre eksamensberettigede Skoler ikke blot for de dertil svarende Klasser (de saakaldte »Præliminærklasser» eller det højere Realkursus), men ogsaa for de lavere Klasser, som findes ved de Skoler, der optage Elever i en yngre Alder. Dette er med Hensyn til det ugentlige Timeantal udtalt ved Skr. 14. Okt. 1884 til Grenaa Sk. og især ved Skr. 27. Jan. 1890 til forskellige Skoler, hvor Reglen om de 4 Gymnastiktimer eller Reglen om Maksimumsantallet af 30 ugentlige Undervisningstimer fandtes at være tilsidesat; jf. Skr. 30. Januar 1891 til Bestyrerne af en Pigeskole.

Dispensationer fra Timeantallet.

Fra Reglen om Antallet af Gymnastiktimer har Ministeriet dog meddelt enkelte Dispensationer — ved Indskrænkning til 2 eller 3 ugentlige Timer — for de lavere Klasser, nemlig med Undtagelse af de 4 øverste Klasser; Skr. 27. Mai 1884 til Nakskov Sk., 22. Febr., 8. Mai 1890 og 23. Marts 1891 til Pigeskoler; 17. Juni 1889 til Maribo Sk., hvorved Bevillingen dog betingedes af, at Eleverne samtidig fik to ugentlige Timer i Sløjdundervisning. En mere vidtgaaende Dispensation, begrund-

det i særlige Forhold, er given ved Skr. 28. April 1884 og 21. April 1890 til Mulernes Legatskole, idet Undervisningen her, med Undtagelse af de to øverste Klasser, er indskrænket til 3 ugentlige Timer. At Gymnastikken ikke kan erstattes ved almindelig Bevægelse i fri Luft, fremgaar af den p. 115 citerede Skr. 29. Juni 1889 til Sæby Sk. I Anledning af Mangler ved Gymnastiklokalet ere lignende Dispensationer som de ovennævnte flere Gange midlertidigt bevilgede, dog aldrig for de to øverste Klassers Vedkommende (Skr. 16. Febr. 1884 til Melchiors Sk., 12. Mai 1886 til Odder Sk. etc.): saadanne Undtagelser gælde selvfølgelig kun, indtil et bedre Lokale er tilvejebragt; Skr. 22. Febr. 1890 til Melchiors Sk.

Det er overhovedet Regel, at enhver Mangel ved Gymnastiklokalet eller de dertil hørende Apparater, som er til Hinder for, at Undervisningen kan gennemføres efter den almindelige Plan, forlanges afhjulpen af Skolen, saa snart Forholdene tillade det. Fordringen til et fuldt ud tilfredsstillende Lokale overholdes med samme Strengthed overfor kommunale som overfor private Realskoler, efter Omstændighederne saaledes, at der sættes en bestemt Frist, hvis Oversiddelse kan medføre Tab af Eksamensretten og af aarligt Tilskud; Skr. 19. Febr. og 6. Sept. 1888 angaaende Assens Realskole.

Lokalet.

Om Undervisningens Metode har Gymnastikinspektøren i Anledning af et Andragende fra Bestyrerinden af en Pigeskole udtalt, at den autoriserede Lærebog var udarbejdet alene under Hensyn til den mandlige Ungdom og derfor kun delvis egnede sig for kvindelige Elever. I Overensstemmelse dermed bevilgede Ministeriet, at Undervisningen i den vedkommende Skole kunde ledes paa samme Maade som hidtil. En lignende Tilladelse gaves en anden Skole ved Skr. 9. April 1889, idet der samtidig meddeltes Undervisningsinspektøren Bemyndigelse til at give de ham underlagte Pigeskoler, fra hvilke der maatte fremkomme Andragende derom, Tilladelse til foreløbig at lade Gymnastikundervisningen foregaa paa den hidtilværende Maade. Betingelsen for en saadan Tilladelse er, at Undervisningsinspektøren, efter at have erholdt opgivet, hvem der ved Skolen underviser i Gymnastik, samt hvor og igennem hvilke Kursus vedkommende Lærer eller Lærerinde har uddannet sig i Faget, selv ingen Betænkelighed finder ved at bevilge Skolens Andragende.

Undtagelser fra den autoriserede Metode.

Hvad Drengeskolerne angaar, er der kun givet en enkelt Dispensation i den her omhandlede Henseende, idet det under Hensyn til vedkommende Faglærers specielle Uddannelse tillodes

en Skole indtil videre at benytte det Ling'ske System ved Gymnastikundervisningen; Skr. 18. Marts 1889. Derimod nægtedes der (Skr. 17. Juni 1889) en anden Skole Tilladelse til at indføre svensk Gymnastik i Stedet for at følge den autoriserede Lærebog.

Gymnastikinspektion. I Lighed med, hvad der gælder om Sanginspektionen, omfatter Gymnastikinspektørens Tilsyn alle Klasser i de eksamensberettigede Skoler. Om Udøvelsen af Tilsynet maa henvises til Instruks 17. Okt. 1889, der er affattet i nøje Overensstemmelse med Instruksen for Sanginspektøren.

Gymnastikinspektøren er ligesom Sanginspektøren paa sit særlige Omraade ganske uafhængig af Undervisningsinspektionerne, om endog disse ved deres almindelige Undersøgelser af Skolerne komme til at virke i samme Retning som Gymnastikinspektøren, nemlig med Hensyn til Bedømmelsen af Gymnastiklokalets Beskaffenhed. Om alle Spørgsmaal vedrørende Undervisning og Inspektion i Sang og Gymnastik forhandler Ministeriet udelukkende med de paagældende særlige Inspektioner.

III.

Almindelig Forberedelseseksamen.

§ 74.

Eksamenstiden og Reglerne for Adgang til Eksamen.

Almindelig Forberedelseseksamen afholdes ved Skolerne Eksamenstiderne.
 een Gang om Aaret til samme Tid som Eksamen for studerende
 nemlig enten i den almindelige Termin 10. Juni—15. Juli eller
 efter særlig Tilladelse i Tiden 15. Marts—30. April (Paaske-
 eksamen); jf. Adg. 1881 § 14, Cirk. 28. Marts 1887. Den
 sidstnævnte Eksamenstid benyttes for Tiden af 13 Realskoler.

Ved Eksamenskommissionen for Privatister afholdes
 Forberedelseseksamen i Januar og Juni (Adg. 1881) samt i den
 ved Bekendtgørelsen af 10. Juni 1888 fastsatte nye Termin
 15. Oktober til 15. November, altsaa 3 Gange om Aaret.
 Der er intet til Hinder for, at Skolernes Disciple umiddelbart
 efter Udtrædelsen af den øverste Realklasse kunne indstille sig til
 Eksamen ved den nævnte Kommission eller omeksamineres ved
 denne efter samme Regler som privat forberedte Eksaminander.
 Privatister kunne derimod ikke eksamineres ved Skolerne; Cirk.
 28. Marts 1887.

Det maa her foreløbig bemærkes, at de nærmere Regler, der
 gælde om de privat forberedte Dimittenders Adgang til Eksa-
 men og om Eksamens Afholdelse ved den for disse Dimittender
 særligt indrettede Kommission, have Krav paa særskilt Om-
 tale i det følgende, og at der derfor i nærværende og den næst-
 følgende Paragraf kun vil være Tale om Skolernes Disciple samt
 om de for bægge Klasser af Eksaminander fælles Forhold.

Regler for Om-
eksamination.

Den nævnte Bekendtgørelse af 10. Juni 1888 om Indførelsen af Oktobereksamen fastsætter tillige, at den, der har indstillet sig til Eksamen i Juni Maaned, hvad enten han har fuldendt Eksamen eller forladt samme efter Prøve i et eller flere Fag, ikke atter kan indstille sig til Eksamen i Oktober samme Aar, lige saa lidt som en Eksaminand fra sidstnævnte Eksamen atter kan indstille sig i den næstkommende Januar Maaned. Grund-sætningen i disse Regler medfører, at overhovedet ingen, der har forladt Eksamen efter Begyndelsen af dens skriftlige Del, kan tage Eksamen om før efter henvend et halvt Aars Forløb (Januar—Juni, Marts—Oktober, Oktober—Juni). Efter en fast Praksis bevilges ingen Afkortning fra disse Terminer, uden hvor Sygdomsforfald eller lignende Aarsag giver Grund dertil.

Sygeeksaminer.

De, der efter at være indmeldte til Eksamen, ved Sygdom forhindres i at indstille sig eller i at fuldføre Eksamen, faa regelmæssigt Tilladelse til at underkaste sig Eksamen i den nærmest følgende Termin ved Kommissionen, hvilket kan bevilges af Undervisningsinspektøren som Formand for denne Kommission. Lignende Tilladelse kan efter Ansøgning til Ministeriet forventes ved andre utilregnelige Forfaldsgrunde. Undertiden er det blevet tilladt Skoledisciple at underkaste sig en fuldstændig Sygeeksamen (i Januar Maaned) ved Skolen, overensstemmende med de for Afgangseksamen gældende Regler, saaledes at de skriftlige Opgaver tilstilledes Skolen paa sædvanlig Maade (jf. p. 343); Skr. 28. Juli 1885 til Vordingborg Sk., 21. Okt. s. A. til Efterslægtsselskabets Sk., 23. Nov. 1888 til Schneekloths Sk., 27. Dec. 1890 til Ribe Sk. m. fl. Slige Tilladelser ere selvfølgelig betingede af, at den mundtlige Prøve kan afholdes under sædvanlig offentlig Kontrol.

Naar Sygdom indtræffer under Eksamen, tillades det efter Omstændighederne, at Eksaminanden, i Stedet for at tage hele Eksamen om, supplerer denne i næste Termin ved en Prøve i de manglende Fag. Herved iagttages det i de senere Aar altid som Regel, at Suppleringsprøven skal afholdes under den almindelige Eksamenskontrol, altsaa med det forordnede Tilsyn ved skriftlig Eksamen og med Benyttelse af de samme Censorer, som have bedømt den allerede delvis aflagte Prøve.

Det kan kun ved Skolerne indtræffe, at en Discipel, der ved Sygdom er bleven afbrudt i den skriftlige Del af Prøven, desuagtet stedes til Eksamen i alle mundtlige Fag. Naar sligt sker, gives der uden Vanskelighed Tilladelse til, at Eksaminanden ved samme Skole underkaster sig en supplerende skriftlig Prøve

i den næstfølgende Termin, hvori Eksamen afholdes ved Kommissionen (eller i Foraarsterminen ved andre Skoler), ved Besvarelse af de fælles Opgaver paa det for den almindelige Eksamen foreskrevne Klokkeslæt og i Overensstemmelse med de almindelige Regler for skriftlig Eksamen, saaledes at Opgavebesvarelsen oversendes til den offentlig beskikkede Censor, der har bedømt den mundtlige Prøve; jf. Cirk. 7. Marts 1889. Saadanne Bevillinger ere bl. a. givne ved Skr. 2. Aug. 1887 til Svendborg Sk., 22. Sept. 1888 til Hobro Sk., samt ved Skr. 2. Aug. 1887 til Randers Realsk. om en ved Misforstaaelse fra et enkelt Fag udebleven Discipel.

Naar det er den mundtlige Prøve, som er bleven afbrudt ved Sygdom, kan der for Privatisters Vedkommende uden Betænkkelighed gives Tilladelse til i næste Termin at tage en Suppleringsprøve ved Eksamenskommissionen; Skr. 1. Aug. 1889. For Skoledisciplene stiller Sagen sig noget anderledes, da den mundtlige Eksamen skal bedømmes af samme Censorer som den skriftlige. Af Hensyn til disse fremkommer derfor Spørgsmaalet om en Sygeeksamen udenfor de ordinære Eksamensterminer.

I denne Henseende har Ministeriet som almindelig Regel udtalt, at de i Cirk. 29. Aug. 1873 givne Regler om Sygeeksamen for 4de studerende Klasses Eksaminander ikke kunne anvendes paa Realdisciple, da almindelig Forberedelseseksamen ikke væsentlig er en Skoleeksamen, men desuden en Afgangseksamen; jf. Skr. 23. Juni 1880 til Odense Sk., 21. Jan. 1883 til Fredericia l. Sk. Til Bevilling af ekstraordinære Eksamensterminer for Aflæggelsen af Forberedelseseksamen er der nu saa meget mindre Anledning, som denne Eksamen kan tages om ved Kommissionen i Kjøbenhavn kort Tid efter den almindelige Sommertermin.

Der er dog, i Lighed med, hvad der ved de nævnte Skrivelser bevilgedes, kun med skærpede Regler for Eksamenskontrollen, flere Gange i de senere Aar givet Tilladelse til Afholdelse af en mundtlig Sygeeksamen til ekstraordinær Tid, som oftest kort efter Sommerferiens Ophør. Efter de foran angivne Grundsætninger for Afholdelsen af saadanne partielle Eksaminer er Tilladelsen, i det mindste ved Realskolerne, betinget af, at Undervisningsinspektøren har Lejlighed til personlig at overvære Prøven; Skr. 2. Aug. 1887 til Grenaa Sk., 4. Sept. 1888 til to Realskoler, 9. Febr. 1889 til Holstebro Sk. Ved Stats-skolerne vil en saadan Tilladelse muligvis lettere blive meddelt,

Sygeeksamen til
ekstraordinær Tid.

paa Grund af de her gældende Regler om Censuren; Skr. 4. Sept. 1890 til Aalborg Sk. o. a.

De efter deres Natur aldeles specielle Bevillinger, der i Anledning af Sygdom eller forskellige andre Grunde ere givne til at forelægge vedkommende Eksaminand særlige skriftlige Opgaver eller overhovedet til Lempelse af Eksamen i samme Termin, blive at omtale i følgende §.

Aldersbetingelser.

Som almindelig Betingelse for at indstille sig til Forberedelseseksamen er kun foreskrevet en vis Alder, nemlig 15 Aar for mandlige og 17 Aar for kvindelige Eksaminander; jf. Adg. 1881 § 14, Adg. 12. Mai 1882 § 1. Den førstnævnte Aldersgrænse har imidlertid, ligesom Aldersgrænsen ved Afgangseksamen, Karakteren af en Minimumsregel, idet Eksamensfordringerne nærmest ere beregnede paa Drengene i en Alder af 16 Aar. Beregningen af Alderen er i Analogi med Reglerne om de studerende Disciple i Praksis fastsat saaledes, at det for de fire Eksamensterminer, henholdsvis i Januar, Marts, Juni og Oktober, er tilstrækkeligt, at det 15de (eller 17de) Aar er fyldt den 31. Januar, 30. April, 18. August og 30. November; jf. i sidstnævnte Henseende Bkdtg. 10. Juni 1888.

Dispensationer fra Aldersbetingelsen gives af og til for Skoledisciple, der kun mangle faa Maaneder i den foreskrevne Minimumsalder og have betryggende Attester fra Skolen for Kundskaber og Modenhed. I den hidtilværende Praksis ere Aldersdispensationer i forholdsvis ringere Udstrækning bevilgede for kvindelige Elever; som en særdeles vidtgaaende Bevilling kan dog nævnes Skr. 18. Febr. 1885. Privatister kunne vanskeligt erholde Aldersdispensationer, da der for dem altid kun er Spørgsmaal om en kortvarig Udsættelse af Eksamen; Skr. 11. Dec. 1884.

Andre Betingelser.

At Konfirmation ikke er nogen nødvendig Adgangs-betingelse, er med Hensyn til den tidligere Realafgangseksamen af højere Grad udtalt i Skr. 30. Nov. 1871 til Aarhus Sk., hvorved Ministeriet dog erkendte det som ønskeligt, at Disciplene ikke afsluttede deres Skolegang, uden at de ved Konfirmationsforberedelsen havde faaet den for deres Alder passende religiøse Paavirkning og Udvikling. I den nuværende Praksis fordres ingen Konfirmationsattest ved Indmeldelsen til Eksamen, og for Disciple, der ikke høre til Folkekirken, er dette en ligefrem Følge af Grundlovens § 79.

Spørgsmaalet om at gøre Adgangen til Forberedelseseks-

amen betinget af et uplettet Rygte er blevet rejst med Hensyn til en Privatist, der paa Grund af begaaet Tyveri var bleven udelukket fra Sekondløjtnantskolen og derefter ønskede at bane sig Vej til at tage Veterinæreksamen. Det tillodes ham ved Skr. 25. Nov. 1887 at underkaste sig den for Øjemedet nødvendige Forberedelseseksamen, dog med det Forbehold, at han ikke uden at have opnaaet Æresoprejsning vilde kunne indstille sig til andre under Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet sorterende Eksaminer, til hvilke Realeksamen i Almindelighed giver Adgang.

Alle Spørgsmaal om, hvorvidt Adgangen til Skolernes Eksamen er betinget af fuldstændig Deltagelse i de to øverste Klassers Undervisning, blive at omhandle ved Omtalen af Eksamen for Privatister.

Det er paa sit Sted omtalt, at Realdisciplene, under Forbehold af de her angivne Betingelser, ved de offentlige lærde Skoler, men ogsaa kun ved disse, have Ret til at stedes til Eksamen ved Udgangen af øverste Klasse.

Den formelle Betingelse for at stedes til Eksamen ved en Skole bestaar ligesom ved de andre Skoleeksaminer i, at vedkommende Eksaminand paa behørig Maade er indmeldt ved en af Skolen til Ministeriet indsendt Fortegnelse over dens Eksaminander med tilhørende Oplysninger, affattet ved Udfyldning af de af Ministeriet autoriserede Skemaer. Indmeldelseslister, der ere skrevne i anden Form, modtages ikke. Skemaerne ere bestemte til at indeholde de samme Oplysninger, som kræves ved de andre Skoleeksaminer, jf. nærmere p. 140—141. Med Hensyn til Realskolerne er det særligt indskærpet, at det med nøjagtig Specificering skal anføres, hvilke Forfatterpensa der ere statarisk læste i de fremmede Sprog; jf. p. 323 og Cirk. 28. Mai 1889 § 5. Herunder angives de til mundtlig Eksamination bestemte Pensa. Endvidere anføres de kursorisk læste Stykker, da der skal prøves i Oversættelse af et ulæst Stykke. For Realskolernes Vedkommende skal opgives, hvem Skolen foreslaar valgt til Censor i de Fag, for hvilke der ikke af Undervisningsinspektøren direkte beskikkes nogen Censor; jf. Cirk. 30. April 1887. Navnlig af Hensyn til de forskellige Regler om Censuren er der indrettet to Sæt Skemaer til Indmeldelse, henholdsvis for Realskolernes og de lærde Skolers Eksaminander. Af alle Skoler udenfor Kjøbenhavn skal det paa Skemaet op-

Indmeldelsen.

gives, hvem der ere valgte til Tilsynsmænd ved den skriftlige Eksamen; jf. Cirk. 7. Marts 1889 § 2.

Tiden for Ind-
meldelsen.

Indmeldelserne skulle, henholdsvis for Paaskeeksamens og Sommereksamens Vedkommende, være tilstillede Ministeriet inden Udgangen af Januar og April Maaned; jf. Cirk. 30. April 1887. Ved Cirk. 28. Mai 1889 § 8 er det med Hensyn til de talrige Realskoler nærmere indskærpet, at disse Frister ufravigeligt maa overholdes, for at Inspektionens Arbejde med Ordningen af Eksamens Afholdelse ikke skal forsinkes og besværliggøres. Det er ligeledes især for Realskolerne af Betydning, hvad der sammentræffes (jf. p. 141) er foreskrevet om, at Andragender om de for Eksaminanderne nødvendige Dispensationer skulle indgives saa betimeligt, at Ministeriets Bestemmelse derom, under Raadførelse med Inspektionen, kan træffes forinden de angivne Indmeldelsesfrister, samt at de eventuelle Dispensationer skulle citeres paa Indmeldesskemaet. Iagttagelsen af disse formelle Regler er af største Betydning baade for Ministeriets og Inspektionens Benyttelse af Skemaerne, og Tilsidesættelse af dem kunne efter Omstændighederne have til Følge, at de paagældende Eksaminander ikke faa Adgang til Eksamen.

Prøven af Indmeldel-
seslisterne.

Efter Modtagelsen af Skemaerne undersøger Ministeriet først, hvor vidt der af personlige Hensyn er noget til Hinder for, at de indmeldte Eksaminander kunne indstille sig ved Skolen; i denne Henseende er det især Alderen og Tiden for Optagelsen i Skolen, som komme i Betragtning. Ogsaa i sidstnævnte Henseende maa Datum opgives, for at det kan være klart, at Eksaminanderne ikke falde ind under de for Privatister gældende Regler (jf. § 76).

Indmeldelseslisterne tilstilles, efter at de i fornødent Fald ere berigtigede af Ministeriet, den paagældende Undervisningsinspektion, som har at iagttage, hvor vidt Skemaet i andre Henseender, navnlig hvad de opgivne Pensa og Forslaget om Censor og Tilsynsmænd angaar, er udfyldt paa fyldestgørende Maade. Paa Grundlag af Skolernes Indmeldelser afgør Inspektionen, hvor stort et Antal Eksemplarer af de skriftlige Opgaver der skal omsendes til Skolerne, samt hvorledes Planen for den mundtlige Eksamens Afholdelse hensigtsmæssigst kan indrettes.

§ 75.

Eksamens Afholdelse ved Skolerne.

Ordningen af Forberedelseseksamen ved Skolerne er i de fleste Henseender bestemt ved de samme Regler, som gælde for de studerende Disciples Eksaminer, og ved de følgende Bemærkninger vil derfor i det hele være at hense til, hvad der i §§ 31—35 er udviklet med større Udførlighed.

Tiden for den skriftlige Eksamen, der selvfølgelig afholdes i Begyndelsen af hver Eksamenstermin og for hver Prøves Vedkommende paa samme Dag og Time ved alle Landets Skoler, fastsættes i Forbindelse med Tiden for de andre skriftlige Skoleeksaminer ved Ministeriets Approbation paa et af bægge Undervisningsinspektioner indgivet fælles Forslag, som i Form af et trykt Skema tilstilles samtlige Skoler fra Ministeriet.

Den skriftlige Prøve omfatter 5 Fag: Dansk, Engelsk, Skriftlig Eksamen. praktisk Regning, Aritmetik og Geometri. Engelsk Version og Opgaverne i praktisk Regning ere særlige Fag; i de andre Fag ere Opgaverne, som foran omtalt, sædvanligt fælles for Realister og studerende. Forslaget til Opgaverne, som udarbejdes af den almindelige Opgavekommission, indgives til Ministeriets Godkendelse af de tvende Undervisningsinspektioner i Fællesskab. I øvrigt besørger hver Inspektion for sig, henholdsvis for de lærde Skoler og Realskolerne, den forretningsmæssige Ordning af den mundtlige Eksamen ved Forhandling med Skolebestyrerne og de beskikkede Censorer. Med Forsendelsen af Opgaver, der sker efter Ministeriets Foranstaltning, forholdes efter Reglerne i Cirk. 7. Marts 1889, der i sin Helhed omfatter saavel Realskolerne som de private lærde Skoler; jf. Cirk.'s § 1. Der er intet fastsat om, paa hvilken Maade Opgaverne skulle mangfoldiggøres; hidtil har man i Almindelighed benyttet Autografering, ved Siden deraf dog ogsaa Hektografering og Trykning.

Selve Afholdelsen af den skriftlige Eksamen og Tilsynet med denne foregaar efter de foran citerede almindelige Regler; jf. for Statsskolernes Vedkommende Cirk. 23. April 1889 (i Til læget til den kronologiske Afdeling). De Regler, der ved Cirk. 7. Marts 1889 § 13 ere givne om Skolernes Behandling af de udarbejdede Opgavebesvarelser ere overfor Realskolerne indskærpede ved Undervisningsinspektørens Beretning af 1889. Uden at noget udtrykkeligt derom ses at være fastsat, gives der ligesom ved de andre Skoleeksaminer 4 Timer til Løsningen af enhver skriftlig Fagprøve. Med Hensyn til, hvad der i Cirku-

lærets § 11 er fastsat om svigagtigt Forhold under Eksamen, maa anføres de ved Skr. 27. Juli og 29. Nov. 1888 givne Bevillinger, ved hvilke Annullationen af Eksamen paa Grund af særlig formildende Omstændigheder (Lærerens Medvirkning) blev indskrænket til et enkelt Fag, idet de paagældende fik Tilladelse til at supplere den øvrige Eksamen i den førstkommende almindelige Eksamenstermin. Som en tidligere, af andre Hensyn motiveret, Afgørelse kan nævnes Skr. 22. Jan. 1883. Med Hensyn til Forstaaelsen af de i Cirk. 1889 § 7 givne Regler om Disciple, der komme for sent til den skriftlige Eksamen, er det samtidigt med Cirk. 23. April 1889 blevet tilkendegivet en offentlig lærd Skole, at Indberetning til vedkommende Undervisningsinspektion skal finde Sted i alle Tilfælde, hvor der efter Skolebestyrerens Skøn gives Disciplen Adgang til Eksamen efter dens Begyndelse. Dette Skøn beror dels paa, om der kan anføres lovlige Grunde for Forsinkelsen, dels paa Skolens Overbevisning om, at ingen som helst Meddelelse om den stillede Opgave kan være kommen Eksaminanden i Hænde. Undervisningsinspektionen afgør derpaa, om Prøven skal kendes gyldig eller ej, og indhenter i tvivlsomme Tilfælde Ministeriets Bestemmelse.

Ekstraordinære
Prøver.

I Lighed med det p. 143 anførte, er det ogsaa ved almindelig Forberedelseseksamen blevet tilladt Disciple af den mosaiske Trosbekendelse at fritages for Deltagelse i skriftlig Eksamen om Lørdagen mod umiddelbart derefter at besvare en særskilt Opgave i vedkommende Fag; Skr. 8. Mai 1889 til Randers Sk., hvorved der henvises til tidligere analoge Afgørelser. Blandt andre rent lejlighedsvis Dispensationer kan her anføres, at en Discipel ved en københavnsk Privatskole, der havde været syg under en Del af den skriftlige Eksamen, men havde gennemgaaet den mundtlige Eksamen, ved Skr. 28. Juni 1884 fik Tilladelse til i Fortsættelse af Eksamen at besvare særskilt stillede Opgaver; hvilket ved Skr. 23. Juni 1886 nægtedes for en ved Fejltagelse fra den engelske Version udebleven Eksaminand. Ved Skr. 2. Aug. 1887 godkendtes det, at en Elev, som ved Misforstaaelse var kommen for sent til Prøven i et mundtligt Fag, derefter næste Dag var bleven eksamineret særskilt i to Elevers Overværelse og af samme Lærer og Censor som de andre Eksaminander. Ved Sammenligning med, hvad der i foregaaende § er anført om de almindelige Sygeeksaminere, vil det ses, at de først nævnte Dispensationer ere at betragte som Undtagelser fra den almindelige Bevillingsregel, efter hvilken det kun

tillades at supplere en ufuldstændig skriftlig Eksamen ved en Prøve i næste Eksamenstermin.

Naar der undtagelsesvis gives særlige skriftlige Opgaver, forelægges disse altid af Undervisningsinspektionen; efter den i de seneste Aar fulgte Praksis overlades det ikke mere til vedkommende Skole at stille Opgaver ved Realeksamen.

Den mundtlige Eksamen ved Realskolerne ordnes efter de almindelige Regler ved et af Undervisningsinspektøren udarbejdet Skema, som viser Eksamens Gang ved alle de ham underlagte Skoler med Angivelse af, hvem der hvert Sted møder som Repræsentant for den offentlige Kontrol. Hvad denne angaar, gælde særlige Regler for Realskolerne. Det er allerede omtalt, at Undervisningsinspektøren paa Grund af disse Skolers store Antal ikke personlig kan møde ved alle Skolerne i Eksamenstiden, og at de af ham beskikkede Censorer efter Omstændighederne maa træde i hans Sted, dog saaledes at de til ham indgive Beretning om de paagældende Skolers Eksamen. I øvrigt er det ved Cirk. 28. Marts 1887 (til Realskolerne) fastsat, at der ved den mundtlige Prøve i ethvert Fag foruden Eksaminator kun skal være een Censor til Stede; naar der ikke møder en af Undervisningsinspektøren beskikket Censor, vælger Skolen, saa vidt muligt udenfor Skolens Lærpersonale, en Censor med Undervisningsinspektørens Approbation. I de Fag, hvori der er skriftlig Prøve, skal der altid beskikkes en Censor. Kun den beskikkede Censor betales af det offentlige.

Det vil ses, at disse Bestemmelser ere væsentlig afvigende fra dem, der gælde ved de lærde Skoler, idet Bedømmelsen af Eksamen ved Realskolerne kun foretages af to Mænd, og at der med Hensyn til Kontrollen gøres en bestemt Forskel paa de Fag, til hvilke der høre en skriftlig Prøve, og de andre Fag. Det citerede Cirkulære angaar heller ikke Afholdelsen af Forberedelseseksamen ved de lærde Skoler, hvilket udtrykkeligt er udtalt ved Skr. 11. Mai 1889 til Viborg Sk. Derimod anvender man her Reglerne i det samtidige Cirkulære til de offentlige og private lærde Skoler, i Henhold til den tidligere gældende Praksis. I Overensstemmelse med, hvad der her er foreskrevet om de offentlige lærde Skolers Afgangseksamen, betragtes det som overladt til Undervisningsinspektionen, efter dens nærmere Kendskab til de enkelte Skolers Lærpersonale, ogsaa ved Forberedelseksamen at lade et eller flere Fag være ukontrollerede, imod at der af Skolens Rektor vælges 2 Censorer foruden Eksaminator; jf. herved p. 146. Inspektionen har dog stadigt fulgt

den Regel at beskikke en offentlig Censor i de skriftlige Real-fag. Samme Praksis gælder i det hele ogsaa med Hensyn til Forberedelseseksamen ved de private lærde Skoler, uagtet den her ikke kan støtte sig til Analogien af det paagældende Cirkulære, men kun til Bestemmelsen i Bkdtg. 1855 § 7, hvorefter Ordningen af den offentlige Kontrol ved den mundtlige Real-afgangseksamen er henstillet til Ministeriets og Inspektionens Skøn over Kontrollens Nødvendighed i de enkelte Tilfælde.

Valgfrie Sprogprøver. Den mundtlige Prøve omfatter de i § 72 nævnte Eksamens-fag, med Undtagelse af praktisk Regning, der alene er et skriftligt Fag. Det er før omtalt, at Eksaminanden har frit Valg mellem at lade sig prøve baade i Tysk og Fransk eller kun i et af disse Sprog. Den, der ved Skolen har nydt Undervisning i bægge Sprog, kan desuagtet ved Indmeldelsen til Eksamen indskrænke sig til at opgive det ene af dem; men har han opgivet Pensa for bægge Sprog, kan han ikke senere fritages for Prøve i noget af dem. Hvis Eksaminanden paa Grund af et uheldigt Udfald i et af Sprogene ikke opnaar det Pointsantal, som kræves for at bestaa Eksamen med 3 fremmede Sprog (jf. Adg. 1881 §§ 2 og 3), kan der, i Konsekvens af det anførte, ikke bødes paa Sagen ved at annullere den ene Karakter og betragte Eksamen som bestaaet med 2 fremmede Sprog; Skr. 23. April 1883, 23. Febr. 1886. Naar der ved Skolen efter den der givne Undervisning kun kan afholdes Prøve enten i Tysk eller Fransk, kunne de Eksaminander, som paa anden Maade ere forberedte i begge Sprog, samtidig tage en Tillægsprøve i det manglende Sprog ved en anden Skole; jf. nærmere § 78.

Adgangen til mundtlig Eksamen. Bortset fra Afbrydelser ved Sygdomstilfælde kan ingen, der ikke har fuldendt den skriftlige Del af Eksamen, indstille sig til den mundtlige. Deling af den mundtlige Prøve mellem to Eksamensterminer tillades heller ikke uden i de foran (om Sygdomsforfald m. m.) omhandlede Tilfælde. Noget andet er, at der i Løbet af Eksamensterminen kan med Hensyn til Valget af Eksamenstiden for de enkelte Disciple tages Hensyn til individuelle Forhold, saa vidt som Anordningen af den offentlige Kontrol tillader det.

Særlige Dispensationer.

Videregaaende individuelle Lempelser, begrundede i personlige Svaghedstilstande (jf. p. 142 ff.), ere ogsaa enkelte Gange bevilgede ved almindelig Forberedelseseksamen. Her er at nævne, at en Eksaminand ved Skr. 10. Juni 1885 paa Grund af svagt Syn blev fritagen for Oplæsning, mod at hans Færdighed i Udtalen af fremmede Sprog blev at prøve paa anden Maade.

Det tillodes ogsaa, at der ved Bedømmelsen af Orden med de skriftlige Arbejder toges Hensyn til, at Udarbejdelsen vanskelig gjordes ved hans mangelfulde Syn.

Det kan ikke formenes nogen at fortsætte den mundtlige Eksamen lige til Slutningen, selv om det efter de givne Karakterer med Sikkerhed kan beregnes, at han vil blive rejiceret; Skr. 23. Febr. 1886. Denne Regel gør det muligt for Eksaminanden at skaffe sig et Bevis for de enkelte Fagkarakterer. Eksamensbevis i den anordnede Form (jf. p. 350) kan selvfølgelig kun udstedes for de bestaaede Dimittender.

Nærmere Regler for den mundtlige Prøve.

De Forskrifter, som af Ministeriet og Undervisningsinspektionerne ere givne med specielt Hensyn til Fordringerne ved Eksamen, ere i alt væsentligt omtalte i Forbindelse med Undervisningen i Eksamensfagene, særligt af Hensyn til, at Undervisningen ved Adg. 1881 er normeret i Form af Eksamensregler. Her maa imidlertid tilføjes, at endskønt Skolerne, med Undtagelse af de offentlige lærde Skoler, have frit Valg mellem de forskellige Lærebøger, bør der ikke ved Eksamen stilles Spørgsmaal, som ligge udenfor de i de almindeligt benyttede Bøger omhandlede Æmner. I et Tilfælde, hvor dette var indtruffet ved Afholdelsen af den mundtlige Eksamen for Privatister, blev der efter Eksamenskommissionens Anbefaling ved Skr. 30. Jan. 1885 givet vedkommende Eksaminand Tilladelse til at underkaste sig en særskilt mundtlig Prøve i det omhandlede Fag.

Bedømmelsen af Eksamens skriftlige og mundtlige Del skal altid, ogsaa ved Skolernes ekstraordinære Suppleringsprøver, for hvert Fags Vedkommende foretages af de samme Mænd. Saa vidt som muligt bør ogsaa alle Disciple, der høre til samme Klasse i Skolen, have fælles Eksaminator og Censor; jf. Medd. 1889—90 p. 241. Den mundtlige Prøve afholdes offentligt ligesom ved alle andre Skoleeksaminer. Derimod foretages Censuren og Karaktergivningen af Eksaminator og Censor i Enrum; jf. Cirk. 24. April 1889 og p. 146—47.

Karaktergivningen.

Antallet af Eksamenskarakterer er 13, nemlig 2 i Modersmaalet, som er det eneste Fag, hvori der gives en særskilt Karakter for den skriftlige og mundtlige Del af Prøven; 1 i hvert af de andre 10 Eksamensfag, nemlig Engelsk, Tysk, Fransk, Historie, Geografi, praktisk Regning, Aritmetik, Geometri, Naturhistorie og Naturlære, samt 1 Karakter for Orden med de skriftlige Arbejder. Da Karakteren i Dansk og Engelsk regnes dobbelt mod de andre Karakterer, benyttes der ved Sammenregningen af Specialkaraktererne 16 eller 15 Enheder, henholds-

vis ved Eksamen med to eller tre fremmede Sprog, og i bægge Tilfælde repræsentere Modersmaalet og Engelsk henholdsvis 4 og 2 Enheder.

Karakterberegningen.

Karaktergivningen og Karakterernes Sammenregning til en Hovedkarakter er ved Adg. 1881 § 6 ordnet i fuldkommen Overensstemmelse med det for Skoleeksaminer almindeligt gældende System, altsaa med Benyttelse af Karaktererne Udmærket godt, Meget godt, Godt, Temmelig godt, Maadellgt og Slet. Ved Voteringen mellem Censorerne have disse en Talværdi af 6, 5, 4, 3, 2 og 1, og ved den paafølgende Beregning af Hovedkarakteren gælde de som 8, 7, 5, 1, $\div 7$ og $\div 23$ Points, med de derimellem liggende Brøktal, eftersom der til Karakteren føjes + eller $\div$; jf. Bkdtg. 9. Aug. 1871 og p. 168—169 i det foregaaende. De der omtalte almindelige Regler, efter hvilke de Brøker, der kunne fremkomme ved forskellig Votering af de sædvanlige 3 Censorer, altid skulle afrundes til Tredjedele, passe ikke ganske til de senere Bestemmelser af 1887, hvorefter der ved de egentlige Realskoler kun fungere to Censorer; imidlertid vil dog næppe heraf kunne opstaa Vanskeligheder, da den stærke Gradation i Karaktergivningen gør det forholdsvis let for Eksaminator og Censor at blive enige om en Mellemkarakter, hvor afvigende deres Bedømmelse af Præstationen end maatte være. I de Fag, hvor der gives fælles Karakter for en skriftlig og mundtlig Prøve (Engelsk, Aritmetik og Geometri), have bægge Prøver lige Vægt ved Bestemmelsen af Karakteren.

Fordringerne til
Pointsantal.

Til at bestaa Eksamen udfordres et samlet Antal af 48 eller 45 Points, eftersom Eksamen indbefatter baade Fransk og Tysk eller kun et af disse Sprog; Adg.'s §§ 2 og 3. Ved Sammenregningen af de enkelte Fagkarakterer fordres altsaa et Middeltal af 3, som efter den derved benyttede Skala ligger midt imellem »Godt» og »Temmelig godt» (eller $g \div$ og $tg +$).

Det positive Udfald af Eksamen betegnes, foruden ved Angivelsen af de samlede Karakterpoints, kun ved Udtrykket »Bestaaet» eller »Bestaaet med Udmærkelse». Til at bestaa med Udmærkelse fordres efter Eksamens Omfang henholdsvis 120 eller $112\frac{1}{2}$ Points, altsaa et Gennemsnitstal mellem ug. og mg. Det højeste Pointsantal, der kan naas (med ug. i alle Fag), er 128 eller 120.

I Modsætning til, hvad der gælder om de studerendes Eksaminer, er det ved Forberedelseseksamen — i Mangel af positiv Hjemmel — ikke tilladt at afrunde Brøker i Karaktersummen

opad, naar der er Spørgsmaal om, hvorvidt nogen har bestaaet eller bestaaet med Udmærkelse. Det er derfor ikke tilstrækkeligt at have opnaaet henholdsvis $44\frac{2}{3}$ eller $112\frac{1}{3}$ Points; Skr. 20. Juli 1885, 13. Okt. 1888. Da alle Brøker udtrykkes i Tredjedele, kan Tallet $112\frac{1}{2}$ aldrig udkomme ved Eksamen, og til at bestaa med Udmærkelse udkræves faktisk mindst $112\frac{2}{3}$ Points.

Hvad Karaktergivningen for Orden angaar, har Ministeriet fundet det nødvendigt udtrykkeligt at indskærpe, at Bedømmelsen maa foregaa efter de samme Regler som ved de specielle Fagprøver, og at «Udmærket godt» følgelig ikke kan benyttes som Normalkarakter; jf. Cirk. 28. Mai 1889 § 7. Det er her ved i Overensstemmelse med Inspektionens Bemærkninger fremhævet, hvad det ved Behandlingen af de skriftlige Arbejder i det hele kommer an paa, idet det ikke blot er Afhandlingens ydre Form, men tillige, især ved de matematiske Opgaver, ogsaa Ordningen af Teksten og Gangen i Opgavens Behandling, som der maa tages Hensyn til. Karakteren «ug» maa kun gives, naar Arbejdet i enhver Henseende er behandlet med tilfredsstillende Orden og desuden skrevet med en god Haandskrift.

Karakteren for Orden maa selvfølgelig fastsættes af Censorerne i hvert skriftligt Fag for sig. Da de tre skriftlige Arbejder i Regning, Aritmetik og Geometri bedømmes af de samme Censorer, ville disse under eet fastsætte Ordenskarakteren for de matematiske Arbejder. I Overensstemmelse hermed er det ved Cirk. 1889 l. c. foreskrevet som Regel, at den endelige Karakter for Orden skal fastsættes af Skolens Bestyrer ved Beregning af Middeltallet mellem de tre Karakterer, som af Censorerne afgives til ham, henholdsvis for Dansk, Engelsk og Matematik med Regning. Skolebestyreren kan følgelig ikke vilkaarligt tillægge nogen af de tre specielle Karakterer større Betydning ved Sammenregningen end de andre, idet der ikke kan tages Hensyn til, at Vanskelighederne ved at bevare god Orden i de matematiske Udarbejdelser kunne bevirke, at disse snarest komme til at faa en nedsættende Virkning paa Ordenskarakteren.

Det er allerede foran bemærket, at Valget af Censor ved de egentlige Realskoler, naar ingen direkte beskikkes af Undervisningsinspektøren, saa vidt som muligt skal træffes udenfor Skolens eget Lærerpersonele. I sin Beretning af 1889 har Undervisningsinspektøren i det hele betegnet det som et Formaal for sine Bestræbelser at give saa mange Realskolelærere som muligt Lejlighed til at fungere som Censorer ved andre Skoler, for at fremkalde en frugtbringende gensidig Paavirkning mellem

Ordenskarakteren.

Censorerne.

Skolerne indbyrdes, til Gavn for Undervisningens Ensartethed; i samme Øjemed er det foreslaaet Skolerne at forene sig om indenfor en større eller mindre Kreds hvert Aar at udveksle de skriftlige Eksamensarbejder med Bemærkning om de givne Karakterer. — Reglen i Cirk. 1887 om, at Skolens Valg af Censor skal godkendes af Undervisningsinspektøren, anvendes praktisk saaledes, at Valget betragtes som godkendt, medmindre Inspektionen af særlige Grunde finder Anledning til at forkaste det. Forholdet er altsaa her det samme som ved de lærde Skoler, hvor Inspektionen med Hensyn til alle Eksaminer selvfølgelig er beføjet til at gøre Indvending mod de paa Indmeldelseslisterne opførte Censorer, som ere foreslaaede af Skolen.

Ligesom ved de andre Skoleeksaminer faa kun de beskikkede Censorer Betaling af det offentlige; Cirk. 1887. Denne Betaling udgør efter de almindelige Regler 1 Krone for hver Karakter, uden Hensyn til om Bedømmelsen omfatter baade en skriftlig og en mundtlig eller kun en mundtlig Prøve. Den tidligere Betaling for Karakteren i Orden med de skriftlige Arbejder, der fordeltes mellem de paagældende Censorer, er nemlig efter Indstilling af Inspektionen for alle Skolers Vedkommende bortfalden ved Skr. 17. Juli 1884; jf. herved p. 354.

Censorernes Regninger for Honorar og de sædvanlige Diæter og Rejsseudgifter (jf. p. 146) indsendes altid til Ministeriet gennem vedkommende Undervisningsinspektion, som kontrollerer Regningernes Rigtighed.

Eksamensprotokoller.

Udfaldet af Forberedelseseksamen skal ved Realskolerne altid indføres i en særskilt Eksamensprotokol, og ved de lærde Skoler i en Protokol, der tillige omfatter 4de Klasses Hovedeksamen; jf. nærmere den p. 147 omtalte Bekendtgørelse af 17. Jan. 1891. I disse Protokoller maa intet optages om Skolernes andre aarlige eller halvaarlige Eksaminer. Derimod indføres her de særlige afsluttende Realprøver, som blive at omtale i §§ 78—79, og ved de lærde Skoler tillige i Forbindelse med Forberedelseseksamen den dertil knyttede Tillægsprøve i Latin eller Latin og Græsk; jf. Bkdtg.'s § 2.

Eksamensattester.

Om Udfærdigelsen af Eksamensvidnesbyrdene gælde for alle Skoleeksaminer fælles Regler; jf. Cirk. 30. Sept. 1875 om Bogstaveringen af Navne og Cirk. 4. Nov. 1879, hvorefter Vidnesbyrdene skulle underskrives af Bestyreren og forsynes med hans eller Skolens Segl, samt Stempelovens Forskrift om, at enhver Karakterattest skal forsynes med Stempel til 1 Krone. Indretningen af Skemaet til Eksamensvidnesbyrd fastsættes af Mini-

steriet, i samme Form for alle Skoler. — Beretningen om Eksamens Udfald skal indsendes til Ministeriet paa de dertil trykte Skemaer.

Der er hidtil ikke givet nogen Bevilling til at tage en partiel Forberedelseseksamen ved Overførelse af Karakterer fra andre beslægtede Eksaminer; saadan Tilladelse er bl. a. ved Skr. 20. Febr. 1888 bleven nægtet en Privatist, der havde bestaaet den præliminære Prøve i 4de Klasses Fag. Derimod tillodes det ved Skr. 23. Nov. 1886, at en Ansøger, der havde taget Afgangseksamen ved Flaadens Skole for Skibsbygning og Maskinvæsen, ved Forberedelseseksamen blev fritagen for Prøve i Regning, Matematik og Naturlære, uden Overførelse af sine tidligere opnaaede Karakterer, men saaledes, at de sædvanlige Fordringer til Pointsantallet nedsattes under Hensyn til de paagældende fire Karakteters Bortfalden. — Omeksamination i enkelte Fag kan lige saa lidt tillades som ved andre Skoleeksaminer.

Partiel Eksamen.

§ 76.

Eksamen for Privatister.

For Eksaminander, der ere forberedte ved Skoler uden Eksamensret, ved private Kursus eller ved egen Hjælp, gælde særlige Regler ved Forberedelseseksamen af Hensyn til disse Eksaminanders store Antal og Vanskelighederne ved at kontrollere deres Eksamination ved Skolerne. Ved Adg. 1881 oprettedes en særlig Kommission for Privatisterne, og ved kgl. Resolution af 11. Marts 1887, jf. Cirk. 28. Marts s. A., er yderligere blevet fastsat, at alle Privatister skulle underkaste sig Eksamen ved denne Kommission. Baade de offentlige og private Skoler ere herved udelukkede fra at modtage dem; dog er der senere, under Hensyntagen til de paagældende Eksaminanders personlige Forhold, ved Cirk. 5. Marts 1888 givet Skolerne udenfor Kjøbenhavn og Frederiksberg, for saa vidt de afholde Eksamen i den sædvanlige Junitermin, Tilladelse til at lade Privatister underkaste sig den skriftlige Eksamen sammen med Disciplene. Som en Undtagelse er det gentagne Gange blevet tilladt en Skole uden Eksamensret (Realskolen i Vaalse) at lade sine egne Ele-

Almindelige Regler
for Privatister.

ver afholde skriftlig Eksamen paa Skolen, selvfølgelig efter samme Regler som de eksamensberettigede Skoler.

Begrebet «Privatist».

Som Privatist betragtes enhver, der ikke i det mindste i de to sidste Aar før Eksamen har deltaget fuldstændigt i Undervisningen ved en eksamensberettiget Skole; Cirk. 30. April 1887. Den her givne Definition stemmer med, hvad der lige siden Indførelsen af Skolernes Eksamen har været Regel i Følge Bkdtg. 1855 § 4 (om den øverste 2-aarige Klasse) og med de for de studerendes Afgangseksamen gældende Regler. At Realister uden særlig Tilladelse kunne optages i Afgangsklassen, efter at denne i 1871 er bleven eetaarig, gør altsaa ingen Forskel i deres Stilling ved Eksamen; jf. det p. 292 bemærkede.

Dispensationer.

Dispensationer fra disse Regler gives uden Vanskelighed, naar der kun mangler forholdsvis kort Tid i de omhandlede to Skoleaar, og undertiden eftergives endog et halvt Skoleaar (Skr. 15. Febr. og 10. Mai 1889 m. fl.). Videregaaende Ansøgninger afslaaes regelmæssigt (Skr. 6. Febr. 1889 o. a.), medmindre vedkommende Elev umiddelbart er overflyttet fra en anden eksamensberettiget Skole, som han har frekventeret i længere Tid. I saa Fald kan Dispensation for et helt Aar bevilges, naar der fra begge Skoler foreligge tilfredsstillende Attester for Kundskaber og Modenhed. I Mangel af saadanne Vidnesbyrd kan Bevilling ikke forventes (Skr. 10. Mai 1889 til Sæby Sk.); selvfølgelig endnu mindre, hvis der i den foregaaende Skole er nægtet Oprykning til øverste Klasse; Skr. 5. Mai 1890. At den paagældende ved Sygdom er bleven forhindret i at underkaste sig næstøverste Klasses Aarseksamen, er derimod ingen Hindring; Skr. 30. Juli 1889. Forudgaaende Undervisning i en Skole uden Eksamensret kan kun faa Betydning som Støtte for Dispensationer indenfor Grænsen af et halvt Aar.

Naar en Elev i Løbet af de to sidste Skoleaar midlertidigt har været udmeldt af Skolen, kan Dispensation i saa Henseende gives, naar han inden kort Tid er bleven genoptagen; Skr. 4. Marts 1891 til Frederikshavns Sk. (om en fra Juni til Oktober udtraadt Elev). Afbrydelser ved Sygdom, der ikke ere saa langvarige, at de forhindrer vedkommende i at afslutte Forberedelsen til Eksamen, komme ikke i Betragtning.

Den, der ikke fuldstændigt har deltaget i Skolens Undervisning, men i nogle Fag er bleven privat forberedt, maa ubetinget betragtes som Privatist; jf. det til samme Grundsætning støttede Cirk. 15. Febr. 1889 om Eksamen i de valgfrie Sprog.

Som en Afgørelse af særegen Beskaffenhed er at nævne,

at der ved Skr. 27. Sept. 1890 gaves en Ansøger Tilladelse til at underkaste sig Realeksamen ved en Skole et Aar efter at han havde bestaaet 4de Klasses Eksamen ved en anden Skole.

Virkningen af de her omhandlede Bevillinger er den, at vedkommende Eksaminand i alle Henseender, ogsaa med Hensyn til Eksaminationen i fremmede Sprog, bliver at behandle som Skolediscipel. Det forholder sig anderledes, naar det i Nødstilfælde tillades en Privatist at tage Eksamen ved en Skole, fordi han ikke kan oppebie Kommissionens Eksamenstermin. Dette er dog kun, under Hensyn til uforudsete personlige Forhold, sket ved Skr. 10. Febr. 1888 angaaende en Privatist, der paa Grund af forestaaende Udskrivning til Militærtjeneste og de deraf følgende Konsekvenser fik Tilladelse til at underkaste sig Eksamen i Marts ved en Skole med forudgaaende Indvilgelse af Bestyreren. I Tilfælde af denne Art maa vedkommende selvfølgelig eksamineres efter Reglerne for Privatister. — De i Overgangstiden til den nye Ordning (i 1887) givne Dispensationer, er der her selvfølgelig ikke Anledning til at omtale.

Ved Indmeldelsen til Eksamen erlægges et Gebyr af 20 Kr.; Skr. 14. April 1883. I øvrigt ere Betingelserne for Privatisters Adgang til Eksamen de samme, som gælde for Skoledisciple, jf. § 74, hvor det dog er bemærket, at der vanskeligere tiltaas dem Aldersdispensation. Der er Grund til udtrykkeligt at fremhæve, at de ikke i Lighed med studerende Privatister behøve at indstilles af en Dimissor (Skr. 9. Marts 1883 til Viborg Sk. o. a.), da der i sin Tid er forhandlet mellem Undervisningsinspektionen og Ministeriet om at udvide de almindelige Dimissionsregler til Realeksaminanderne; jf. Medd. 1885 p. 153—154. Dette Spørgsmaal maa nu foreløbig betragtes som bortfaldet ved den nye Ordning af Dimissionsreglerne i Bkdtg. 9. Febr. 1891. Enhver kan derfor personligt indmelde sig til Eksamen.

Privatisters Adgang
til Eksamen.

Eksamenskommissionen i Kjøbenhavn bestaar, under Forsæde af Undervisningsinspektøren for Realskolerne som Formand (jf. Cirk. 28. Marts 1887), af et passende Antal af Ministeriet valgte Mænd, som foruden Fagkundskab besidde Erfaring i Skoleundervisning; den vælger selv de Kræfter, som den behøver til Eksamens Ordning og Tilsynet ved de skriftlige Prøver; Adg. 1881 § 12.

Eksamenskommissionen.

I Henhold til Skr. 24. Febr. 1883 beskikkes Kommissionens Medlemmer efter Formandens Indstilling for 3 Aar ad Gangen,

dog saaledes, at der ved enhver Eksamen, naar enkelte Medlemmers Forfald eller Eksamens Omfang gør det nødvendigt, af Ministeriet tilforordnes midlertidige Medhjælpere. I hvert Fag fungere to Medlemmer ad Gangen, altsaa ved den mundtlige Prøve een Censor foruden Eksaminator, i Henhold til den af Kommissionen fastsatte Fordeling af Forretningerne. Den skriftlige og mundtlige Del af Eksamen bedømmes selvfølgelig af de samme to Censorer.

Censorhonorar ved
Eksamenskommissionen.

I Følge Skr. 14. April 1883 er Honoraret for hver Censor, ligesom ellers ved Eksamen, fastsat til 1 Kr. for hver Karakter. Den ved samme Skrivelse fastsatte Fordeling af Honoraret for Ordenskarakteren, der ikke mere udbetales til Skolecensorerne, er her forandret ved en Forhøjelse af Beregningen for denne Karakter. Medens Censoren i Dansk som hidtil faar $2\frac{1}{3}$ Kr., er det ved Skr. 22. Mai 1890 bifaldet at der i Betragtning af det til Matematik og Engelsk hørende skriftlige Eksamensarbejde beregnes $\frac{1}{3}$ Kr. ($16\frac{2}{3}$ Øre) mere end hidtil i Honorar for hver Karakter, der gives i Aritmetik, Geometri og Engelsk, saaledes at Betalingen for samtlige 3 Karakterer, henholdsvis i Matematik og Regning og i Engelsk, i Stedet for $3\frac{1}{3}$ og $1\frac{1}{3}$ Kr., komme til at udgøre $3\frac{2}{3}$ og $1\frac{1}{2}$ Kr. Ved denne Ordning er der paa rationel Maade taget Hensyn til, at Aritmetik, Geometri og Engelsk ere de eneste Fag, hvori en skriftlig og mundtlig Prøve blive at sammenregne til een Karakter.

Eksamens Afholdelse.

Eksamensterminerne ved Kommissionen ere omtalte foran. Eksamen afholdes paa Universitetet, ligesom de tidligere Eksaminatorer for Privatister, og om fornødent tillige i andre lejede Lokaler. De underordnede Funktioner ved Eksamens Ordning udføres af Universitetspedellerne, som derfor oppebære 2 Kr. for hver Eksaminand. Derhos yder Statskassen — som afholder samtlige Udgifter til Realeksamens Afholdelse — en Afgift af 4 Kr. for hver Eksaminand til Universitetets Kasse; Skr. 14. April 1883.

Indmeldelse af
Privatister.

Indmeldelsen af Privatister sker til den ved de offentlige Bekendtgørelser fastsatte Tid, for Eksamen i Januar, Juni og Oktober inden 15. December, 15. Mai og 15. September. For dem, der have aflagt skriftlig Prøve ved en eksamensberettiget Skole, besørger Indmeldelsen af denne (jf. Cirk. 5. Marts 1888) ellers af den Skole eller det Kursus, hvor Eksaminanden er bleven undervist; som foran anført, kan i øvrigt enhver selv indmelde sig. Indmeldelsen skal skrives paa de for Privatister særligt indrettede Skemaer, som udleveres af Universi-

tetspedellen og efter Udfyldningen tilstilles Pedellen, som der-
 efter afgiver dem direkte til Eksamenkommissionens Formand.
 Selvfølgelig skulle de læste Forfatterpensa opgives med samme
 Nøjagtighed som ved Skolernes Eksaminer.

Samtidig med Indmeldelsen skal det ovennævnte Eksamen-
 gebyr af 20 Kr. indbetales; jf. Cirk. 1888. Fra dette Gebyr
 dispenseres ikke af Hensyn til Trang eller andre Forhold.
 Tilbagebetaling kan lige saa lidt forventes, naar vedkommende
 opgiver at indstille sig til Eksamen. Naar han derimod ved
 Sygdom forhindres i at møde, er det Praxis, at Kommissionens
 Formand lader det tilbagebetale; for saa vidt samtlige Gebyrer
 endnu ikke ere indgaaede i vedkommende offentlige Kasse. Ind-
 træffer Sygdomsforfald senere, navnlig efter Begyndelsen af Eks-
 amen under saadanne Forhold, at denne maa tages om i sin
 Helhed, kan der ventes Bevilling af Ministeriet til, at Gebyret
 eftergives ved Eksamen i en anden Termin. I et Tilfælde, hvor
 en udebleven Eksaminand paaberaabte sig Ukendskab til Eksamen-
 tiden, blev en tilsvarende Bevilling nægtet ved Skr. 11. Marts
 1891.

Eksamensgebyret.

Om Afholdelsen af den skriftlige Eksamen ved Kommis-
 sionen kan i det hele, ogsaa hvad Opgavestillingen angaar, hen-
 vises til foregaaende §. Dog ere de udførlige Regler om Til-
 synet, som ved Cirk. 7. Marts 1889 ere givne for Skolerne,
 selvfølgelig ikke anvendelige her, for saa vidt de ere begrundede
 i Skolernes særlige Forhold. Det nødvendige Tilsyn ved Kom-
 missionen er i øvrigt ordnet paa analog Maade ved de under
 31. Mai 1890 fastsatte Ordensbestemmelser, til hvilke her
 henvises. Tilsynspersonalet vælges af Kommissionen.

Eksamens Af-
holdelse.

Tiden for den skriftlige Eksamens Begyndelse og for
 Indmeldelsen bekendtgøres offentligt; den i øvrigt nødvendige
 Underretning om Tid og Sted for Eksamens Afholdelse med-
 deles ved Opslag paa Universitetet efter den af Eksamenkom-
 missionens Formand fastsatte Ordning.

Det er allerede omtalt, hvorledes der ved den mundtlige
 Prøve stilles større Fordringer ved Kommissionen end ved Sko-
 lerne, for saa vidt Privatisterne skulle opgive til Eksamination
 de ved Adg. 1881 foreskrevne Pensa af fremmede Sprog i deres
 Helhed, medens Prøven for Skoledisciple er indskrænket til
 Halvdelen af de statarisk læste Pensa. Ved denne Lempelse
 for Skoledisciple er det selvfølgelig forudsat, at der hos dem kan
 paaregnes en grundigere Forberedelse og Indøvelse; imidlertid

ere Fordringerne i alle Tilfælde de samme ved Eksamenskommissionen, saaledes at hvis nogen, der har bestaaet Eksamen ved en Skole, indstiller sig til Omeksamination ved Kommissionen, behandles han ganske som Privatist. — Hvad Eksamen i Almindelighed angaar, er det ligeledes foran antydet, at Henvisningen af alle Privatister til Kommissionen i Kjøbenhavn for en væsentlig Del har til Formaal at tilvejebringe en ensartet og fyldestgørende Maalestok for Prøven og for Bedømmelsen af disse Eksaminander, hvis Forberedelse i og for sig ikke — saa meget mindre, som de selv kunne indmelde sig uden noget Vidnesbyrd om Modenhed — giver nogen sikker Garanti for en virkelig Tilegnelse af Eksamensstoffet.

Udfaldet af enhver Eksamen ved Kommissionen indberettes til Ministeriet.

§ 77.

Eksamens Retsvirkning.

De offentlige Rettigheder, som ere knyttede til den almindelige Forberedelseseksamen, bestaa dels i den derved erhvervede Adgang til visse Fagprøver og offentlige Stillinger, dels deri, at denne Eksamen ved Hjælp af forskellige Tillægsprøver kan bane Vej til Universitetets Eksaminer.

De ved Adg. 30. Aug.
1881 hjemlede Ret-
tigheder.

I førstnævnte Henseende ere Hovedbestemmelserne, efter forudgaaende Overenskomst med Indenrigsministeriet for de under dette sorterende Fageksaminers Vedkommende, fastsatte paa følgende Maade ved Anordningen af 30. Aug. 1881 §§ 2 og 3:

De, der agte at indstille sig til Adgangseksamen i Matematik ved den polytekniske Lærestalt eller til den ved Landbohøjskolen foreskrevne Prøve for Skovbrugselever, skulle forinden have bestaaet Forberedelseseksamen i alle Fag, altsaa baade i Fransk og Tysk. Have de kun taget Eksamen med to fremmede Sprog, maa de underkaste sig en særlig Prøve i det tredje.

De, der ville indstille sig til de ved Veterinær- og Landbohøjskolen foreskrevne Prøver for Landinspektørelever, Dyr-læger, Landbrugselever og Havebrugselever, skulle, for

saa vidt ikke anden Adgangsberettigelse haves efter den nævnte Skoles Undervisningsplan, have bestaaet Forberedelseseksamen med to fremmede Sprog. Samme Fordring stilles til dem, der underkaste sig Tandlægeeksamen, juridisk Eksamen for ustuderede eller de pharmaceutiske Eksaminer, for sidstnævntes Vedkommende dog med Tilføjelse af en særlig Prøve i Latin.

Hvad her er foreskrevet om den juridiske Eksamen for ustuderede, gælder ogsaa for den ved Anordning 26. Sept. 1890 i Stedet derfor oprettede juridiske Fællesprøve.

I Medfør af Anordning 12. Mai 1882 § 1 kunne ogsaa Kvinder, der have bestaaet almindelig Forberedelseseksamen, indstille sig til alle de her nævnte Eksaminer; dog erhverve de ikke derved Adgang til offentlig Ansættelse i noget Embede, til hvilket Adgangen er betinget af juridisk Eksamen, eller Adgang til at erholde Beskikkelse som Sagførere eller Autorisation som Fuldmægtige hos Retsbetjente eller Sagførere.

Kvindelige Eksaminanders Rettigheder.

Angaaende Eksamens Betydning med Hensyn til offentlige Ansættelser i Almindelighed har Ministeriet nærmere udtalt sig i Anledning af en indkommen Forespørgsel, jf. Skr. 14. Sept. 1881 og Medd. 1879—81 p. 202. Som her anført, er det fremdeles Regel, at Forberedelseseksamen, bestaaet med 3 Sprog, kan give Adgang til Optagelse i Officerskolens næstældste Klasse i Følge Lov 25. Juli 1880 § 13 og Adg. 5. Marts 1881 § 18, dog efter den nuværende Praksis ikke uden en yderligere Prøve. Forberedelseseksamen med 2 Sprog er i Henhold til Adg. 18. Febr. 1881 § 1 og Adg. 3. Jan. 1890 sideordnet med andre specielle Prøver som Betingelse for Optagelse i Flaadens Reserve-løjtnantsskole og efter Adg. 17. Nov. 1882 § 8 en nødvendig Betingelse for Antagelse i Skolen for Skibsbygning og Maskinvæsen. Til Antagelse i Søværnets Intendanturkorps fordrer i Følge Bestemmelser af 23. Juni 1884 § 8 saadanne Kundskaber, som svare til den almindelige Forberedelseseksamen. — For Postvæsenets Vedkommende er det ved Generaldirektoratets Cirk. 21. Sept. 1889 anordnet, at ingen uden at have bestaaet denne Eksamen (med 3 Sprog) kan forfremmes til Postekspedient, hvilken Bestemmelse senere er skærpet saaledes, at Middelkarakteren af samtlige Points skal være «godt». Ved Antagelse i det offentlige Jernbanevæsens Tjeneste kan Realeksamen træde i Stedet for den i øvrigt normerede særlige Kundskabsprøve.

Adgang til andre offentlige Eksaminer og Stillinger.

Det er paa sit Sted omtalt (p. 149—50), at der ved Adg. 30. Aug. 1881 § 8 i Henhold til tidligere Regler er tillagt 4de

Sideordnede Eksaminer.

Klasses Eksamen for studerende, bestaaet med et vist Antal Points, samme Retsvirkning som almindelig Forberedelseseksamen. Denne Bestemmelse har selvfølgelig kun Hensyn til de i Anordningen omhandlede Fagprøver. Dog vil Administrationen uden Tvivl ogsaa i andre Forhold, som de sidst omhandlede, betragte bægge Eksaminer som ligestillede, med Undtagelse af, at 4de Klasses Eksamen i sproglig-historisk Retning i alt Fald ved Ansættelser under Statsbanevæsenet fordres suppleret med en Prøve i Naturlære; Bkdtg. 5. Jan. 1889.

Hvorvidt de tidligere bestaaende Realeksaminer endnu komme i Betragtning, vil blive omtalt senere. I øvrigt har Ministeriet, i Lighed med de angaaende Tillægseksamen trufne Afgørelser (jf. § 36), ved enkelte Lejligheder stillet Ansøgere med specielle faglige Prøver paa lige Fod med Realeksaminander; saaledes blev det ved Skr. 6. Juni 1888 tilladt en Ansøger, der havde bestaaet Afgangseksamen fra Officerskolens yngste Klasse, at lade sig eksaminere ved den polytekniske Lærestalt, hvilket derimod ved Skr. 5. Marts 1889 nægtedes med Hensyn til Afgangsprøven fra Hærens Elevskole. — Skoleeksaminer, der ere bestaaede i Udlandet, ville næppe i nogen Hensende kunne tages for Fyldest, medmindre de afgive Garanti for en videre-gaaende Uddannelse end den, der fordres af indenlandske Eksaminander.

Adgang til akademisk
Borgerret.

Alt hvad der angaar Realeksamens Betydning i Henseende til Erhvervelse af akademisk Borgerret — ved Tillægsprøverne i Latin eller Latin og Græsk (Adg. 1881 § 11, Bkdtg. 28. Mai 1889) eller ved de i Bkdtg. 22. Mai 1874 omhandlede Prøver — er tilstrækkeligt omtalt i det foregaaende, jf. p. 163 og 171.

Overførelse af Karak-
terer til Skolelærer-
eksamen m. m.

Ved Adg. 1881 § 10 fastsattes, at den, der havde bestaaet almindelig Forberedelseseksamen, skulde, naar han inden 5 Aar efter indstillede sig til Skolelærereksamen, efter eget Ønske fritages for Prøve i Historie, Geografi, Matematik, Naturlære og Naturhistorie, og de ham ved førstnævnte Eksamen meddelte Karakterer skulde optages i hans Eksamensvidnesbyrd for Skolelærereksamen og med Hensyn til Beregningen af Hovedkarakteren ved denne tages i Betragtning efter deres Værdi i Følge Reglerne for samme. En ganske tilsvarende Bestemmelse indeholdes i Adg. 12. Mai 1882 § 2 b for kvindelige Realeksaminanders Vedkommende med Hensyn til Skolelærerindeeksamen, dog saaledes at disse kun kunne fritages for Prøve i Historie, Geografi og Naturhistorie. Disse Bestemmelser ville imidlertid inden kort Tid have tabt deres Gyldighed i Medfør af Bekendtgørelsen af

20. April 1888. Herefter vil den omtalte Overførelse af Karakterer til Skolelærer- eller Skolelærerindeeksamen ikke staa aaben for dem, der have bestaaet Forberedelseseksamen senere end i Sommeren 1888, og for disse ikke længere end til de fornævnte Eksaminers Afholdelse i Sommerterminen 1891.

Der vil her endnu være Anledning til at berøre Spørgsmaalet om Dispensationer fra de i Adg. 1881 givne Regler om den retlige Betydning af selve Forberedelseseksamen. Overførelse af Karakterer til andre Eksaminer er, med Undtagelse af de nysnævnte Bestemmelser, ikke bleven tilladt. Ved Skr. af 2. Sept. 1889 blev det saaledes nægtet en Ansøger at overføre Karaktererne i Geografi og Naturhistorie til 4de Klasses Prøve for studerende Privatister, jf. herved p. 162 om de i omvendt Retning trufne Afgørelser. Ligesaa lidt kan en Realeksaminand fritages for en senere Prøve i Naturlære ved Afgangseksamen i sproglig-historisk Retning; jf. p. 167. Derimod har det Hjemmel i en fast Praksis, at der efter Indstilling fra den polytekniske Lærestalt gives Eksaminander, der kun have taget Eksamen med to Sprog, Tilladelse til at underkaste sig den skriftlige Del af Lærestaltens Adgangseksamen, paa Vilkaar af, at de forinden den mundtlige Del af samme Eksamen, nemlig i den sædvanlige Sommertermin, bestaa Tillægsprøven i det resterende tredje Sprog. — Det er allerede (p. 163) bemærket, at Anordningens almindelige Regel (jf. § 1) om, at Karakteren i Engelsk skal regnes dobbelt, finder Anvendelse ogsaa ved Beregningen af det Pointsantal i fire Fag, som kræves for Realister, der underkaste sig Tillægsprøven i Latin etc.; skønt der herved tillægges det nævnte Fag en større Betydning end sædvanligt, er dette Resultat forudsat ved den i Adg.'s § 11 fordrede Pointsum; jf. Skr. 16. Aug. 1889 og i det følgende p. 364.

Dispensationer. Beregning af Karakteren i Engelsk.

IV.

Andre Realeksaminer.

§ 78.

Tillægsprøver i enkelte Realfag.

De under Forberedelseseksamenen henhørende særlige Prøver.

I nærværende Paragraf omhandles de særlige og underordnede Prøver, der kunne aflægges i et eller flere af de til den almindelige Forberedelseseksamen henhørende Fag som et Supplement til denne Eksamen i dens snevrere Form eller til andre Eksaminer. En særskilt Omtale udfordrer den for farmaceutiske Kandidater indrettede Latinprøve, der er knyttet til Forberedelseseksamen, men i øvrigt ligger ganske udenfor den almindelige Realundervisning. Endelig maa der, som Kapitlets Overskrift antyder det, af praktiske Hensyn bemærkes det fornødne om de ophævede Realeksaminers endnu vedvarende Betydning, nemlig i Kapitlets sidste Paragraf.

De anordnede Tillægsprøver i enkelte Realfag ere følgende:

1) Prøven i Fransk eller Tysk, der tjener til at give en med to fremmede Sprog aflagt Forberedelseseksamen samme Retsvirkning som den fuldstændige Eksamen; Adg. 1881 § 2.

2) Prøven i Engelsk og enten Fransk eller Tysk, ved hvilken Skolelærereksamen suppleres til at give samme Rettigheder som Forberedelseseksamen med to Sprog; Adg. 1881 § 9.

3) Prøven i Aritmetik (uden praktisk Regning), Geometri, Naturlære, Engelsk og enten Fransk eller Tysk, der paa samme

Maade som under 2 nævnt, kan supplere Skolelærerindeeksamen; Adg. 12. Mai 1882 § 2 a.

Alle de her nævnte Prøver kunne aflægges baade ved Eksamenkommissionen i Kjøbenhavn og ved de eksamensberettigede Skoler, jf. Cirk. 30. April 1887, Skr. 22. Febr. 1890 (om Tillægsprøven til Skolelærerindeeksamen). De almindelige Regler om Privatister komme derimod til Anvendelse, hvad Omfanget af Eksaminationen i de fremmede Sprog angaar; Skr. 5. Okt. 1888 om Prøve i Fransk; jf. Skr. 9. Marts 1883 til Viborg Sk. I øvrigt afholdes Prøverne selvfølgelig efter de ved Forberedelseseksamen gældende Regler, derunder ogsaa Reglerne om Censuren ved de forskellige Skoler, jf. p. 338 og 345 ff. I Almindelighed maa de derfor afholdes i Forbindelse med Forberedelseseksamen som en Del af denne, og Eksaminanderne maa anmeldes for Eksamenkommissionen eller Ministeriet i de sædvanlige Terminer.

Angaaende de enkelte Prøver bemærkes følgende:

Til 1. Om Tillægsprøven i Fransk (eller Tysk) er ved Adg. 1881 § 2 kun foreskrevet, at Eksaminanden skal opnaa Karakteren «bestaaet». Paa given Anledning har Ministeriet senere forklaret dette Udtryk saaledes, at Eksaminator og Censor skulle enes om det Skøn, at Eksaminanden har lagt tilstrækkelig Kundskab for Dagen; skal Resultatet endelig udtrykkes i en Karakter, bør den ingenlunde være under $g \div$; jf. Skr. 28. Sept. 1881. Der vil herefter intet være til Hinder for at anvende den almindelige Karaktergivning, naar Præstationen hæver sig over det nævnte Minimum.

Prøve i et valgfrit Sprog.

Reglen i Cirk. 15. Febr. 1889 om, at Prøven i et valgfrit Sprog ikke kan afholdes ved en Skole, som ikke selv giver regelmæssig Undervisning deri, er foran omtalt (p. 317). En tillempet Anvendelse af denne Grundsætning har fundet Sted overfor en Skole, der i øvrigt havde faste Kursus i Fransk, men i et enkelt Aar, da der kun var een Elev paa Afgangskurset, til Dels lod ham undervise udenfor Skoletiden. Det blev nemlig ved Skr. 9. Marts 1891 paalagt Skolen at lade denne Dimittend eksaminere efter Reglerne for Privatister.

Med Hensyn til Eksaminander, der ved Siden af deres egentlige Skolegang ere blevne privat forberedte i det paagældende Sprog, er det i det nævnte Cirkulære udtalt, at den særlige Sprogprøve ikke kan tages, forinden vedkommende har underkastet sig Eksamen i det hele. Dette opfattes dog i Praxis

kun som et Udtryk for den almindelige Grundsætning om Tidsforholdet mellem de forskellige Prøver, der udførligere er formuleret i Cirk. 28. Mai 1889 § 6, jf. p. 165. Ligesom det er tilladt at tage Tillægsprøven i Latin samtidig med Forberedelseseksamen og med de her under 2 og 3 omhandlede Tillægsprøver, kan altsaa nærværende Sprogprøve tages i samme Termin som den øvrige Eksamen, uanset om denne endnu ikke maatte være afsluttet; men Prøvens Gyldighed er afhængig af, at Eksamen i dens Helhed bestaaes, og der maa ikke før dette er sket udfærdiges noget Bevis for den.

Tilladelse til at afholde Prøven udenfor den almindelige Eksamenstermin er flere Gange bleven meddelt de offentlige lærde Skoler, saaledes at Kontrollen med Eksamen overlades til Skolen selv efter de almindelige Regler (jf. p. 345—46), nemlig ved Valg af Censorer blandt Skolens egne Lærere; Skr. 23. Febr. 1884, 16. April 1885, 10. Marts 1887 og 13. April 1888 til Horsens Sk. m. fl. Ved private lærde Skoler gives saadan Tilladelse vanskeligere; Skr. 23. Nov. 1887 til Kolding l. Skole, hvorved Eksaminanden henvistes til at indstille sig i Januar Termin ved Kommissionen, jf. Medd. p. 437 om Inspektionens Udtalelser. Realskolerne ville ligesaa lidt kunne vente Bevillinger i denne Henseende, der paa Grund af de fire aarlige Terminer for Prøven ere lidet nødvendige. Der tages ikke Hensyn til, hvor lang Tid der er gaaet siden Forberedelseseksamens Bestaaen; Skr. 23. Mai 1888.

Der erlægges intet Gebyr for Prøven, naar denne afholdes ved en Statsskole eller ved Eksamenskommissionen, jf. Skr. 19. Sept. 1882 og 14. April 1883. Karakterattesten kan uden særskilt Stempel tilføjes paa Beviset for Forberedelseseksamen; Skr. 5. Okt. 1888.

Tillægsprøve til Skolelærereksamen.

Til 2. Betingelsen for at indstille sig til denne Prøve bestaar i, at Eksaminanden som Seminarist har opnaaet Karakteren «Meget duelig»; Adg. 1881 § 9. Adgangen dertil er altid bleven nægtet dem, der ved Skolelærereksamen kun havde opnaaet Karakteren «Duelig»; Skr. 26. Mai 1886, 22. Dec. 1887 etc. Paa den anden Side er der gentagne Gange indrømmet dem, der ved Tønder Seminarium i Slesvig havde opnaaet bedste Karakter, Ret til at underkaste sig Tillægsprøven; Skr. 17. Mai 1884, 29. Sept. 1887 m. fl.

Prøven i de to fremmede Sprog skal være bestaaet med saadanne Karakterer, hvis Talværdi svarer til Værdien af et

«Meget godt» og et «Tømmelig godt». Ved Beregningen af den samlede Talværdi maa selvfølgelig anvendes den for Sammenregningen af Fagkarakterer gældende Skala, hvorefter mg gælder 7, tg 1 Points, og Minimum af Gennemsnitskarakteren 4 Points. Det vil altsaa ikke være tilstrækkeligt at faa ug i det ene Fag og maadeligt i det andet Fag, eller $g \div$ i dem bægge, hvilket ved Sammenregning efter den mellem Censorerne gældende ækvivalent Skala vilde give den samme Talværdi; jf. her p. 348.

Det er fastslaaet i Praksis og stemmer med Anordningens Udtryk, at Karakteren i Engelsk ikke kan beregnes med dens sædvanlige dobbelte Værdi. Dette Fag vilde herved paa Grund af Prøvens ringe Omfang faa en ganske uforholdsmæssig Overvægt.

Undtagelsesvis er det blevet tilladt at indskrænke Prøven til Engelsk alene under Hensyn til en ved Skolelærereksamen særlig bestaaet Prøve i Tysk; Skr. 7. Febr. 1889.

Det kan derimod ikke tillades at dele Prøven, saaledes at Engelsk tages i en Termin, Tysk i en anden; Skr. 12. Sept. 1888.

Da der til Prøven hører en skriftlig Opgave i Engelsk, kan den ved Skolerne kun efter særlig Tilladelse aflægges udenfor deres Eksamenstermin. Ved de offentlige lærde Skoler og Privatskolerne i Kjøbenhavn er dette undertiden sket samtidig med Eksamens Afholdelse ved Kommissionen, saaledes at den almindelige Versionsopgave tilstilles Skolen og Censuren overlades til Skolen selv; Skr. 13. Okt. 1883 til Randers Sk., 16. Okt. 1885 til Aalborg Sk., 14. Dec. 1889 til Maribo Sk. o. a.

Det er specielt med Hensyn til den her omhandlede Tillægsprøve udtalt (Skr. 20. April 1886 til Herning Sk.), at en Eksaminand kan indmelde sig selv uden Benyttelse af det autoriserede Skema; det samme maa i øvrigt gælde ogsaa for andre personlige Indmeldelser til de under 1 og 3 omhandlede Prøver.

For Eksamination ved de offentlige Anstalter betales et Gebyr af 6 Kr., jf. Skr. 19. Sept. 1882.

Virksomheden af den her omhandlede Prøve er, at Dimittenden opnaar de til Forberedelseseksamen med to Sprog knyttede Rettigheder, og at han, eventuelt i samme Eksamenstermin, kan indstille sig til Tillægsprøven for Realister i Latin eller Latin og Græsk og ad denne Vej erhverve Ret til at underkaste sig Afgangseksamen for studerende; jf. herved Cirk. 28. Mai 1889 § 6, p. 164 og det nylig bemærkede, hvorefter den sidstnævnte Tillægsprøves Betydning er afhængig af, at den første er bestaaet. At

Tillægsprøven i Latin ikke kan tages i en tidligere Termin, følger af sig selv og er udtrykkelig udtalt ved Skr. 16. Mai 1889. For at en Seminarist kan opnaa samme Retsstilling som en Realeksaminand med tre fremmede Sprog, maa han enten tage en særlig Tillægsprøve i det tredje eller paa een Gang indstille sig til Prøve i Engelsk, Fransk og Tysk; Skr. 4. Marts 1886, jf. Medd. 1882—83 p. 5.

Ogsaa de, der have bestaaet Forberedelseseksamen, kunne indstille sig til nærværende Sprogprøve; Skr. 30. April 1890 til Aalborg Sk.

Tillægsprøve til
Skolelærerinde-
eksamen.

Til 3. Reglerne om Tillægsprøven for Kvinder med Skolelærerindeeksamen skulle i Følge Adg. 12. Mai 1882 for disses Vedkommende ligefrem træde i Stedet for de tilsvarende Bestemmelser i Adg. 1881 § 9 om mandlige Seminarister. Adgangsbetingelsen er ligeledes her, at Skolelærerindeeksamen er bestaaet med «Meget duelig». I de 5 Fag, hvoraf denne Prøve bestaar (Aritmetik, Geometri, Naturlære, Engelsk og et af de valgfrie Sprog), skal den samlede Karakterværdi udgøre mindst 18 Points, altsaa for hvert Fag gennemsnitlig 3 Points, idet Engelsk beregnes dobbelt mod de andre Fag, ligesom ved almindelig Forberedelseseksamen og ved den i Adg.'s § 11 foreskrevne Sammenregning af Points; jf. p. 348 og 359. For Prøvens Afholdelse og Gebyrbetalingen gælde de samme Regler som for den sidst omhandlede Tillægsprøve; dog vil der her paa Grund af det større Antal af Fag med skriftlige Opgaver vanskeligere kunne afviges fra de regelmæssige Eksamensterminer. — I Følge Skr. 22. Febr. 1890 giver det ingen Adkomst til Fritagelse for Eksamen i Engelsk, at Dimittenden i Forvejen har ladet sig prøve i dette Sprog ved Eksamen for Skolebestyrerinder (jf. Bkdtg. 24. Juni 1885 § 7); det bemærkedes herved, at Reglerne i Adg. 1882, særligt med Hensyn til Pointsberegningen, forudsatte, at samtlige Fag nødvendigvis maatte være Genstand for Prøve.

Angaaende Tillægsprøven for Skolelærerinder kan i øvrigt henvises til Medd. 1882—83 p. 3—8.

§ 79.

Den farmaceutiske Prøve i Latin.

Den særegne Prøve i Latin, som i Forbindelse med Real-eksamen giver Adgang til det farmaceutiske Studium, er ved Bkdtg. 1855 § 8 og Adg. 1881 § 3, jf. § 7, stillet i Forbindelse med de almindelige Eksamensbestemmelser, selvfølgelig uden nogen nærmere Sammenhæng med Realfagene.

Prøven kan aflægges saavel ved Kommissionen for Real-privatister som ved de dertil berettigede Skoler. Ved Cirk. 24. Juni 1870 gaves der alle offentlige Skoler Ret til at afholde denne Prøve, og samme Bemyndigelse er senere i Praksis bleven tillagt alle private lærde Skoler, der have Ret til at afholde Realafgangseksamen; Skr. 15. Jan. 1872 til Schneekloths Sk., jf. den i Medd. 1885 anførte Skr. 19. Nov. s. A. til Kolding l. Sk. Derimod er det kun ganske undtagelsesvis som en personlig Bevilling blevet tilladt Bestyrere af egentlige Real-skoler at afholde denne Prøve; Skr. 29. Febr. 1884 til Slagelse Sk. og 15. Marts 1885 til Hobro Sk. Ved andre Lejligheder er saadan Tilladelse bleven nægtet, f. Eks. ved Skr. 26. Aug. 1882 til Grenaa Sk. (Medd. p. 159), uagtet der ved denne Skole gaves Latinundervisning i et 2aarigt Kursus. I Henhold til Ministeriets daværende Udtalelser om, at Beføjelsen til at afholde Prøven kun tilkom de Skoler, der havde studerende Klasser, ere Bevillinger som de ovennævnte i de sidste Aar stadigt blevne afslaaede; Skr. 11. Marts 1887 m. fl.

Skolernes Ret til at afholde Prøven.

Fordringerne ved Prøven ere ved Adg. 1881 § 7 bestemte saaledes, at Eksaminanden ordentlig skal have læst en lille Læsebog for Begyndere til Indøvelse af Grammatikkens Hovedregler, særlig for den almindelige regelmæssige Bøjning, og til Erhvervelse af det almindeligste Ordforraad, samt saa meget som svarer til 16 Sider i en Teubners Stereotypudgave af en let latinsk Forfatter, saasom Cornelius Nepos etc. Ved Prøven overhøres saavel i Læsebogen som i den læste Del af en Forfatter. — Disse Regler ere imidlertid (jf. Skr. 16. Febr. 1887 til Randers Sk.) lempede saaledes, at de danske Stykker i den ommeldte Læsebog bør udelukkes fra Eksaminationen, og at Overhøringen i Grammatik med Analyse og Bøjning af hvert enkelt Ord væsentligt knyttes til samme Læsebog. Paa den anden Side maa det paases, at der ved Prøven i Oversættelsen af det anordnede Forfatterpensum skaffes Sikkerhed for, at Eks-

Fordringerne ved Prøven.

aminanden ikke har lært en Oversættelse udenad, men kender de enkelte Ords Betydning og Form.

For saa vidt Adg. 1881 § 3 kun angiver Karakteren «bestaaet» som nødvendig Fordring, er dette ved den foran citerede Skr. 28. Sept. 1881, 1ste St., forklaret ganske paa samme Maade som med Hensyn til de foran omtalte Sprogprøver, nemlig at Resultatet skal svare til mindst $g \div$.

Prøvens Afholdelse.

Den farmaceutiske Latinprøve kan aflægges til enhver Tid uden Hensyn til Eksamensterminerne og uden nogen Anmeldelse til Ministeriet; Cirk. 1870, Skr. 29. Febr. 1872 til Roskilde Sk. m. fl. Om offentlig Kontrol med Prøven er her ikke Spøgsmaal. Efter Bkdtg. 1855 § 8 kan den afholdes af Skolens Rektor eller Bestyrer og en af dens andre Lærere, der underviser i Latin, og i den nyere Praksis betragtes det endog som tilstrækkeligt ved de offentlige lærde Skoler, at Rektoren eksaminerer uden nogen Censor; Skr. 24. Dec. 1887 til Aarhus Sk. Af det offentlige kræves intet Gebyr; Cirk. 1870. — Naar Prøven aflægges samtidig med Forberedelseseksamen, beholder den i Modsætning til de andre Tillægsprøver sin Gyldighed, selv om Eksaminanden i øvrigt rejceres; Skr. 21. Febr. 1888.

Forholdet til 4de
Klasses Eksamen.

I Adg. 1881 § 7 in f. er fastsat, at Disciple, der have bestaaet 4de Klasses Hovedeksamen med «Godt» i Latin, ere fritagne for Prøven. Betydningen heraf er, at 4de Klasses Eksamen, der efter Anordningens § 8 (jf. p. 149) i øvrigt under Forudsætning af et vist Pointsantal giver samme Rettigheder som Forberedelseseksamen, ikke uden den nævnte Karakter i Latin er tilstrækkelig for farmaceutiske studerende, medmindre vedkommende har taget den her omhandlede Tillægsprøve.

Denne Regel indeholder for saa vidt en Anomali, som der af 4de studerende Klasses Eksaminander kræves en bedre Karakter i Latin end af Realisterne, der kunne nøjes med $g \div$, uagtet for hine Eksamen i Latin omfatter en skriftlig Prøve foruden den mundtlige og i enhver Henseende er langt mere omfattende end den specielle her omhandlede Prøve. Der er derfor ogsaa ved given Lejlighed, paa Foranledning af den farmaceutiske Eksamenskommission, rejst Spørgsmaal om Forandring i Reglerne, blandt andet i den Retning, at der for studerende af 4de Klasse eventuelt maatte gives en særskilt Karakter for den mundtlige Del af Latinprøven. Ministeriet har (ved Skr. 9. Jan. 1890 til Justitsministeriet) af principielle Hensyn modsat sig en saadan Forandring i Karaktergivningen ved 4de Klasses Eksamen, da der her, ligesom ved Præliminærprøverne i Latin, kun gives een

Karakter i Faget, og en særskilt Bedømmelse af den skriftlige og mundtlige Del kun kan tjene til Efterretning for Skolen selv ved Bestemmelsen af den fælles Karakter; i øvrigt bemærkedes det, at enhver, som havde bestaaet den nævnte Eksamen, om end med en ringere Karakter i Latin, formentlig uden Forberedelse let maatte kunne bestaa den farmaceutiske Latinprøve.

§ 80.

De tidligere Realeksaminer.

Der vil her selvfølgelig kun være Anledning til at omtale de Rettigheder, som tilkomme dem, der have bestaaet de ved Anordningen af 1881 ophævede Eksaminer. Angaaende Overgangsbestemmelserne om disse Eksaminers Ophør (i 1882—83) henvises til Adg.'s § 15.

Den højere Realafgangseksamen ved Skolerne (Bkdtg. 1855) og den tilsvarende Forberedelseseksamen ved Universitetet (Bkdtg. 1. Aug. 1857), hvilke Eksaminer ved Bkdtg. 25. Aug. 1871 vare bragte i fuldstændig indbyrdes Overensstemmelse, give deres Indehavere i alle Henseender de samme Rettigheder som almindelig Forberedelseseksamen i dens videre Form med 3 fremmede Sprog. Under Forhandlingerne om Reformen i 1881 (jfr. Medd. 1879—81) har det stedse været forudsat, at den nye Eksamen kun i denne Skikkelse skulde træde i Stedet for de da bestaaende højere Realeksaminer.

De højere Real-
eksaminer.

De to andre Eksaminer, nemlig Forberedelseseksamen ved Universitetet (Bkdtg. 14. Septbr. 1838) og Afgangseksamen ved Skolerne (Bkdtg. 28. Mai 1859), bægge af lavere Grad, havde væsentligt den samme Retsvirkning, som der nu er tillagt Forberedelseseksamen med 2 fremmede Sprog. De, der have bestaaet disse Eksaminer, have beholdt deres Rettigheder, for saa vidt dette ikke udtrykkeligt er udelukket ved senere Bestemmelser.

De lavere Real-
eksaminer.

I denne Henseende er det ved kgl. Res. 10. Febr. 1881 fastsat, at Adgangen til juridisk Eksamen for ustuderede fremdeles skal staa aaben for alle, der have underkastet sig de paagældende Eksaminer senest i Januar 1881. Herved ere altsaa kun de, der have taget disse Eksaminer i Overgangstiden 1881—1883 blevne udelukkede, og i denne Henseende er der

undertiden bevilget Dispensationer; Skr. 20. Mai 1887. Anordningen af 1890 om Indretningen af den juridiske Fællesprøve har ingen Forandring medført paa dette Punkt, jf. p. 357.

I Følge Anordningen af 19. Juni 1888 § 3 om en ny Tandlægeeksamen er Adgangen til den nævnte Eksamen forbeholdt dem, der have bestaaet almindelig Forberedelseseksamen eller en dermed fuldkommen ligestillet Prøve, og det samme gælder efter Regulativet for Tandlægeskolen af 1. April 1889 om Optagelse paa denne Skoles Kursus. Ansøgninger om Dispensation med Hensyn til de lavere Realeksaminer ere altid blevne afslaaede, idet Ministeriet har erklæret sig for ubeføjet til at bevilge saadanne Undtagelser; Skr. 31. Mai 1890.

Efter Adg. 17. Nov. 1882 § 1 kunne de lavere Eksaminer ikke give Adgang til det farmaceutiske Studium uden i Kraft af særlige Bevillinger, hvilke Justitsministeriet kan meddele.

De her omhandlede Eksaminer kunne ikke ved nogen Tillægsprøve blive ligestillede med Forberedelseseksamen. De give heller ingen Adgang til Prøve i enkelte Sprog eller andre Fag ved denne Eksamen; Skr. 12. Mai 1886 om Prøve i Fransk.

Særlige Afgørelser.

Tillægsprøverne for Realister, som ville gaa den studerende Vej, ere udelukkende knyttede til de højere Realeksaminer; jf. Udviklingen i det foregaaende Afsnit, særligt p. 164 og 171, hvor tillige nogle enkelte Dispensationer ere omtalte. Til det der anførte (om Adgang til Tillægseksamen ved Universitetet for en farmaceutisk Kandidat) kan her føjes, at der ogsaa i andre Retninger er bevilget enkelte Undtagelser for Personer, der havde bestaaet en lavere Realeksamen og tillige en eller anden speciel Fagprøve. Saaledes blev det ved Skr. 2. Juni og 17. Dec. 1888 tilladt en Præliminarist, der havde taget Afgangseksamen fra Skolen for Skibsbygning og Maskinvæsen, at underkaste sig Prøve i Fransk og derefter at optages ved den polytekniske Læreanstalt uden den sædvanlige Adgangseksamen. En Ansøger med Realafgangseksamen af lavere Grad og Handelseksamen erholdt ved Skr. 4. Mai 1885 Bevilling til at prøves i Fransk og til derpaa at underkaste sig Læreanstaltens Adgangseksamen. I Tilfælde som disse er det den faglige Prøve, der efter sin Beskaffenhed har gjort det muligt at se bort fra den forudgaaende Skoleeksamen.